K.III.
3299(A)

P. V. ŞTEFĂNUCĂ

FOLKLOR
DIN JUDEŢUL LĂPUŞNA

EXTRAS DIN «ANUARUL ARHIVEI DE FOLKLOR» II

22576

M. O., IMPRIMERIA NAŢIONALĂ
BUCUREŞTI
1933

Dlui G. Teodorescu-Kirileanu.

P. Ștefănică

22516

22 mart 1934.

FOLKLOR DIN JUDEȚUL LĂPUȘNA

Din Basarabia s'a cules, până astăzi, foarte puțin material folkloric [1]). Nu s'a cules, fiindcă în tot timpul stăpânirii rusești, pătura intelectualilor moldoveni, în mare parte înstrăinată, era lipsită de dragoste, interes sau curiozitate pentru vieața Moldovenilor. Culegerile răzlețe dinainte de războiu zac rătăcite prin revistele locale rusești și românești și cu greu pot fi folosite în cercetările științifice. Culegerile publicate în volume sunt făcute în cea mai mare parte de folkloriști amatori, pe care i-au impresionat mai mult unele genuri de folklor (cântece, balade, povestiri, etc.). Materialul de basme, superstiții, acte magice, tradiții, obiceiuri, colinde, etc., își așteaptă încă culegătorii.

Culegerea materialului folkloric din Basarabia se impune cu atât mai mult, astăzi, cu cât mersul vertiginos al civilizației urbanizează satele, făcând să dispară, la generațiile nouă, tocmai aceste genuri de folklor.

Pe când pentru celelalte regiuni (Moldova, Bucovina, Muntenia, Ardealul, Banatul, regiunile locuite de Românii din Sudul Dunării) avem bogate culegeri de folklor, care sunt utilizate în cercetările științifice atunci când se urmărește existența, răspândirea și circulația diferitelor motive folklorice pe întreg teritoriul locuit de Români, pentru Basarabia acest lucru nu se poate face tocmai din cauza lipsei unor astfel de culegeri.

---

[1]) Iată o listă a culegerilor publicate în românește: GH. MADAN, *Suspine*. București 1897 (« Biblioteca pentru Toți », Nr. 138); ZAMFIR ARBORE, *Basarabia în secolul XIX-lea*. București 1899 (obiceiuri, cântece); *Graiul Nostru*, texte din toate părțile locuite de Români. București 1906 (cântece și balade); G. WEIGAND, *Die Dialekte der Bukowina u. Bessarabiens*. Leipzig 1904; I. IONESCU-DARZĂU, *Fata din pădure*. Poveste. *Povestea grâului*. Edit. rev. « Răsăritul », 1920; GH. GIUGLEA, *Din literatura populară de astăzi a Basarabiei* (cântece), București 1919; V. MOISESCU, *Povești din Basarabia*. Chișinău 1922; S. TEODORESCU-KIRILEANU, *Povești basarabene* București 1922; ION BUZDUGAN, *Cântece din Basarabia*. Cartea I-a, Chișinău 1922. Cartea II-a (1905 — 1906), Craiova 1928; MATTHIAS FRIEDWAGNER, *Rumänische Volkslieder aus Bessarabien*, în « Revista Filologică » I (1927), Nr. 1—2; « *Graiul Nostru* », *Prin sate și mănăstiri basarabene* (cântece), București 1931; AUREL CODREANU și GH. ȘTEFĂNESCU, *Comorile satelor* (cântece, doine, strigături, proverbe), Craiova 1931; GH. MADAN, *Obiceiuri și rândueli la naștere, rodină, botez, nuntă și înmormântare în părțile Codrilor din Basarabia*, publicate în « Cuvânt Moldovenesc » VII (1932), Nr. 36—41. Afară de « Cuvânt Moldovenesc » s'a mai publicat folklor în revistele « Mărgăritare Basarabene » I (1927), Nr. 1—2 și « Viața Basarabiei » I (1932) și II (1933).

Bibliografie

13969

Dim. Balaur — Din literatura populară a Basarabiei, Șezătoarea (Folticeni) vol. 25 (1829) pag. 49.
Cântece de lume din Basarabia în Șezătoarea (Folticeni) Iudiu pag. 88.
Culegere lui T. Roșculeț în ms la Fundația „Regele Ferdinand I": texte de limbă, povești, anecdote, balade, plugușoare, colinde, Orații la nuntă, cântece lirice (doine, strigături; cântece

k.III.3299(4)

Această lacună în cercetările folklorului românesc trebue completată și pentrucă, odată ștearsă granița Prutului și dată fiind fluiditatea materialului folkloric, multe elemente de folklor, proprii regiunilor din Vechiul Regat, trec și se localizează în Basarabia prin intermediul armatei și muncitorilor ce pleacă după lucru dincolo de Prut, iar ceea ce este de inspirație locală amuțește.

Câțiva ani după Unire — fenomenul continuă și astăzi încă — la țară, flăcăii și fetele nu cântau și nu cântă decât « cântiși din Regat », învățate de flăcăi la armată.

În Basarabia, în unele părți, Moldovenii, au raporturi întinse și chiar conviețuesc în același sat cu Ucrainieni, Bulgari, Găgăuți, Nemți, Ruși și alte neamuri. În aceste regiuni trecerile din ceea ce este folklorul unui neam la acela al altui neam sunt inerente și cercetările viitoare trebue urmărite și din acest punct de vedere.

Textele folklorice din această culegere le-am adunat, în cea mai mare parte, din satele Ialoveni, Nimoreni, Bardări, Pojorăni, Buțeni, Molești și Cigârleni din jud. Lăpușna.

Culegerea nu prezintă o cercetare sistematică a existenței și circulației tuturor motivelor de folklor ce se întâlnesc în alte regiuni, după un chestionar mai dinainte pregătit, ci, luând parte în timpul vacanțelor, cât am fost student, la multe din manifestările vieții dela țară: șezători, clăci, cumătrii, mese mari, praznice, etc., îmi notam atunci când vedeam că se produce, în mod natural și spontan, vreo manifestare folklorică a acelora cu care conviețuiam.

Satele amintite se găsesc în partea de Sud-Est a județului Lăpușna. Ialovenii și Nimorenii sunt așezate pe valea pârâuluiIșnovăț; Bardării și Pojorănii pe valea pârâului Botna; Moleștii și Cigârlenii pe pârâiașul Botnișoara, iar Buțenii pe pârâul Galbăna. Nimorenii, Bardării, puțin și Pojorănii, sunt sate « dela Codru », iar Ialovenii, Moleștii, Buțenii, sate « dela câmp ». Cigârlenii sunt situați în marginea de Nord a regiunii « Codrului Tigheciului ».

Linia ce desparte regiunea « Codrului » din centrul Basarabiei de « câmp », spre Sud, coincide cu șoseaua ce duce dela Chișinău la orășelul Hâncești (vezi harta). La « Codru » mai supraviețuesc încă petece din codrii vestiți ai Bâcului și Tigheciului, cresc livezi de pruni, meri, peri, vii. « Codrenii » se ocupă mai mult cu livezile și viile, iar plugărie fac în măsură mai mică. La « câmp » e mai larg și mai mult pământ pentru plugărie. Aici se seamănă mai mult grâu și porumb. Dela un timp, au început să se planteze coastele dealurilor cu hibrizi producători direcți, numiți în graiul local « giță primai ». Numai gospodarii mai fruntași cultivă și viță altoită.

Populația din aceste sate este curat românească.

Satele Ialoveni și Bardări sunt, în mare parte, locuite de « mazâli » și « rădzăși » cu stăpânire pe pământul pe care îl lucrează « din moș strămoș tucma dila Ștefan Vodă ». Astăzi nu se mai deosebesc « mazâlii » și « rădzășii »; « s'o amestecat, s'o făcut tot unu ». În trecut, mazâlii și rădzășii se bucurau față de « țărani » de un prestigiu social deosebit. Mazâlii erau organizați aparte în cadrul organizației sătești, cu un « căpitan piști mazâlii din douăspreși sate ». Mazâlii și rădzășii aveau mai mult pământ, cu hrisoave de stăpânire dela cei mai vechi Domni ai Moldovei, erau mai cinstiți și mai tradiționaliști. Mazâlii erau învestiți (până la războiul mondial) cu anumite privilegii. Plăteau mai puțin bir, nu erau « scoș la drumuri », nu făceau clacă la boier și la preot și aveau dreptul să-și învețe copiii la școlile medii județene. Nu se luau în petrecere, « în cumpanie », decât între ei sau cu rădzășii și nu-și măritau fetele după « țărani ». În satul Ialoveni se păstrează tradiția că, înainte vreme, « la crâșmă să scula dila masă țăranu când întra v'on mazâl ori v'on rădzăș și, când grăie, îi dzîșé căpitani. Așa am apucat din bătrâni ș'așa iera înainti » [1]). Încă din timpul războiului mondial, dar mai mult din timpul « Svobodei » (revoluției) din 1917, au început să se șteargă aceste bariere dintre categoriile sociale ale aceluiași sat. Astăzi n'a mai rămas decât amintirea că înainte au fost mazâli (la Ialoveni): Frundzăștii, Bogosăștii, Budenii și rădzăși: Vârlănenii, Mârăștii, Vasâlițăștii, Vâtcărăii, etc.

« Rădzăș » și « rădzășie » nu mai desemnează astăzi o categorie socială, ci stăpânirea « di veci » a unei bucăți de pământ chiar și atunci când nu mai e moștenită dela părinți, ci căpătată prin « cumpărătură ». Mulți dintre mazâli și rădzăși au sărăcit de « umblă cu dziua la lucru, iar dintre țărani, îs pervâi [2]) gospodari în sat ».

Populația celorlalte sate e de « nadelnici » (clăcași împroprietăriți), numiți astfel după lotul de pământ — « nadel » — ce li s'a dat la împroprietărirea din anul 1868. Cigârlenenii, după tradiția satului, sunt coloniști moldoveni și ruteni — « răileni » [3]) — coborîți din jud. Hotin la începutul sec. XIX în Bugeacul părăsit de Tătari.

Starea materială a acestor sate se prezintă, în general, bună. Fiecare gospodar are dela trei și jumătate hectare (lotul de împroprietărire) până la zece și chiar cincisprezece hectare de pământ arabil, vie și izlaz. Pământul îl seamănă cu grâu, porumb, orz, fasole, cartofi și cânepă. Fiecare gospodar are dela o jumătate de hectar până la trei hectare de vie. Izlaz au puțin și deci și vite puține. Gospodarii mai fruntași din sat au și câte

[1]) Informator: Isai Frunză, 60 ani, mazâl.

[2]) Fruntași.

[3]) Locuitori din raiaua Hotinului.

cinci până la cincisprezece oi. Femeile lucrează la câmp tot lucrul, cot la cot cu bărbații, primăvara la săpat la vie, vara la prășit și la seceratul grâului, iar toamna la culesul strugurilor. Iarna numai, dacă mai au puțin timp liber ca să toarcă și să țeasă pânză pentru cămăși, războaie și țoluri de așternut. Cred că tocmai acestei cauze — luarea femeilor la munca câmpului — se datorește dispariția aproape totală a industriei casnice pentru confecționarea îmbrăcămintii și deci, dispariția portului național.

În timpul sărbătorilor Crăciunului, femeile nu lucrează nimic în casă [1]), iar bărbații neavând ce lucra în curte, încep petrecerile sau — cum li se spune în graiul local — « cumpăniile ». Cele trei zile de Crăciun, Anul nou, Bobotează, fiecare gospodină « să pregătești di bâcati și poftești neamur'li, nănașii, cumătrii, mahalagiii și să ieu în cumpanie ».

De obiceiu, gospodarii mai tineri « poftesc » — învită — pe cei mai bătrâni. Se adună la o casă « câte șăpti, opt părechi di oamini și stau la masă, beu, mănâncă, vorghesc di nevoili gospodăriei, și di și mai iesti pin lumi » [2]).

Dela un gospodar trec la altul și tot astfel pe rând la toți până a doua zi dimineața. Când se întorc acasă, răsună satul de cântece. La « cumpanie », după ce li se urcă vinul la cap, încep să cânte și să joace. Cântece cu cuvinte cântă mai ales femeile. Alteori aduc și câte un lăutar ori se întâmplă de au « în cumpanie » vreun gospodar care cântă din fluier. Bătrânii joacă numai jocuri vechi moldovenești: troanca, hușanca, cărășălul, bulgăreasca, mărunțica, etc. Flăcăii și fetele au uitat, astăzi, aceste jocuri.

« Cumpănii » nu se fac numai în timpul sărbătorilor Crăciunului, ci și « în câșlegi », la Paște, la Paștele Blajinilor [3]), vara la « Sân-Chietriu »

---

[1]) Vezi textul 176.

[2]) Informator: Vasile Mateuță, 85, Ialoveni.

[3]) Paștele Blajinilor se serbează în prima luni, după Dumineca Tomei, când se pomenesc și se dă de pomană pentru sufletul morților. De dimineață preotul face liturghie în biserică, unde se pomenesc pomelnicele iar, după liturghie, trece în cimitir și face din nou « pomenirea morților » la fiecare mormânt. Femeile vin la cimitir, întind câte o față albă de masă pe mormânt, pe care așează mâncările pregătite de acasă. Aici, pe morminte, mănâncă, beau, și-și dau de pomană dela mormânt la mormânt, cozonaci, ouă roșii, vin, etc. Copiii umblă pe la morminte și femeile le dau, de sufletul morților, ouă roșii, covrigi, felii de cozonac. Femeile tămâiază și stropesc cu aghiasmă mormintele. Cu câteva zile înainte, ele au grijă să-și boiască crucile mormintelor cu var, să așeze țărâna și să sădească flori. După ce a terminat preotul cu » pominirile », bărbații așternu, în curtea cimitirului, câteva războaie peste care întind fețe albe de masă, femeile scot din desagi oale și străchini cu mâncare; tot satul ia masa în cimitir cu preotul în capul mesei (Molești, Cigârleni, Buțeni). În Ialoveni dela un timp, ospățul se face pe la case și numai între neamuri.

și toamna, când fiecare gospodar își serbează patronul gospodăriei [1]). În post nu se fac niciodată « cumpănii », dar nici la cârciumă nu se fac; numai acasă, în gospodărie.

Fiind așa de dese ocaziile de a petrece în comun și vinul fiind din abundență, în Ialoveni și satele din împrejurimi a luat naștere și s'a desvoltat un foarte bogat gen de cântece, necunoscut în alte regiuni, numit: « cântece de păhar » [2]), cu o melodie săltăreață dar și duioasă în același timp. După această melodie « joacă păharu șel cari dregi ginu ». La « cumpanie », după două-trei rânduri de pahare de vin, gazda începe să cânte și să « joace păharu » ca să producă mai multă dispoziție mesenilor.

Dintre genuri, doinele (cântecele) și basmele se bucură de o circulație mai intensă și de o mai mare bogăție de motive. Baladele și strigăturile sunt în curs de dispariție. Cu toată truda depusă în acest sens, cu greu am putut culege câteva balade. Mai însemnate sunt: « Șăndruleasa », cunoscută în multe regiuni și întâlnită în aproape toate culegerile de folklor și « Boghian și cu Bărcan », în care se cântă vitejiile a doi haiduci vestiți, în jumătatea secolului trecut, în Codrii Bâcului și Tigheciului.

Strigăturile au dispărut aproape cu totul. Cuvântul « strigătură » și obiceiul de « a striga la gioc » nu mai este cunoscut. Această înflorătură a jocului românesc a dispărut, și astăzi, în aceste părți, jocul e mut.

Cântecele, care după forma și nota lor satirică se aseamănă cu ceea ce sunt în alte regiuni strigăturile, se cântă la « cumpanie » după melodiile « cântecelor de păhar ». Colindele ce se cântă astăzi au toate fond religios. Colindele lumești, așa cum sunt cunoscute în Ardeal, au dispărut aproape cu totul. În trecut trebue să fi avut o circulație mai intensă și aceasta, de vreme ce, sporadic, apar și astăzi. N'am reușit să înregistrez decât o singură colindă de acest fel (textul 80) [3]).

Regiunea cercetată e pur agricolă. În trecut, când plugul nu pătrunsese cu brazda prin toate hârtoapele și ponoarele, erau locuri mai largi și aveau unde să pască turme de oi. Astăzi nu mai sunt cunoscute nici tradiții, nici cântece care ar oglindi viața păstorească de altădată.

---

[1]) Fiecare gospodar își alege, când se cunună, un patron al gospodăriei (Sf. Arhangheli Mihail și Gavril, 8 Noemvrie — « Arhanghelu » — și Sfântul Nicolae, 6 Decemvrie). De ziua patronului se face « praznic » și se învită rudele, vecinii și prietenii. Unii gospodari învită și preotul ca să le sfințească coliva și masa.

[2]) Vezi textele 68—73.

[3]) Până la Unire, în Ialoveni, copiii nu umblau cu colindul decât la Anul nou, deși cuprinsul colindelor pe care le cântau amintea și venera nașterea lui Isus. Obiceiul de a umbla cu steaua și Irozii dispăruse. De câțiva ani, învățătorii au organizat cete de elevi ca să umble cu steaua și colindul la Crăciun. Din cauza haosului produs de schimbarea stilului, aceste frumoase obiceiuri dispar.

OBICEIURI LA NAȘTERE [1])

Cu mult înainte de naștere, femeia însărcinată trebue să evite de a face anumite lucrări: să nu coasă, să nu toarcă, să nu taie cu foarfecele « pi sărbători... c'apu fași copchilu cu sămn ». Nu-i bine să privească « la jigănii, la om urît, șchiop, șiușit » și să fure (vezi textul 206).

Dacă vrea să scape de copil, când simte că-i gravidă în prima sau a doua lună, « be dzamă di rădășină di stegie, ori dzamă di coarjă di șireș amar și treși copchilu pintr'însa » (Ialoveni). În ce privește cunoașterea dinainte a sexului copilului, se crede că dacă femeia « îi țuguietă la pânt'și, apui fași fată; dacă-i lată la șăli, fași băiet » (Ialoveni).

Când se întâmplă ca un copil să moară nebotezat, nu-l înmormântează cu preot, ci « îi fași groapă ș'ăl îngroapă ca pi șei spândzurat; n'ăl prinești în țînțirim ». Pentru ca să nu moară nebotezat, moașa, când vede că-i copilul slab, îl spală cu aghiasmă și-i face semnul crucii spunând: « În numele Tatălui » (de trei ori). Dacă trăiește până îl botează preotul, « n'ăl mai moai în cristelniță ».

Când se naște copilul, moașa pune pe fereastră « o hrincă di pâni, o boghiță di sari ș'on păhar di apă să găsască îngeru când a vini să spui norocu copchilului » (Nimoreni).

Dacă se naște copilul « cu cămeșuică, apu copchilu șela-i cu noroc ». Moașa strânge « cămeșuica », o întinde pe o stiblă de busuioc de se usucă pe coardă în « casa șei mare » (Ialoveni), ori « la icoane în casa șei mare » (Nimoreni). Se dă fetelor mari care nu se pot mărita să o pună în lăutoare « c'apu să mărită mai răb'di ».

Dacă moare copilul « cât sugi țâță, îi pui cămeșuica în săcriu » (Nimoreni).

Când naște o femeie primul copil, moașa îi dă lehuzei să țină în sân, trei zile, o căpățână de usturoiu. Această căpățână de usturoiu « îi ca on feli di năvalnic; îi bini s'o mănânși fetili care nu să pot mărita ».

După naștere, arde lampa în casă, toată noaptea, până botează copilul. Dacă se stinge lampa și-i întunerec în casă, « s'aprochie diavolu și fași rău copchilului, ăl schimbă, ăl ie pe a tău ș'aduși altu 'n loc, urît, stricat » (vezi textul 205).

A doua zi după naștere, moașa se duce la preot « să facă apă copchilului și să-i scoată numili ». Preotul sfințește apa și-i dă moașei aghiasmă într'o sticlă.

La trei zile se serbează *rodina* ca să fie copilul norocos în vieață și sănătos. Moașa învită neamurile mai apropiate, vecinele și viitoarele nașe.

---

[1]) Informatori pentru Ialoveni: Lisaveta Poparcea, 66 și Nastasîia Ștefănucă, 50; Nimoreni: Mărioara Vutcaru, 62 și Antoniia Miron, 63.

Desdedimineață, înainte de a se începe rodina, scaldă lehuza. Îi toarnă mai întâi, în mâni aghiasmă, se spală pe față și spune: « Mă rog di mă iartă! » (de trei ori). Moașa îi răspunde: « Domnu să te ierte! » Lehuza pune, acum, pe mânile întinse ale moașei, un petec de pânză (doi metri), îi toarnă aghiasmă de se spală pe față și spune: « Mă rog di mă iartă! » Lehuza îi răspunde: « Domnu să te ierte! » Pânzei dăruite moașei i se spune « mâneși ».

Când iese lehuza din scăldătoare, moașa îi așează, alături de albia în care s'a scăldat, cleștele și mătura (când noul născut e fată) ca să calce pe ele; sau un sfredel, un cuțit ori un condeiu (când noul născut e băiat).

Lehuza mișcă cu cleștele în vatră sau mătură cu mătura prin casă « ca să șii fata bună gospodină ». Când e băiat, sfredelește, taie cu cuțitul ori scrie cu condeiul « ca să șii băietu bun gospodar ori să s'abată la carti ».

După scăldătoare începe rodina propriu zisă. Gospodinele învitate vin la rodină cu farfurii de făină, iar pe făină mai pun ouă, bomboane, nuci, covrigi. La Nimoreni nu se duc la rodină ouă fiindcă « fași copchilu bube ». Când noul născut e fată, duc fuioare de cânepă, « c'apu îi cresc fetii gâțîli ».

Când intră în casă, urează: « Să trăiască boierii și cucoanili și părinții să-i crească! » La masă, când urează paharul cu vin, spun: « Să trăiască pruncu și s'o născut, pi loc cu noroc și să prinească haina botedzului cu nănașii care i-o și chemat dila Dumnedzău și părinții să trăiască să-l crească ».

Femeile care au « poală roșie » nu-i bine să se ducă la rodină, « c'apu fași copchilu bubi în cap, pi trup ». În cazul când se duc, ca să nu i se întâmple copilului nimic, când intră în casă, merg la copil și-l șterg cu poala cămășii, spunând: « Cum îi mă-ta, așa-s și ieu și nu ț-a mai și nică ».

Mama care vrea să-și apere copilul de bube de vreo femeie ce-ar uita să spună aceste cuvinte, «pune o dohotniță supt laiță și n'ari d'își nainti, copchilu nică » (Nimoreni).

Până la rodină, moașa trebue să păzească să nu intre nimeni străin în casă (astăzi nu se mai respectă acest obiceiu). Dacă scapă pe cineva și intră, are grijă să taie cu foarfecele « un capăt di brâu ș'înfășă copchilu și nu i-i nică » (Ialoveni).

Nu-i bine, de asemenea, să lase scutecele copilului, când le spală, « să sfințască soar'li pi dânsâli; da să li dăi în casă înainti di asfințît ».

E oprit, până la botez, să arunci afară scăldătoarea copilului dacă asfințește soarele, « c'apu nu doarmi copchilu noaptea ». Ca să nu i se întâmple nimic, când o aruncă afară, sting câțiva cărbuni într'însa.

Când naște femeia primul copil, îi coase o cămașă în care îl îmbracă numai vreo lună de zile. Tot în aceeași cămașă îi îmbracă, atât cât sunt

mici, și pe ceilalți copii « ca să trăiască ghini, să să iubască unu pi altu dacă s'or fași mari » (Ialoveni).

Botezul nu se face la o dată fixă; dar în general cam la două săptămâni până la trei luni după naștere.

Preotul botează sâmbătă seara și mai rar duminecă dimineață. Sâmbătă seara, moașa duce nașilor câte o pereche de colaci și o garafă de vin. Se spune că « duși colași di prins cumătri ». Nașii întorc darul cu câte o legătură de făină, o legătură mică de sare și 5 lei. La biserică, nașii aduc « crâjmă » doi metri de pânză de bumbac, prosop, busuioc pentru lumânare și parale pentru o cruciuliță finului.

Dacă se întâmplă de moare copilul « în nir », adecă scurt timp după botez, « crâjma îi îmbrăcămintea lui di șeia lumi ca s'arăti că-i încreștinat. Tari mari pomană au nănașii când boteadză șî moari copchilu în nir! ».

Dela biserică până acasă, nașii vin cu lumânările aprinse. Acasă, dac'au ajuns, aprind lumânările ce s'au stins pe drum, și închină cu toții mamei copilului spunând: « Poftim di prinești, dila noi șin, dila Dumnedzău creștin » (de trei ori). Mama sărută mâna nașilor și le răspunde: « Bodaprosti ». După aceasta, moașa strânge lumânările dela nași, le face mănunchiu și le stinge de coardă spunând: « Trăiască copchilu cu mamă, cu tată șî cu toț nănașii dimpreună! » (La Ialoveni nu se cunoaște semnificația acestui rit. La Nimoreni se crede că « să crească nant, în sus să margă copchilu »).

Se așează apoi nașii la masă și primesc o mică gustare.

A doua zi după botez e « scăldătoarea ». Moașa învită ca și la rodină nașele, neamurile mai apropiate și vecinele.

La scăldătoare gospodinele aduc daruri: scutece, fețe, străchini cu făină, vin, parale, etc. Moașa pregătește scăldătoarea, toarnă aghiasmă, grâu sau orez « ca să aibă copchilu parti la pâni când s'a 'ngospodări ». Tot în scăldătoare mai pune și o pană de găină « ca să șii ușor ca pana, să zboari, să crească răb'di ».

Nașele țin aprinse în mâni lumânările dela botez, picură în scăldătoare picături de ceară în formă de cruce, spală și șterg copilul cu « crâjmele » dela botez la cap, la picioare, la gură « ca să nu facă bube, să nu să opărească ». După ce-l scaldă, îl închină mamei. Moașa strânge lumânările dela nașe, le stinge de coardă și chiue « ca să fie copchilu vesăl, să chiue vara când s'o fași mari ». Moașa toarnă apă pe mâni nașelor ca să se spele în vatra focului « să aibă copchilu lipiși, să șii ardzoi ca focu când s'a fași mari » (Ialoveni). Nașele se șterg de țolurile de pe lăiți și spun: « Să aibă parte la oi, la cânepă ».

La scăldătoare, nașele îi dau răsplată moașei doi lei, iar copilului îi aruncă în scăldătoare câte patru lei.

Cumătria se face după botez, sâmbătă spre duminecă. De câțiva ani mai toate cumătriile se fac toamna, fiindcă « sânt di toati: gin șî bâcati ».

Părinții copilului pregătesc mâncare, băutură și « colași pintru cumătri ». La începutul mesei, moașa sau un frate al gospodarului « închină colașii acoperiț cu șalinși, barizuri, băsmăli » și spun: « Poftim șî priniț colașei dila cumătrii dunevoastră, di mari, di nișî, cum o vrut să-i facă, di frumoș ca fața lu Hristos ».

Nașii « pun pi masă la cumătrie » dela 100—200 lei, iar învitații nașilor și gospodarului cu cumătria câte 20—30 lei.

Gospodarii mai săraci nu mai fac cumătrie, nici nu « dau colași ».

OBICEIURI LA NUNTĂ [1])

Dela vârsta de 16 ani băieții și fetele se întâlnesc și petrec împreună, toamna, la nunți și la clăci, iarna „« la Andriiu » și la șezători, iar vara « la vie », « la șireadă » și « la gioc » (horă). Șezătorile și clăcile sunt aceleași ca în toate regiunile locuite de Români, iar « la vie » și « la șireadă » sunt manifestări caracteristice regiunii.

Vara, dumineca și sărbătorile, flăcăii se întâlnesc când ies dela biserică cu fetele « cu cari șăd », adecă cu fetele cu care fac dragoste, vorbesc și le trimit la vie. Fetele se duc înainte și-i așteaptă pe flăcăi la umbră subt nuci, vișini ori tufe de vie. Când vin flăcăii, « stăm la vorbă, ni strângim, ni sărutăm șî punim la cale pintru la toamnă ca să ni luăm » [2]).

Tot vara, spre seară când nu-i « gioc » în sat, toți flăcăii și toate fetele se adună într'o luncă de sălcii din marginea satului (Ialoveni) sau la pădure (Bardări, Pojorâni și Cigârleni), stau de vorbă, glumesc, cântă, chiuie și joacă. La Ialoveni, acestei întâlniri de dumineca i se spune « la șireadă ». Dela « șireadă » fug toamna fetele « pe cuptiori » la flăcăi și tot de aici le « fură » flăcăii de le duc mirese la gospodăriile lor.

După războiu se fac tot mai rar căsătoriile cu « staroști » (peținori). Acum fetele « fug pe cuptiori » la flăcăii cu care « au șădzut » toată vara, sau se sfătuesc flăcăii ce au de gând să se însoare cu câte alți doi flăcăi, ia fiecare fata care-i place și cu care « își are în vorbă » dela « șireadă » și o duce « nireasă » acasă la părinții săi. Rar se întâmplă ca părinții flăcăului să nu vrea să primească « mireasa » aleasă.

Ca un efect imediat al acestor raporturi libere între flăcăi și fete, mai totdeauna se întâmplă că « toamna se 'nsoară șî pin postu mari ari de-amu naslednic, urmaș ».

---

[1]) Informatori pentru Ialoveni: Nastasîia Ștefănucă, 50, Lisaveta Poparcea, 66 și Acsenia Mateuță, 75; Nimoreni: Mărioara Vutcaru, 62 și Antoniia Miron, 63; Cigârleni: Vasile Vaipan, 92. La Ialoveni am luat parte la mai multe nunți.

[2]) Ialoveni: Agafia Vasiliță, 22.

Gospodarii mai fruntaşi ţin şi astăzi ca feciorii lor să nu « să facă di râs » şi să se logodească aşa cum au apucat obiceiul din bătrâni.

În acest caz, părinţii flăcăului caută doi « staroşti » din rudele mai apropiate ca să se ducă « în stărostie » la tatăl fetei alese.

Dacă sunt primiţi, stau la masă, beau vin, se învoiesc asupra zestrei flăcăului şi fetei şi numai după aceea « pun zăloagili pi masă ». Mirele pune un inel şi 500 lei iar mireasa o « carsâncă » (broboadă de mătasă) şi inelul. Chiamă mireasa în casă şi-i spun: « Hadi, dă-ti cucoană ńireasă şî-i vidé şi ţ-o şi mai dragă, păralili ori carsânca ». Mireasa, dacă-i place mirele, ia paralele şi inelul mirelui; dacă nu-i place, « carsânca » şi inelul ei.

Mireasa cinsteşte pe toţi cu câte un pahar de vin şi, când ajunge cu rândul la mire, îi întinde paharul şi-l trage repede spre ea spunându-i: « Mai stăi cucoani ńiri, nu ti grăghi aşa di răb'di la 'nsurat ».

Logodna se face, de obiceiu, pe înserate şi se spune că, dacă mireasa-i slută, îi bine să fie lampa întunecoasă, ca să n'o poată vedea mirele bine, că, « la luńină şî mâţa-i frumoasă ». De aceea unei lămpi întunecoase i se spune că-i « bună de logodnă ».

Când mirele e din alt sat, părinţii miresei se duc la vreo săptămână « cu viderea » la mire, să mai asculte din vecini din ce fel de neam e mirele şi dacă-i harnic, cuminte şi gospodăros. Dacă ceva nu le place, schimbă zăloagele şi logodna-i stricată.

Acum « pun dzî di răspuns ». Părinţii mirelui învită pe părinţii miresei « la răspuns ». Aceştia vin la mire cu trei, patru « perechi di oameni », rude din cele mai apropiate, mirele învită şi el rudele sale şi toţi, într'o duminecă seara, stau la masă, beau, mănâncă şi se învoiesc definitiv asupra zestrei ce le-o dau copiilor lor. Socrii cei mici şi cei mari dau mâna, un neam merge şi « taie », iar mirele iese în curte şi trage câteva focuri de armă. Acum se zice că « au băut răspunsu ».

Tot « la răspuns », socrii cei mari se învoiesc cu socrii cei mici să le coasă « cămeşă de ńiri, şî di socri, şalincă di soacră şî di nună », stabilesc numărul de « legători » [1]) ce trebue să pregătească pentru când vor veni « cu nunta » să ia mireasa.

Când mirele şi mireasa sunt din acelaşi sat, trec cu « răspunsu » şi la socru cel mic unde petrec până a doua zi dimineaţa. După « răspuns », părinţii mirelui şi miresei pregătesc cele trebuitoare pentru nuntă, « tocńesc muzîcanţ », se duc « la popa di să împacă cu cununiia », la primărie, etc.

Zestrea ce se dă de obiceiu fetelor este: două până la patru hectare de pământ, vacă cu viţel, două războaie de întins pe pereţi, douăzeci de

---

[1]) Prosoape lungi de bumbac, la capete cu « horboţîcă » (dantelă), cu care se înfăşoară, pe după gât şi subţiori, nunii şi rudele mirelui când vin « cu nunta » să ia mireasa.

coți de țol, douăzeci de coți de cadril, douăzeci de coți de veretcă, douăzeci de coți de pânză pentru saci, patru « căpătâie înfățate cu față di hăsă, cu vișâituri », cinci prosoape cu « horboțîcă », șase șervete de masă, șase farfurii, șase furculițe, tăblá, două garafe, patru pahare, « camot » ori « sânduc ».

La flăcăi se dă: două până la cinci hectare de pământ, car cu boi, casă sau loc de casă.

Când fata « fuge pe cuptiori » ori o « fură flăcăul » dela « șireadă », părinții mirelui învită pe părinții miresei, « se pun la cale » și fixează ziua când trebue « să bee răspunsu ». Între «răspuns» și nuntă trec cam trei-patru săptămâni, până ce termină de făcut toate cumpărăturile și pregătirile de nuntă.

Nunta se face sâmbăta la mireasă și dumineca la mire. Toamna, când sunt mai multe nunți în sat, se fac și în cursul săptămânii, marți la mireasă și miercuri la mire.

Pregătirile de nuntă încep de vineri, când se coc colacii pentru « conocari » și se prepară « bâcatile » pentru nuntă.

Sâmbătă dimineață, mirele trimete « irezîi » la mireasă (10—20 de flăcăi « legați vornicei cu băsma la mână ») ca să-i ducă, pe o tabla, papucii de mireasă, șalul, peteala, ghirlanda și două « jămne ». Tot drumul, lăutarii cântă și flăcăii chiuie. La gospodăria socrilor mici, iese mireasa în prag, iar un flăcău spune « irezîi ». După ce au ceterat « irezîi », flăcăii schimbă « jămnile », mireasa își ia darurile și-i învită pe flăcăi în casă de-i cinstește cu câte un pahar de vin. Flăcăii se întorc la mire încă cu câteva femei dela mireasă, neveste tinere care-i duc mirelui cămașa la care au lucrat.

La mire, un flăcău dela mireasă « ceterează irezîi » și nevestele închină mirelui cămașa, cerându-i răsplată: « Plătești cucoani niri di toată găurica, capica ». Mirele le dă câte câțiva lei.

Aproape de amiaz, se urcă mirele în trăsură între nun și nună, și cu alte câteva trăsuri de nuntași, cu conăcari călări și cu colaci de conăcărie în mână, pleacă « cu nunta » să-și aducă mireasa. Aproape de poarta socrilor mici, « nunta » se oprește. Doi vornicei dela mireasă, unul cu un colac în mână și celălalt cu o garafă de vin, înconjură « nunta » de trei ori, cinstesc mirele și nunii cu vin și dau mirelui colacul. Mirele se scoală în picioare, își face cruce cu colacul în patru părți și apoi pune colacul pe cap. Flăcăii se reped chiuind, smulg colacul de pe capul mirelui și mănâncă bucățica de colac ce au apucat-o. E credința că te însori mai curând.

Acum conăcarii înaintează călări până la prag și « ceterează conăcăria ». Mireasa îi ascultă din prag.

După aceste rânduieli, intră « nunta » în ogradă. Soacra cea mică aduce un scaun și-l așează alături de trăsura mirelui. Când se coboară

mirele din trăsură, flăcăii chiuie iar soacra cea mică îi așterne pe scaun « pestelca ca să să țină bărbatu di casă, să nu îmbli după fimei streini » (Ialoveni).

Lăutarii cântă « giocu șel mari moldovenesc » și mirele se prinde în horă între nun și nună. Două rude apropiate ale miresei (bărbați), în mijlocul « giocului », unul cu tablaua cu « canfeturi » și poame, iar celălalt cu garafa de vin și două pahare, « dreg » vin tuturor celor prinși în « gioc ». Nunul, nuna și « staroștii » intră în casă și primesc zestrea. Flăcăii scot zestrea în fața casei și « o gioacă » după o melodie săltăreață numită « hostropățu ».

Zestrea o așează în car și o trimit înainte la socrii cei mari.

După « giocu zăstrii », nunii, mirele, rudele și toți nuntașii săi se prind de mână, șireag și intră în casă. Lăutarii cântă « danțu ». Vornicelul din capul « dansului » aruncă pe casă, înainte de a păși pragul, o bucată de trestie. (Nu se cunoaște semnificația acestui rit).

În casă mirele trece în capul mesei cu nunii la dreapta și la stânga. Socrii cei mici « leagă nunii cu prosoape în cruși, leagă staroștii și neamurile ńirelui ». Dacă nu se ajung prosoape atâtea câte s'au fixat « la răspuns », nunul cel mare nu începe masa și spune: « Îi can gros cuțîtu, nu tai jămna. Aduceți o tocilă să-l mai ascuțîm ». Numai dacă « îi leagă » pe toți câți s'au învoit, nunul se scoală în picioare, se îndreaptă cu fața la icoane și spune « Tatăl-nostru ». Acum taie « jămna » și încep să mănânce. Cât stau la masă, druștele îmbracă mireasa, îi așează peteala și ghirlanda pe cap. Lăutarii cântă în tot acest timp: « Ian taci, Lado, nu mai plânge ».

Masa, la nuntă, e foarte bogat pregătită și « bâcatele » sunt aduse într'o ordine anumită. La început iau cu toții « câte un păhar de rachiu cu scorțîșoare, apoi rășituri, găluși cu bulgur și cu carne, ihné, macaroane, învârtită, peleaf cu lapti șî după peleaf s'aduși « găina » friptă 'ntreagă pi plășintă di fedé ».

Lăutarii cântă « cântecu găinii », iar o femeie care a fript găina o poartă pe un blid și cu alte trei femei vin dela bucătărie cântând « hostropățu » și tropotind cu blidul cu găina acoperită, deasupra capului. Când pășește pragul, femeia cu blidul spune: « Bine v'am găsît sănătoș, cucoani nun mare șî cucoană nună mare! Bucuroș di vinirea noastră» ? Nunul răspunde: « Bucuroș, bucuroș! » și se repede să-i apuce blidul cu « găina ». Femeia trage blidul la ea și spune: « Stăi, cucoani nun mari, mai întâi să ne plătești osteneala. Întreabă-ne de unde am adus-o, cum am prins-o. Noi am prins-o cu coraghia di pi mari ». Nunul le răsplătește osteneala cu câte câțiva lei și câte un pahar de vin.

După ce se servește « găina », aduc mireasa. La început se aduce o babă bătrână ori o altă fată și-l întreabă pe mire: « Ei, asta-i cucoani ńiri, o cunoști ? » Mireasa trece și se așează în capul mesei lângă mire. Nuna

cea mare rupe « găina » în bucăți mici, taie plăcinta în felii, pune în furculiță o bucățică de « găină » și o felie de plăcintă și dă, mai întâi, socrilor mici « câte o coraghie », apoi neamurilor miresei, neamurilor mirelui, la toți câți sunt în casă. După aceasta, nuntașii ies în curte și privesc cum joacă flăcăii cu fetele.

Nunul chiamă pe socrii cei mici de se așează pe laiță în fața icoanelor, cu o « jămnă » și cu o icoană în mână. La picioarele lor așternun cojoc pe care îngenunchează mirele și mireasa.

Socrii cei mici așează « jămna » și icoana pe capetele lor, iar un flăcău sau un om mai în vârstă spune « iertășiunea ».

După « iertășiune », mirele și mireasa se scoală și sărută mâna părinților. Acum « mireasa dregi câte on păhar di gin la toati neamur'li ii și li mânțănești pintru osteneală ». Acesta-i « adălmașu ńiresăi ». După « adălmaș », se prind toți nuntașii de mână, înconjură masa de trei ori, ies în curte cu « dantu » și dansează « giocu șel mari moldovenesc ».

Când scoate mireasa «cu dantu» din casă, un frate mai mic al miresei, sau un nepot, înfige o furculiță ori un cuțit în ușă și spune: « Păr nu ńi-i da leița, nu-ț dau pi leliță ». Mirele îi dă câțiva lei.

« Giocu șel mari moldovenesc » e semn că nunta-i pe sfârșite. Mirele ia mireasa de subțiori și o aruncă în trăsură în chiotul flăcăilor.

Mireasa, înainte de a pleca, își face cruce cu un colac în patru părți. Flăcăii se reped și smulg colacul din mâna miresei și mănâncă fiecare câte o bucățică. Acesta-i « colacu miresei ». (Vezi legenda « colacului ńiresei », text 153).

În drum spre socrii cei mari, « nunta » nu se întoarce pe același drum pe care a venit, ca « să nu știe ńireasa drumu să fugă înapoi ».

Acasă întâmpină « nunta » socrul cel mare cu « tăblaua di dulșețuri și gin ». Dansează mai întâi în fața casei « giocu moldovenesc » și apoi intră « cu dantu » în casă. Vornicelul din capul « dantului » aruncă și aici o bucată de trestie pe casă. După ce pleacă nunul, seara spre duminecă, flăcăii și fetele dansează « la nuntă sara ». Un vornicel iese pe prispă și strigă: « Poftim dila ńic și păr la mari, fașiț aiastă supărare și dați câte un pitac, să li fașim casă cu șerdac ». Flăcăii și fetele « întră și dau mâna » cu mirele și cu mireasa, pun câte doi lei pe o tablá și primesc dela mire și mireasă câte un pahar de vin.

Duminecă dimineața primesc « iertășiunea » și dela părinții mirelui și apoi, cu nunii, vornicei, druște, rude pleacă « cu marș » la cununie. Un vornicel duce, în fruntea convoiului, icoana de cununie, încadrată într'un prosop lung cu « horboțică », iar altul duce « războiu di cununie », pe care îl așternsubt picioarele mirelui și miresei cât se cunună.

În drum dela biserică, ies pe la porți copii și toarnă cu căldarea apă înaintea mirelui, « strochesc ńirili ». Mirele le aruncă câțiva lei.

Duminecă are loc « nunta la ńiri ». La « nuntă » vin toate neamurile mirelui, prietenii și vecinii. Toți aceștia aduc drept daruri câte o sticlă de vin, iar rudele și câte o găină, farfurii cu struguri, nuci, etc. În casă închină darurile mirelui și « dau mâna » cu câte 2—5 lei. Spre seară vin și socrii cei mici « la nuntă » (când sunt din același sat) cu rudele lor mai apropiate, de asemenea încărcați cu daruri.

« Nunta dila ńiri » se încheie tot cu « danțu » și « giocu șel mari moldovenesc ».

Duminecă seara încep pregătirile pentru « masa șei mare » de luni. La « masa șei mare » iau parte numai rudele mirelui, prietenii, vecinii și nunul cu « poftiții săi ».

Vara întind mesele afară în curte, iar iarna, în « casa șei mare » ori într'un șopron. În capul mesei așează pe o tablă o « jămnă » în care înfig și aprind cele două lumânări de cununie. Socrul cel mare închină nunului « o părechi di colași », o farfurie, un pahar cu apă și un prosop. « Tinerii » —așa se numesc mirele și mireasa după nuntă—apucă amândoi de același pahar și toarnă apă nunului pe mâni de se spală, apoi, tot amândoi îi întind un prosop să se șteargă pe mâni. Nunul zice, înainte de a se așeza cu toții la masă, « Tatăl-nostru ». Tot acum, nunul « pune pe masă 500—1000 de lei, iar ceilalți meseni 50—100 de lei sau juruiesc « tinerilor » câte un oboroc de grâu, un purcel, o « chită » de cânepă, etc. Către sfârșitul mesei, se servește « găina » după același ritual ca și la « nunta ńiresei ».

Numai că aici nuna « nu taie jămna și nu rupi găina păr nu să duși să dizbrași șina di cămeșă. Nuna să duși cu două femei drept martore șî dizbracă tânăra di cămeșă, ș'o 'mbracă cu alta, ș'aduși cămeșa 'nvălită 'ntr'o băsma roșîie la masa șei mare, să sui pe on scaun ș'o arată la toț mesănii. Gioacă șî cântă di bucurie că i-o fost șina șinstită ». În tot acest timp lăutarii cântă: « păsățălu » și « hostropățu ».

Soacra cea mare trimite nurorile ori câteva femei măritate la socrii cei mici «cu cămeșa să li ducă bucurie». Una dintre femei se încinge și se leagă cu brâu roșu în cruciș, iar în mână duce « on colac mari, făcut pi vargă, legat cu lâneață roșîie și bosâioc ». Celelalte femei își leagă la mâni cordele roșii, prosoape și iau garafe de vin ori rachiu roșu. Astfel împodobite pornesc la socrii cei mici cu doi lăutari în frunte, cântând, chiuind și tropotind. Două femei apucă o băsma roșie, se învârtesc și tropotesc cântând versuri cu conținut pornografic.

La socrii cei mici sunt poftite în casă. Aici nu arată « cămeșa » până nu sunt « legate cu prosoape ». Cât stau la masă, « cămeșa stă desfăcută la on colț di masă » (Nimoreni).

Socrii cei mici învită vecinele și rudele mai apropiate care aduc drept daruri « tinerilor » fuioare de cânepă, găini, saci cu grâu, farfurii cu

struguri, etc. La plecare, fiecare « fură ce poate, cari o iconiță, cari on fuior de cânepă, cari o floari ș'aduc desagii plini la tineri » (Ialoveni).

În drum spre casă cântă:

« Ferișî di doi părinț,
C'o făcut copchii cuminț!
Hai la nunu, hătu-l-aș,
Șî ne-a da on adălmaș,
Rachioaș cu cuișoari,
Că i-i șina ca o floari
Șî șinu ca on păun...
N'a lăsa nănașa 'n drum....»

(Ialoveni)

Când s'au întors la « nașa șei mare » se adresează către nună:

Nună, nună,
Plosca-ț sună!

Iar nuna le răspunde:

La'să suni,
Că-i de-aluni,
La'să suni,
Că-i di doagi,
Știi nuna și i-a fași.
Când ar și di clocotiși,
N'ar mai și nuna pe-aiși...»

(Ialoveni)

Când mireasa-i din alt sat, se duc doi bărbați călări cu un colac legat cu lână roșie și busuioc, călărețîi se încing cu brâie roșii, iar la căciuli își pun buchete roșii de flori.

Acestui obiceiu i se spune « colacu ». De câțiva ani, la Ialoveni « masa șei mare » se face fără « colac ». La Nimoreni și Cigârleni, mai rar, dar se face și astăzi.

La Ialoveni se trece peste « colac » la alt obiceiu numit « legătoarea ».

Socrii cei mari se îmbracă cu cămăși albe de bumbac, lungi până în pământ, « cămeși di socri », se leagă pe cap, socrul cu un prosop, iar soacra cu o « șalincă » și busuioc, se urcă pe un scaun lung și « dreg gin la toț mesănii și li gioacă păharu ». Nuna aduce un cojoc, îl împăturește în patru și-l așterne pe un scaun pe care se așează « tinerii ». Nuna îi unge pe amândoi cu miere pe mâni și pe cap, îi piaptănă, mai întâi pe « tânără » și apoi pe « tânăr ». Pe ea o îmbrobodește cu o « șalincă » neagră, semn că nu mai e fată, ci nevastă și « de-amu o trecut în rându fimeilor ».

Tot nuna dă tinerilor câte o bucățică de colac uns cu miere și le spune:

« Să trăiț, șinilor,
Să șiț buni ca pânea,
Șî dulși ca mierea,
Să mâncaț dintr'o bâcățîcă
Șî să dorniț pe-on căpătâi ».

După « îndulșirea tinerilor » merge nunul și după dânsul toți mesenii, și « dau mâna cu tinerii », iar nuna « îi îndulșești ». Fiecare « pune pe

masă » 5—30 lei. La sfârșit, nuna strânge banii, îi înnoadă într'o băsmăluță cu mai multe noduri, îi dă « tinerilor » și le spune:

« Na, să șiț zgârșiț.
Să râdz șî să înodz,
Să plângi șî să diznodz ».

Cât durează « legătoarea », unul din mesenii cei mai glumeți se îmbracă cu haine rupte, « să fași mama pădurii » și-i distrează pe ceilalți.

La vreo trei săptămâni după « masa șei mare », « tînărul » învită pe socrii cei mici, pe nuni « di cale ». Acum închină nunului și socrului câte o « păreche de colași și câte un prosop ». Aceștia, la rândul lor, întorc darul cu bani sau juruiesc câte un oboroc de grâu, câte un purcel.

Când se întâmplă că « tânăra n'o fost șinstită, socrii șei mari rabdă să li gioași colacu, numa ca să nu-i facă pă părinț di râs. Da când vin socrii șei niși « di cale » tot le-o fac. Socru șel mari dregi gin dintr'un păhar spart, păr la gură tot să scură și li spuni:

Prinești, cuscri,
C'așa o fost și șiică-ta,
Așa priniț și dunevoastră »

(Ialoveni, Nimoreni)

După ce se sfârșește masa, când să iasă socrii cei mici din casă, « îi aruncă soacrei din pod un ham în gât « să margă vestea pin lumi că iaca i-o 'nhămat » (Cigârleni).

OBICEIURI LA MOARTE ȘI ÎNMORMÂNTARE [1])

În Ialoveni și satele din împrejurimi e adânc înrădăcinată credința că celui care i se apropie moartea, i se arată mai întâi în vis, « să gisadză pi șeia lumi, să gisadză cu morții ».

De asemenea, când cade icoana jos din perete e semn că va muri cineva din familie. Nu-i bine să moară omul nespovedit, « c'apu să chiamă că să duși la 'ntuneric pi șeia lumi ».

De aceea bătrânii depun cea mai mare stăruință ca să nu moară nespovediți. Îndată ce se simt puțin slăbiți, se duc la biserică sau chiamă preotul acasă ca să-i spovedească. Când bolnavul « să trudești mult cu moartea și nu-ș poati da sufletu, chiemi nouă copchii să bată câte nouă mătăni, că-l iartă Dumnedzău. Îi ghini s'aprindz nouă lumânări și să li lichești pi o coadă di topor, gios la capu mortului. Toporu răteadză lemni și

[1]) Informatori pentru Ialoveni: Lisaveta Poparcea, 66 și Nastasîia Ștefănucă, 50; Nimoreni: Mărioara Vutcaru, 62 și Antoniia Miron, 63.

groasă și subțiri și să rătedză și păcatili omului. Că păcatili n'ăl lasă să moară » (Nimoreni).

La Ialoveni, în asemenea împrejurări, se citește « gisu Maișii Domnului ».

Oamenii care mor greu își răsplătesc din păcate. Când bolnavul moare greu « îl așădz pe on cojoc ori scuman, da nu-i pui căpătâi di peni » (Nimoreni). Când își dă bolnavul sufletul, se deschid ușile și ferestrele ca să iasă sufletul (Nimoreni), iar pe ușă se aruncă un petec de pânză. Pânza « îs arichili cu cari zboară sufletu pi șeia lumi » (Ialoveni). Tot acum se anină în strașina casei un petec de pânză de bumbac — i se spune « altiță » — ca să știe lumea că este mort la casă.

Mortul este scăldat într'o « lăhancă » și scăldătoarea mortului se aruncă subt un gard sau în niște spini, ca « să nu calși omu ori gita, că să usucă » (Nimoreni).

După ce au scăldat mortul, îl îmbracă « cu straili lui di moarti ». Bătrânii obișnuesc, cât sunt în vieață, să-și facă « haini di moarti », pe care le păstrează cu multă îngrijire în ladă.

Dacă soția celui mort are de gând să se remărite, « atunși deșchee nasturii cămășii la gât și la brățări când îl așează în sicriu » (Ialoveni).

Copilului mic până la trei ani i se rup hainele în față dela guler până jos și se împăturesc marginile « ca să poată zbura, pentrucă iel e fluturi pi șeia lumi » (Nimoreni).

Când moare o fată mare, e îmbrăcată mireasă. I se pun pe cap peteală și ghirlandă, iar la piept un « buchet ». Flăcăului i se pune, de asemenea, un « buchet di niri » în piept.

Fetele și flăcăii care petrec mortul la groapă « îs legați vornișei și druște ca la nuntă ». Se face și « colacu vornișelului », legat cu lână roșie și busuioc, pe care îl duce un flăcău în fruntea convoiului.

Sicriul se face fără fund, numai cu niște speteze. În fundul sicriului se așează un strat de trestie și strujituri dela sicriu. Perna se umple tot cu strujituri.

În palma mortului se pune « o cruciuliță » de ceară și doi lei, ca să aibă cu ce plăti vămile.

Când mortul e copilaș ce suge încă țâță, mama lui « îi fașe o ulșicuță di șeară și-i puni țâță, covrigei, carameli și le așadză în răcliță, ca să aibă di altă lumi » (Nimoreni).

Cele trei zile cât stă mortul în casă, cei care vin « la mort » aprind lumânări și le pun într'un sfeșnic dela capul mortului. Se măsoară cât e de lung mortul cu o « feștilă », cu care se face apoi « toiagul ». « Toiagul » se învălătucește roată și se așează într'o farfurie. Se aprinde câte puțin, cele trei seri cât stă mortul în casă.

La gospodăria în care e mort, bărbații umblă cu capul gol, iar femeile despletite.

Noaptea, cât stă mortul în casă, când e flăcău, fată mare sau om în stare — la copii nu se obișnuește — se face « privechi ».

Se adună din vecini flăcăi și fete, de stau toată noaptea în camera mortului, vorbesc, glumesc și fac diferite jocuri.

Un joc mai cunoscut la « privechi » e următorul: Un flăcău aprinde o ramură de stiblă de busuioc dela lumânarea mortului și o trece din mână în mână la toți pe rând. La cine se stinge îi sărută pe toți cei de față și la urmă sărută și mortul.

Cât e mort în casă, dacă se împrumută dela vecini « botcală », nu se mai dă înapoi. De asemenea, dacă se împrumută o covată, o sapă, un hârleț, se întoarce înapoi de unde s'a împrumutat numai după ce s'a înmormântat mortul, ca să nu moară și dela ei cineva.

Vecinele se feresc de a se la cât e mort alături, ca să nu le doară capul (Nimoreni).

Când scoate mortul din casă, i se dă de pomană — când mortul e copil nu se dă — « masă încărcată cu bâcati, furculiț, linguri, solniță, gărafă, păhară di rachiu șî di gin, candilă, icoană, ca să aibă di altă lumi » (Nimoreni). Cât a stat mortul în casă nu s'a măturat. Gunoiul s'a strâns într'o « hodoroghiță » și după ce au dus mortul din casă, se scoate și gunoiul afară. Femeia care a scos gunoiul, mănâncă strachina cu « găluște » de pe masa dată de pomană. Ţolul și căpătâiul pe care a stat mortul se « scoate afară și se întinde pe un gard ca să-l bată vântul. În casă «să murui șî să dă cu var ca să nu șii pereții însângerat » (Nimoreni).

Mortul e dus la groapă pe năsălii și numai iarna când e zăpadă mare sau noroiu se duce cu carul.

La năsălii se pun în cele patru mânere colaci, iar la steaguri se leagă prosoape. Când scoate mortul din casă, i se dă de pomană « din ușă » un lăicer sau țol, un prosop, o farfurie încărcată cu mâncare și un « pom din ușă » (Ialoveni).

La înmormântare se dau de pomană șase «pomuri ». În « pomuri » se pun șalinși, prosoape, bomboane, covrigi, struguri, lămâi, nuci. În vârful celor patru ramuri ale « pomului » se înfige câte un măr și în măr o lumânare.

Patru « pomuri » se dau de pomană celor care duc la năsălii, unul e « pomu șel mari di piști groapă » cu o cofă și cană și se dă de pomană la mormânt.

La « pomu di piști groapă » se fac între ramuri, cu lumânări lipite una de alta, « punț di șeară pintru ca să treacă pi undi n'a puté treși pi șeia lumi » (Nimoreni).

Al șaselea « pom » este cel care se dă de pomană cu masa (Nimoreni) sau « pomu din ușă » (Ialoveni).

Se mai pregătesc douăsprezece « poduri », câte un petec de pânză, un colac cu lumânare și o « pașcă cu țârnișe ».

« Podurile » se dau de pomană la cele douăsprezece opriri pe care le face preotul ca să prohodească mortul. Se dau douăsprezece « poduri » fiindcă « di șeia lumi sânt douăspreși punț lati ca sâmceaua cuțîtului. La capu punții stă on moșneag, la cari-i bun; da, la cari-i păcătos, stă on bălaori, vrăjmașu, ușigă-l-crușea cu gura căscată. Sufletu plângi când n'are cu și plăti să treacă » (Nimoreni). Tot drumul până la « țîntirim » se dă de pomană copiilor: nuci, bonboane, covrigi, etc.

În biserică se aprinde « toiagul » la capul mortului când citește preotul prohodul.

La « țîntirim », când se coboară sicriul în groapă, preotul stropește mortul pe față și mormântul cu « apaos » (amestec de untdelemn și vin roș). Femeia care a purtat toiagul până la biserică, a dus și « apaosul ». « Toiagul » i se dă ei de pomană cu farfurie cu tot.

Când aruncă țărână peste sicriu, se aruncă bani în mormânt ca să aibă cu ce plăti vămile (Nimoreni).

Tot la mormânt se mai dă de pomană o găină (vie), ca « să scurme și să curățască cărarea di șiulini pi șeia lumi » (Nimoreni).

După înmormântare se pune pe locul unde și-a dat sufletul, trei nopți la rând, un pahar cu apă, o « hrincă » de pâine și o lumânare aprinsă. Se crede că în cele trei nopți, pământul îl întreabă pe suflet de unde este. Sufletul, dacă-i lumină la casa din care a plecat, zice: « dela casa unde se vede lumină ». Dacă-i întunerec, sufletul se luptă cu pământul. Paharul, după aceste trei nopți, se dă de pomană (Nimoreni).

Ca să nu visezi mortul e bine să-i dai de pomană o ceapă, un covrig și o lumânare, lunea « când iesă Rusaliile » (Ialoveni). După înmormântare, cei care au condus mortul « la groapă » sunt învitați « la pomană ».

La trei zile după înmormântare i se dă de pomană mortului « de a triidza ». Se coc colaci și « să rîdică șiuru la bisărică ori chemi popa acasă ».

La nouă zile se « dă de a nouădza ». Se face praznic ca și « de a triidza ».

Trei zile, mama, soția sau una din rudele mortului se duc la cimitir « c'on hârb cu tămâie, c'on colac ș'o lumânare ș'atămâiază mortu și să boșești ». Colacul îl dă de pomană celui pe care îl întâlnește când iese din « țîntirim ». A doua zi de înmormântare, dacă-i duminecă, — dacă nu, se așteaptă dumineca — se sfințesc doi colaci la biserică și se dau de pomană. Aceștia îs « colașii oasălor » (Nimoreni).

Când se împlinesc patruzeci de zile se dă de pomană « di patrudzăși di dzîli » (Ialoveni) sau de « grijă » (Nimoreni). Acum se dau de pomană și haine.

Se crede că până la patruzeci de zile sufletul celui care a murit trăiește pe lângă casă. Numai după ce i s'au făcut toate « grijăle » se duce sufletul « la locu lui ».

De câtva timp nu se mai fac deosebit toate aceste « griji », ci se fac toate odată când se dă « di patrudzăși di dzîli ».

TEXTE

Culegerea acestor texte am făcut-o în răstimpul dintre primăvara anului 1930 și vara anului 1933.

Transcrierea s'a făcut cu literele alfabetului obișnuit, pentru a nu îngreuia cetitul. Am folosit numai semnul diacritic *ń* (= n muiat), pentru care n'am găsit corespondent în alfabetul obișnuit.

Am însemnat cu *î*, sunetele derivate din *i* dela sfârșitul și mijlocul cuvintelor (de ex.: și, ursîtă, ține, etc.); sunetul *î* final provenit din *ă* (de ex.: sî, casî, etc.) l-am transcris peste tot acolo unde apărea, cu *ă*. Litera *ș* urmată de e, i, redă pe *ce*, *ci* din pronunțarea moldovenească (de ex. atunși, dzîșé, nișì, șeva, etc.). În toate celelalte cazuri, când *ș* este la sfârșitul unui cuvânt sau este urmat de o consonantă sau de vocalele a, ă, â, î, o și u, își păstrează valoarea lui fonetică obișnuită.

Tabloul textelor:

Balade	Text	1—7
Doine		8—45
Satire, glume		46—59
Strigături		60—67
Cântece de pahar		68—73
Cântece de stea, colinde, plugușoare		74—83
Irezii, conăcăria, iertăciunea, urarea la pahar		84—88
Bocete		89—94
Ghicitori		95—129
Jocuri de copii		130—136
Povești și legende		138—155
Vieața din trecut		156—166
Datini		167—175
Superstiții și credințe		176—209
Descântece		210—220
Magie		221—233

B A L A D E

1

Frundzîșoara ș'on chirău,
Murguleț, murgociu ńieu,
Și nechez tu așa rău?
Or ți-i săti, ori ți-i foami,
Or ți-i greu di trupu ńieu?
— Nișî ńi-i foami, nișî ńi-i greu,
Nișî ńi-i greu di trupu tău,
Da ńi-i greu di șe-aud eu.
Că aud munții huind,
Mari bălaor viind
Și din gură așă dzîcând:
— « Dă-ti gios să ti mănânc ».
Și-ț-ar ńilă și rușîne
Să mănânși vonic ca mini;
Și-ț-ar ńilă și păcat
Să mănânși trup diznierdat.
Măicuța când m'o făcut,
Tari ghini i-o părut.
Când o dat la legănat
Tari m'o mai blăstămat:
« Sugă-ț șărchii sângili
Cum ńi-ai supt tu țâțili! »

Nimoreni — Mărioara Vutcaru, 62.

2

NUNTA CHIRII

Chira gioi o logodit,
Vineri răspuns o băut
Și sâmbătă o murit.
Nunta 'n cali s'o pornit,
Conocarii o agiuns,
Ca să iei v'on răspuns.
Mama Chirii o ieșît,
Cu păr galbăn displetit,
Cu lacrăńi păr ăn pământ,
Cu glas mari așa dzîcând:
— « Dragii mamii conocari,
Vă rog să nu-ńi bănuiț,
Nunta Chirii s'o vestiț,
S'o vestiț din sat în sat
Că Chira o răposat.
S'o vestiț din casă 'n casă,
Că Chira-i moartă ńireasă.
Luoaț calu ńiriului
Și căruța nunului
Și-i primblaț pin bosăioc
Că Chira n'ari noroc,
Și-i primblaț pin ńintă creață
Că Chira n'ari viiață.

Nimoreni — Aceeași.

3

La crâșmuța din Ghermani
Be Boghian și cu Bărcan.
— « Be Boghene, nu pre be
Că potera-i pe-acolé ».
Da Boghian atunși dzîșé:
« La'să vii că nu-ńi pasă
Că stau cu Bărcan la masă
Și ńi-i pușculița dreasă;
Șădi 'n cui spândzurată
Ca on leu neastâmpărată;
La brâu cu șăpti chistoali,
Cu țăgiili gălghioari,
Buhuiesc ca di lingoari
Di nișî capu nu mă doari ».
— « Be Boghene, nu pre be
Și ti cară de-acolé
Că potera-i iși, colé ».
Atunși Boghian și Bărcan
S'o pornit ș'așa o dzîs:
Iarbo, iarbo, soră iarbă,
Pleacă-te 'naintea me,
Rîdică-te 'n urma me,
Că m'agiungi potera
Și-s fără armă, făr di chistoali,
Numa cu palmili goali.
Am o flintă ghintuită
Cu șăpti plumburi bătută
Ca o curvă displetită.

Nimoreni — Aceeași.

4

Frundzîșoara sîminoc,
Câti târguri cu noroc,
Numa Plevna ardi 'n foc
Și Osman Pașa la nijloc.
Ardi focu nu să stîngi,
Osman Pașa mult mai plângi,
Călari pe-on cal bălan
Și strigă: « Aman! aman!
Săriț Turși, săriț Bulgari,
Scăpați Plevna di Moscali!
Săriț mână dila mână
Că Moscalu mă 'ncungiură;
Săriț cu mânuli toati,
Scoatiț Plevna di la moarti ».
Pi dealu Bălcanului,
Sângili Moscalului,
La chișcuța calului,
Da sângili Turculuí,
Păn la cheptu murgului.
Strigă Turcu 'n gura mari:
« Vai, sărași măi Moscali,
Cân' te-i fași mai la vali
Să-ț fac ieu o masă mari
Di boieri și di cucoani!
Să-ț ieu chielia din schinari,
S'o jăpoi păr la chișioare,
Să fac tocuri la chistoali! »

Nimoreni — Aceeași.

5

ȘĂNDRULEASA

Supt poalili șeriului,
La casâli Șandrului,
Șandrului bogatului,
Șăndruleasă șei bogată,
Cu Ilinca șei frumoasă,
Una din trii mii aleasă,
Cu trupu di giupâneasă,
Cu ochii di curv' aleasă,
Dimineața să scula,
Pi ochi negri să spăla,
Și la ap'o trimetea
Și mă-sa îi cuvânta:
« Ilencuță, draga me,
Ie cofa și coromâsla
Și ie apă din Gigiia.
Și să ti uiț pi marea
Să vedz nu-i vedé șeva ».
Ilencuța așă fășé.
Și la apă să dușé,
Apă 'n cofă își luoa
Și pi mari să uita.
On caic tari vinea.
Da 'n caic șini iera?
Iera doi Turși și doi boieri
Și doispreși ingineri.
Ilencuța așă fășé:
Cofili 'n mari dădé,
Coromâsla pustiié
Și la mă-sa alerga,
Dila poartă că striga:
— « Măiculiță, drăguliță,
Încui-mă 'ntr'o lădiță,
C'agiung Turșii la portiță ».
Mă-sa 'n lad'o încuié.
Turșii la poart' agiungé
Și din gur' așa dzîșé:
— « Șăndruleasă șei bogată,
Discui-ni porțîli
Și ne-o dă pi Ilinca,
S'o dușim la Beșlega ».
Șăndruleasă cuvânta:
— « Turșilor, boierilor
Și voi inginerilor,
Porțîli oi discuié,
Da Ilinca o murit
Ș'am 'gropat-o după casă,
După casă, la fereastră,
Ca să vii doru 'n casă ».
Atunși Turșii s'apuca,
Doi săpa, doi arunca,
Doi pi Ilinca căta.
Di Ilinca nu mai da.

Șândrulesei sărmana,
Țâțâli îi scrijăla
Și cu sari li săra
Să li-o dei pi Ilinca.
Ilinca așa striga:
— « Măiculiță, drăguliță,
Nu-ț răpuni viiața
Pintru una Ilinca.
Ian discui lădița,
Să mă duc la Beșlega ».
Mă-sa lada discuié,
Turșii 'n caic o suié
Și pi marea că porné.
Când pi marea c'agiungé
Ilencuța așa dzîșé:
— « Turșilor, boierilor
Și voi inginerilor,
Dizlegață-ńi mânuli
Să-ńi acopăr țâțâli
Că li ardi soarili
Și să-ńi rîdic gâțâli! »
Ii mânuli îi dizlega,
Ie drumu 'n marea 'ș da
Și din gură cuvânta:
— « Dicât roabă Turșilor
Mai ghini hrană peștilor
Și în cuibu rașilor ».

Nimoreni — Aceeași.

6

Ardă-ti focu păduri,
Ghini mai trăiem în tini!
Când ieșăm din tini afară,
Treși on boieri călari.
— « Buna dzîua, măi cucoani! »
— « Mânțăńim, Pantilimoani! »
— « Dă-ti gios di pi călari
Că-ț ieu chielia din chișioari
Să fac tocuri la chistoali,
La chistoali ruginiti
Pintru duńeta gătiti ».
Stă boieriu și gândé,
Mâna 'n buzunar puné,
Franși și rubli că scoté,
Lui Pantilimon dădé.
— « Mergi cu ghini, măi cucoani! »
Iel la crâșmă să dușé
Și din gură așă grăié:
« Giupânească crâșmăreață,
Scoate-o vadră plină, rasă
Și ńi-o puni-aișI pi masă.
Giupânească crâșmăreață,
N'ai o fată mai frumoasă
Să mă sărvască la masă? »
— « Am o fată ș'on flăcău,
Mai ghini ti sărvăsc ieu ».
— « Di-i vidé că m'am 'bătat
Să-ńi așterni în fund di beși,
S'aud șepu scârțiind
Și vinu 'n cană curgând.

Bardări — Dumitru Bogdan, 40.

7

NișI la hoară, nișI la muncă,
Să-ńi pui coadă la măciucă,
Să ies sara la potică.
Iaca șel bogat îńi chică.
— « Neamu mă-ti, măi bogati,
Toată vara te-am rugat
Să-ńi dai bani cu 'mprumutat.
Da acu când ńi-ai chicat
Șăpti bișI 'n cap ț-am dat,
La pământ ieu te-am culcat,
Gălbiorii ț-am luoat
Și la crâșm'am alergat.
Buna sara, crâșmăreață!
Hai să beu on adălmaș,
C'am ucis on bogătaș
Ș'am luoat bani gălbănaș ».
— « Be, Boghene, nu pre be
Iaca straja-i iși, colé ».
— « La'să vie, nișI nu-ńi pasă,
Că ńi-i pușculița dreasă.

La'să vie, nișî nu-ńi pasă,
Am trii cai ca nișți crai:
Unu roșu ca focu,
Unu negru ca corbu,
Unu alb ca laptili.
Ș'am plecat la iarmaroași.
Acolo când am agiuns,
Bini palma n'am bătut,
Păgubașu o vinit,
Drept în șeră m'o trântit.
Șeră 'n mână șî 'n chișioari
Șî m'o dus la închisoari,
La 'nchisoari la Gălați.
Az îi zî di sărbătoari
Toată lumea la primblari,
Numa ieu stau la 'nchisoari.
Vinde, maică, șe-i avé
Șî mă scoati de-acolé;
Vinde, maică, măcar tot
Șî mă scoati măcar mort ».

Ialoveni — Nicolai Mateuță, 28.

D O I N E

8

Pelin beu, pelin mănânc,
Pi pelin sara mă culc;
Dimineața, când mă scol,
Mai cu-amar pelin mă spăl.
Mărg la cofă să mă spăl,
Lacrămili curg izvor.
Mărg la pământ să mă 'nchin
Șî nu mai poși di suschin.
Am rămas vonic strein!
Strein sânt, strein trăiesc
Șî streinii mă lipsăsc.
N'am cui să mă jăluiesc.
Jălui-m'aș dealului;
Dealu ari peliniță
Ieu la dânsa n'am credință.
Jălui-m'aș câmpului;
Câmpu ari florișeli
Lui di mini nu i-i jăli.
Jălui-m'aș codrului;
Codru ari frundză deasă
Nișî i-i jăli, nișî i-i pasă.
Plin ńi-i trupu di amar
Ca Nestru din mal în mal.
Plin ńi-i trupu di jăli,
Ca Nestru di chetrișeli;
Șî di jăli, șî di dor,
Ca șî Nestru di nămol.
Plină sânt șî 'nstrăinată
Ca codru di crăngi uscati.
Tu strein șî ieu strein,
Hai în codru să trăim.
Să ni fașim bordieș
Cu tot lemnu di șireș,
Cu ușori di mășieș
Șî cu ușa di călini
Să nu ni dischidă nimi.

Nimoreni — Mărioara Vutcaru, 62.

9

Pi supt șei păduri deasă
Mari ploai să revarsă.
Nu știu-i ploai, ori îi chiatră,
Ori îs lăcrămiori di fată.
— « Fa, Ioană Ionică,
Mintea ta șei ușurică
Cum te-o făcut di nimică;
Mintea ta șei nantă sus
La gre stari te-o adus,
La suspin șî la mult plâns
Șî la oftări de agiuns ».
— « Nu-ț pai bădiță ghini,
Că ț-ai făcut râs di mini
Șî di tini n'ari șini.
Că di tini când ș'a fași,
Ca pământu te-i disfași,

Ca țărna te-i mașina,
Ca sulșina te-i usca,
Ca iarba te-i clătina,
Ca roua te-i scutura.
De n'ar mai agiungi ghini
Șel și m'o 'ndemnat pi mini
De-am făcut horbă cu tini.
Șî, șel și ne-o dispărțît,
Să n'aibă loc în pământ,
Nișî tămâie la mormânt;
Da nișî drum, da nișî cărari,
Nișî la moarti lumânari.
Foai verdi fir mătasă,
Șel di iubește șî lasă,
Adă-l Doamni cu pedeapsă,
Din sîbiri să nu mai iasă,
Ostrovu să-i șii casă,
Temnița să-i șii masă,
Temnița să s' rîsîchiască,
Carnea lui să muședzască,
Șerili să rugineasc,
Cheili să prăpădească
Chișioar'li să-ș rânească.

Nimoreni — Aceeași.

10

La gii la curătură
Șueră-on vonic din gură
Ș'ăl cunosc pi șuierat
Că-i tinerel ni'nsurat,
Ni'nsurat, nicununat;
Primblă murgu ni'nvățat,
Ni'nvățat, ni'nșălat.
Să 'ntâlni c'o puică 'n cali.
Îi dă contașu să-l țîi
Iel pi cal șăua să pui.
Puiu șăua pi cal pune,
Puica contașu-i ține
Șî din gur'așa-i dzîșe:
— « Ie-mă bădiță calari
Că-s fată di boieri mari ».
— « Ba, puică nu te-oi lua
Că ni-i murgu nic di dzîli
Aghe mă duși pi mini.
Ni-i făcut murgu 'ntr'o gioi
Nu ne-a duși pe-amândoi ».
— « Puiule, nu mă-i luoa
Da tari te-oi blăstăma:
Să ti duși, puiule, duși,
Păr ăi da di văi adânși
Șî de-o lunculiță deasă,
O ploai să ti 'ntâlnească,
Murgu să să poticnească,
Drept în gât să ti trântească,
Mâna dreaptă să-ț scrîntească
Șî șei stângă să ț-o frângă,
Șî să țîi frâu cu dințîi
Șî să mâi calu ca muțîi.
Șî iară te-oi blăstăma,
Să ti duși, puiule, duși,
Păr ăi chica rob la Turși,
Să ti 'nsori di nouă ori
Șî să fași nouă fișiori
Șî la urm'o copchiliță
Să-ț fii di trebuință,
Să-ț cari apă 'n temniță
C'on ibric șî c'o coșiță
Șî să-ț cari cu coșița
Păr s'a roadi tortița.

Nimoreni — Aceeași.

11

Glas di cuc din deal răzghești,
Ghiță calu-ș potcovești
Șî la cali gre pornești.
Ie-l întreabă: « Când vii iară? »
Iel din drum: « La primăvară,
Când dă iarba să răsară ».
Puica plângi di s'omoară.
Plângi arsă di năcaz,
Cu coatili pi pârlaz
Șî cu lacrăni pi obraz
Suschinând fără răgaz:

— « Pintru și pleși, dragu ńieu?
Că mă iei, dzîșei mereu ».
— « Nu-ńi mai ie di doru tău,
Cât di numili șel rău ».
— « Ah, plecare-ai, dușI-te-ai,
Nouă ai, pi nouă cai,
Pe-on murguț întoarși-te-ai,
Murgu ți să poticnească,
Șăua ți să răsușească,
Mânuli ți să scrintească,
Limba 'n gură ți să poșească,
Și să ții frâu cu dinții
Și să mâi calu ca muții,
Sî ti vadă și părinții,
Neamuri, lumi adunată,
Blăstămat cu foc de-o fată,
De-o ibovnică 'nșălată,
Să ti vadă soră, frati,
Osândit pintru păcati.
Ani întregi să dzași pi spati,
Nimi 'n lumi să ti cati.

Ialoveni — Anica Nagâț, 24.

12

— « Frundzîșoara pui di nuc,
Vini vremea să mă duc
În spri spurcatu di Turc.
Și-ńi las casă, și-ńi las masă,
Și-ńi las nevastă frumoasă,
Și-ńi las vași, și-ńi las și boi,
Și-ńi las turmili di oi
Că poate-oi vini 'napoi ».
« Când aș ști că ai vini
Cărărușa ț-aș pligi
Și di iarbă, și di nalbă
Poate-i vini mai di grabă.
Of, puiușoru ńieu șel dulși,
Cum te 'nduri tu a te dușI
Și mă lepez tinerică,
Tinerică și streină,
Făr di tată, făr di mamă,
Făr di frați, făr di surori,
Mai ghini ar fi să mori ».
— « Roagă-te la Preșista
Că ie a și mama ta;
Roagă-te lui Dumnedzău
Că iel a și tatăl tău
Și Domnului Isus Hristos
Că iel ț-o fi di folos,
Că poronca 'mpărătească
Șini poati s'o propească? »
— « Tu ti dușI și ieu rămâi,
Cu șini să mă mângâi? »
— « Mângâi-ti puică, ghini,
Că mai sânt vonișI ca mini ».
— « Măcar șii ca frundza,
Dacă nu iești duńeta,
Ieu oi plângi ș'oi ofta ».
— Mă suiem în deal la vie,
Mă uitam în visterie
Și-ńi videm casa pustie.
Mă uitam din deal la vali
Și videm pluguri îmblând,
Numa plugu ńieu șădzând.
Șădi acasă supt păreti,
Boii pasc la iarbă verdi
Și plugariu 'n sat la feti
La cucoani, la nevesti.

Nimoreni — Mărioara Vutcaru, 62.

13

— « Foai verdi mărașiuni,
Și nu vii, soro, la mini? »
— « Am vinit, soro, odată
Și te-am găsît supărată.
N'am vinit să-ț beu păharu
Ș'am vinit să-ț spun amaru ».
— « Du-ti, soro, dila mini,
Că ieu am șă-ńi mai rămâni ».
— « Numa ieu, puicuță, știu
Cu și bucurii viu.
Be-uoi az, be-uoi și mâni
Be-uoi preț di nouă cai
Gustu ginului n'aflai. »

Ialoveni — Irimia Țuțu, 65.

14

Frundzuleana, codru des,
Că de-amu ńi s'o 'nțăles,
Că din tini n'am să ies;
C'am întrat di ńic copchil,
Da amu-s mai mult bătrân.
Frundzuleana, codrule,
Ian rîdică-ț poalili
Sî-ńi usuc ieu armili
Că, di când le-am cumpărat,
Nimica n'am câștigat.

Ialoveni — Același.

15

Frundză verdi foi di praj,
Cântă cucu pi zăplaj,
Of, Mărioară!
Ieu gândem că-ńi cântă ńie,
Da iel cânt' a streinie.
Cântă cucu pi nuieli
Pentru-a meli nemureli,
Undi-s ieu și undi-s ieli.
Dare-ar Dumnedzău on vânt
Să dea gardu la pământ,
Să rămâie numa parii
Să plesnească toț dușmanii.
Foiul verdi ș'on mohor,
Șel și-a dzîși că nu-i dor
Nu-i vrednic di chip di om,
Da i-i chipu dintr'o salși,
Nu știi doru și fași.
Să dă soarili 'n disară,
Doru puișii mă doboară.
Zac cu fața la păreti,
Treși puica nu mă vedi.

Ialoveni — Același.

16

Frundzîșoara de-afion,
La grădina lui Ion,
Toati păsărili dorm,
Numa una n'ari somn
Șî îmblă din pom în pom
Șî strigă Ion, Ion.
Șî Ion ii la priom.
La priomu șel de-aramă
Undi-ș fac moscalii samă,
La priomu șel di chiatră
Undi-s' dau moscali 'n baltă.
Nevestili le-o rămas,
Cu copchii șî fără casă
Șî îmblă toati plângând
Șî din gură blăstămând:
« Ard'o focu di Rusîie,
Ducă-s'ar să nu mai vie,
C'o vinit la noi în țară,
Ne-o adus on foc ș'o pară ».

Ialoveni — Același.

17

Frundză verdi di aclaz,
Lung îi drumu la Căucaz;
Lung îi, lung îi șî bătut.
Nu-i bătut di car cu boi,
Da-i bătut di necruț noi.
La orașu vechi Orhei,
Mărg o lume di flăcăi.
Cât îi dzîua păn în sară,
Tot ńi-i tundi șî ńi-i spală.
Frundză verdi di măr dulși,
Ieș puicuță 'n deal la crușî
Și-i vidé 'ncotro m'or dușî.
Di m'or dușî 'n spri văgzal,
Să știi ghini că-s moscal,
Di m'or dușî 'n spri Chiu,
Să știi ghini c'am să viu;
Di m'or dușî în spri Prut
Să știi ghini că-s necrut.

Ialoveni — Nastasîia Ștefănucă, 50.

18

Frundzuleana poamă,
Nu mă bati mamă,
Că, di și mă-i bati,

M'oi duși diparti.
Și m'oi duși, duși,
Streinel m'oi duși,
Piște-o apă lină,
În țară streină;
Piște-o apă răși,
Piște Nestr' oi treși.

Ialoveni — Aceeași.

19

Frundză verdi nucă sacă,
Când îi soarili la toacă,
Mă 'ntâlneam cu puiu 'n poartă.
— « Na-ț, puicuță, on leu bătut
Și-ńi disfă și ńi-ai făcut ».
— « Nu ț-am făcut să-ț disfac,
Ț-am făcut, ca să-ńi șii drag;
Nu ț-am făcut, ca să mori,
Ț-am făcut, ca să te 'nsori;
Nu ț-am făcut, ca să chiei,
Ț-am făcut, ca să mă iei.
Mori tu, să mor și ieu,
Să ni'ngroapi pe-amândoi,
Să ni 'ngroapi odată,
Să ni pui stâlp di chiatră,
Să-l pui, să-l răsuiască,
Șine-a treși să-l șetească,
Inima să-ș răcorească.
Să ni știi o lumi toată
C'am fost iubovniși odată.

Ialoveni — Aceeași.

20

Foai verdi trii vizdoagi,
Treși puiu ńieu și tași,
Par'că șinevai să-l roagi.
Niși n'al rog, niși n'al poftesc,
Ieu ca dânsu mai găsăsc;
Mai di soi și mai di giță,
Nu ca dâns'o rămășiță;
Mai di soi și mai di nant,
Nu ca dâns'on blăstămat.

Ialoveni — Aceeași.

21

Frundzîșoara ș'o lalé,
Sărmana măicuța me,
Când o prins cu mini gre,
Ghinișor că-i mai păré.
Da di când s'o ușurat,
Mari rău m'o blăstămat,
Noroșelu ńi-o mâncat.
Și m'o blăstămat la soari
Sî stau numa la 'nchisoari;
Și m'o blăstămat și lunea,
De-am rămas di 'ncongiur lumea.
Nu mă blăstăma, măicuță,
Nu mă blăstăma și plângi
Că nu știi sîngur și-oi agiungi;
De-oi agiungi dzîli răli,
Ț-a și și mătali jăli;
De-oi agiungi dzîli buni,
Îi vini pi lingă mini.

Ialoveni — Natalia Vasiliță, 20.

22

Frundzîșoara mintă creață,
Duminică dimineață,
Ń-ieu căldarea, plec la apă,
Mă 'ntâlnesc cu puiu 'n poartă
Și ńi-al ieu la discursari;
Iel să giură sfântu soari,
Alt' amantă nu mai ari.
Chiar asară, alaltasară,
Chiar asară l-am prins față
Cum ține pi alta 'n brață,
Pi brață, pi genuncheli,
Ńi-o hrăné cu carameli,
Carameli, mampaseli,
Di cari iubem cu ieli.

Ialoveni — Aceeași.

23

Păsărică cânechie,
Să te duși la Romănie;
Să-i spui puiului să vie,

Să nu ție mult mânie.
Că, di când s'o mâniet,
Ieu fac vorbă c'on băiet.
Nu ni-i vorba ca cu dânsu,
Numa cât mă umpli plânsu.

Ialoveni — Aceeași.

24

Când aud că toamna vine,
Sonia, badi, Soni,
Ardi inimioara 'n mini
Ca focu 'n cuptiori di pâni.
Focu ardi, nu să stângi,
Inimioara 'n mini plângi.
Plângi inimioară cât poți,
Nu ti jălui la toț.

Ialoveni — Aceeași.

25

Nu mă da, măicuță,
Nu mă da, drăguță,
Nu mă da după urît,
Că urîtu cât trăiești
Numa crâșmili iubești.
Nu mă da, măicuță,
Nu mă da, drăguță,
Nu mă da după frumos,
Că frumosu cât trăiești
Numa mândrele iubești.
Să mă dai, măicuță,
Să mă dai, drăguță
Dă-mă după bulgăraș
Că bulgariu cât trăiești
Numa ară, boronești,
Toată lumea să hrănești.

Ialoveni — Mărina Vasiliță, 22.

26

Dzîs-am verdi grâu curat,
Rău, maică, m'ai blăstămat
De-am agiuns on ghet soldat
Într'on codru 'ntunicat.
Cum dă soarili 'n disară
Tăț sărjănții la primblari,
Numa Fanea la 'nchisoari
Cu triidzăși di 'nșingătoari.
Îni fași puica 'ntrebari
Di și plâng așa cu jăli:
Și, ți-i gre arma 'n schinari,
Ori ți-i dor di casă tari?
Nu ni-i gre arma 'n schinari
Da ni-i dor de-acasă tari.
Tocma dila 'ncorporari
N'am prinit nișî o scrisoari.
Plec în fața Nestrului
Și-i dzîc giurământului:
Șel di m'a puni 'n pământ
Să-ni facă săcrii di nuc
Și căpacu di argint,
Să putredzăsc mai curând;
Să putredzăsc la șinși ani,
Să fac voia la dușmani,
Să putredzăsc la trii dzîli,
Să fac voia la copchili.

Ialoveni — Aceeași.

27

Ochii tăi șei negri 'n cap
Di pi uliță mă trag
Și mă trag la mă-ta 'n casă,
Mă-ta mă puni la masă.
Puni pâni și masline,
Ieu mănânc și-ni mai rămâne.
Mă-ta mă prișepi bine
Că ieu ti iubăsc pi tine.
Nu ti iubăsc nișî c'on rău,
Da ti iubăsc să ti ieu.

Ialoveni — Aceeași.

28

Pi ulița armănească
Ieste o școală 'mpărătească.
Da la școală șini 'nvață?
Petrișor cu chica creață.

Da și feli di carti 'nvață?
La Mariusea lui pi brață.
Iel pi brață ńi-o ține,
Gurița îi săruta.
Ie din ochi îi lăcrăma.
Lăcrănioarili șerbinț,
Puișor, să nu mă uiț,
Tu de armată-i scăpa,
Pi mini nu mă-i luoa.

Ialoveni — Frăsina Nistreanu, 20.

29

Florișică albă albastră,
S'o stricat dragostea noastră.
Toată vara la păduri,
La coarni și la aluni;
Când am dat în primăvară
Ńi-o chicat aluna 'n poală
Cu mânuț și cu chișioari
Și cu gură vorbitoari.
Toată lumia s'o ńierat
Și alună ńi-o chicat.

Ialoveni — Aceeași.

30

Foiul verdi ș'on chirău,
Nu-i nișî ste, nișî curcubău
Ca ochii puiului ńieu.
Di când, puiule, te-i dus
Negura 'n poartă s'o pus
Și pi pari și pi nuieli,
Pi toati drumur'li meli.

Ialoveni — Aceeași.

31

Fă-mă, Doamni, și mă-i fași
Fă-mă, Doamni-o păsărea
Și mă puni supt mănta.
Fă-mă, Doamni-o păsăruică
Și mă puni supt tunică
Să le-ascult horba și sfatu
Cum să farmecă o fată,
Cu țărnă dila mormânt,
Cu năsîp dila fântână
Și cu floari din grădină;
Cu nuieli dila gard
Și cu păr di lup turbat,
Cu surșică dila prag,
Să-i presari pe-așternut,
Să rămâi surd și mut.

Ialoveni — Ileana Hâncu, 17.

32

Beț, fetilor, și huliț
Cât mai sânteț la părinț,
Că, dacă vă-ț mărita,
Flori în mână n'ăț luoa
Și la gioc n'ăț mai giuca,
Cu flăcăi n'ăț mai șâdea.

Ialoveni — Aceeași.

33

Frundzîșoara lobodă,
Toată lumea slobodă;
Numa ieu stau la 'nchisoari
Pentr'on zacon di scrisoari.
Bati vântu dintr'o parti,
N'am avut în lumi parti
Nișî di soră, nișî di frati,
Nișî di mamă cu dreptati.
Sânt strein și sânt diparti,
Nișî scrisoarea nu răzbati,
Nișî la soră, nișî la frati,
Nișî la mamă cu dreptati.

Ialoveni — Stepanida Budeanu, 20.

34

Cât îi Lozova di mari
Sânt trii drumuri ș'o cărari
Ș'on izvor cu apă tari,
Șini be ibovnic n'ari.
Da ieu numa cât am trecut,
Trii ibovnișî ńi-am făcut:

Unu 'n deal și unu 'n vali
Și unu piști pârău.
Șel din deal, ca on păhar,
Șel din vali, ca o floari;
Da șel di piști pârău,
De-oi muri, de n'oi să-l ieu.

Ialoveni — Aceeași.

35

Frundzișoara ceapă roată,
Am să am o giudicată
Cu o dușmancă di fată.
De-ar da sudu ca s'o ieu,
Amar di sufletu nieu;
De-ar da sudu ca s'o las,
Sufletu 'ntr'însa o ars.
La' să ardă, să plesnească,
Să știi cum să iubască,
Că iubirea are-on dar:
Întâi dulși, apoi amar.

Ialoveni — Maria Purcică, 20.

36

Frundză verdi măr rotat,
O vinit unu din sat
Și părinții nu m'o dat;
O vinit unu din lumi,
Cu v'o șăptidzăși di numi:
Părinții m'o logodit.
Dicât mă mai logodé,
Mai bini mă prohodé;
Dicât mă mai cununa,
Mai bini mă îngropa.
Îl chem la masă să mănânși,
Iel ie cușma și să duși.
Și să duși, oi, ca vântu
Di cutremură pământu.
Iară stau și mă gândesc,
Pi și drum sî mă pornesc:
Unde-a și balta mai lată
Să-ni încapă dzăstrea toată.
Și, cât o mai rămăné,
Să-i dau foc cu mâna me:
Două părț cu lemni verdz
Și o parti cu uscati
Să-ni margă vestea pin sati.

Ialoveni — Aceeași.

37

Frundzulița di doi fagi,
S'o avut doi pui mai dragi.
Când o dat la logodit,
Părinții nu i-o 'nvoit.
Când o dat la cununat,
Părinții nu i-o lăsat.
Ii di mână s'o luoat
Și s'o dus și s'o'necat
Și părinții i-o aflat
Și s'o dus și i-o luoat,
Pe-amândoi i-o îngropat:
Pi flăcău lângă drum
Și pi fată piști drum.
Din flăcău tot crește
Un brad mândru și verde,
Da din fată o crescut
Giță mândră aurit.
Da și gița tot crește,
Piști drum să întindé
Și pi brad ni-l cuprindé
Și pi drum și ni treșé
Din guriță așa dzîșé:
Asta-i dragoste curată
Dila on flăcău ș'o fată.

Ialoveni — Agafia Plămădeală, 24.

38

Ș'am dzîs verdi calaperi,
Să nu m'aștepț în multi sări,
Că ieu am multi cărări.
Când s'a fași niedz di noapti,
Atunși agiung pi la toati.
Când s'a fași dziuă ghini,
Atunși agiung pi la tini.

Câti doruri am avut
Pi toati le-am isprăvit;
Da aist cari-l doresc,
Agiută, Doamni, să-l împlinesc.
Pi drumu cari mărg ieu
Nu-i fântână, nișî pârău,
Nișî crâșmuță să mai beu,
Nișî puicuță să mă ieu,
Să mai uit de-amaru ńieu.

Ialoveni — Ion Coca, 34.

39

Frundză verdi șî una,
Cuconiță duńeta,
Când mă uit la fața ta,
Ńi să rupi inima.
Cuconiță, drept să-ț spui,
Ca duńeta alta nu-i,
Nici la stat, nici la purtat,
Nici la trup di dizńerdat;
Nici în târg la Chișănău
N'am vădzut trup ca a tău.
Ochii tăi negri cerniț
Ieu mă plec să ți-i sărut,
Atunci ieu m'am 'bolnăgit.
Ardă-ț rochița pi spati
Fără ńilă șî dreptati;
Ardă-ț rochița pi tini
Fără ńilă, fără credință;
Ardă-ț rochița pi poali
Cum arde-on pojar pi vali.

Ialoveni — Vasile Mateuță, 85.

40

Frundză verdi trii gârnati,
Și mai fașim noi, măi frati,
Cu atâta străinătati?
Tu strein șî ieu strein,
Pi lumi cum să trăim?
Ieu oi trăi v'o dzî două
Și v'oi lăsa lumea vouă.
Frundză verdi pădureț,
Olilio, frati răzleț,
Di și nu vii să ni vedz
Cum ti plângi surorili
Pi toati cărărili;
Cum ti plângi șei mai mari
Cu păr galbăn pi schinari,
Cu lacrăńi păr în paftali;
Cum ti plângi ńijloșiia
Cu păr negru păr în călcâie,
Cu lacrăńi păr în bărghie;
Cum ti plângi șei mai ńică
Cu rochița chicățîcă,
Frundza 'n codru să usucă,
Chiatra 'n patru să dischică.
Frundză verdi ș'on chiperi,
Câti steli sânt pi ceri
Toati păr la dzîuă chier;
Numa luna șî cu-o ste
Păr la dzîuă rămâńe.
— Giură lună pi mini
Că sânt copchilă streină.
— Ieu mă-tin-că n'oi giura
Că nu știu di sama ta.
Frundză verdi di harbuz,
Mă uit la șel nouraș în sus.
Nu știu-i ploai ori ninsoari,
Ori lăcrăńi di fată mari.
Șirea me șei nantă sus
La gre stari m'o adus.

Ialoveni — Același.

41

Ș'am dzîs verdi șî una,
Bădiță, când ăi pleca,
Să vii pi la poarta mea
Și să-ț dau șî ieu șeva:
O crangă cu meri dulși,
Unde-i sta să li mănânși,
Di mine-aminti să-ț aduși.
Undi-i sta să ti oprești,
La mini să ti gândești;
Că la poartă la leliță

Două feti să sfădea:
Una-i bogată și slută
Una-i săracă și mândră.
Șei bogată așa dzîșé:
— « Pi mini badea mă ie,
Că-ńi dă tata patru boi
Ș'o turmă mari di oi ».
Șei săracă așa dzîșé:
— « Pi mini badea mă ie.
Nu dă badea ochii ńiei
Pi tuspatru boii tăi.
Nu dă badea gurița
Pi șei mari turma ta ».
La fereastră la bădița,
Bati vântu cânepa
Și ńi-o bati ochi 'n floari,
După mini badea moari.

Ialoveni — Ioana Vasiliță, 19.

42

Foiul verdi ș'o lalé
Două feti să 'nvincé:
Una-i săracă, frumoasă,
Una-i slută și bogată.
Șei bogată așa dzîșé:
— « Pi mini Ion mă ie,
Că-ńi dă tata patru boi
Ș'o turmă mari di oi ».
Șei săracă așa dzîșé:
— « Pi mini badea mă ie,
Că-ńi dă tata ochii ńiei
Și tot fac cât boii tăi.
Și-ńi dă și sprinșenili
Și tot fac cât oili;
Da-o-ar Dumnedzău și-ar da;
Țîi boii ț-or crăpa,
Pi oi lupchii le-or mânca
Și Ion tot m'a luoa ».

Bardări — Dumitru Bogdan, 40.

43

Frundză verdi di orez,
Vină, maică, di mă vedz
Pintri vii, pintri livedz,
Cât îs grâili mai verdz
Și săcărili cu ńiedz.
Că, dacă s'or sîșera,
Câti păsări or zbura,
Di toati mă-i întreba
Și nișî una nu ț-a spuni
Numa cucu din păduri,
Cari-i streinel ca mini.
Săraca măicuța noastră,
Când s'ar fași la fereastră
S'audă și taina noastră!
Mari-i rău omu strein,
Ca ș'on schin di lângă drum,
Șini treși-l ocolești.
Frundză verdi baraboi,
Ne-o făcut maica pi doi,
Unu marț și unu gioi,
S'o umplut lumea cu noi.
N'am avut, maică, noroc
Să șim la o vatră, la on loc.
Di strein și di sărac
N'am sara undi să trag.
Ferișit di șel bogat,
Unde-o stat ș'o poposît,
Gazdă bună ș'o găsît.

Bardări — Lucheria Bogdan 35.

44

Frundză verdi de-arnăut,
Fă-ńi, Doamni, arichi di vânt
Și să zbor pi supt pământ
Păr la maica în mormânt.
Să stau să mă hodinesc,
Să plâng, să mă răcoresc.
Decât, maică, mă fășeai
Mai bine-on pom răsădeai.
Di rodé, di nu rodé,
Măcar frundză că fășé,
Șinevai că să umbré
Și pomană tot avei.

Molești — Silvăstru Bostănică, 50.

45

Frundzuleana iarbă verdi,
Șe-am iubit și nu să vedi,
S'o pierdut în iarbă verdi.
Am călcat din fir în fir
Păr am dat de-on trandafir.
Trandafir cu foaia lată,
Te-aș iubi, da-ńi iești cumnată.
Trandafir cu doi buboși,
Te-aș iubi, da nu mai poși.
Firișel de iarbă neagră,
Să cumpăr țațăi broboadă,
Broboadă și ilic,
Ca să nu-i fii iarna frig.
Iarna vini și mă'ntreabă
Di și-s așa neagră și slabă.
Las-o, las-o să iubească
Ca să nu să 'mbolnăvască.

Moleşti — Ștefan Streinu, 50.

SATIRE, GLUME

46

Sărmana nevasta me
Cum doarmi ie sîngure:
Șăpti 'n gura podului,
Opt în dosu hornului
Și 'n tindă nu mai încap
Ș'afară să trag di cap.
Părinti, sfințîia ta,
Hai și ńi-ei grijî nevasta.
— Șinule, da nu șii prost,
Șinuța la crâșm'o fost
Ș'o băut cu toț burlașii,
Ca să vadă și i-i fași;
Ș'o băut cu toț voinișii,
Ca să vadă și i-i dzîși.

Ialoveni — Ion Coca, 34.

47

— Audz, puică, popa toacă,
Ieș afară și ti roagă,
Și ti roagă la popa,
La popa, la Dumnedzău,
Să moară bărbatu tău,
C'aista te-o ținut rău.
— Nu știu rău ori nu pre ghini
Ori ș'o găsît alta 'n lumi
Mai frumoasă dicât mini.
Da și ieu-s o pelivancă,
Mă port cu rochița neagră,
Ca să șiu bădiței dragă.
Astă iarnă-o fost o iarnă,
Și ninge și gicole,
Bădița la mini vine;
Da amu-i sănin și bini
Și bădița nu mai vini.

Ialoveni — Același.

48

Uiti, uiti la nebuna,
Cum fași din deal cu mâna,
Cum fași cu mâneca,
Să-ńi culeagă cânepa.
S'o culeagă mai di sus,
S'o pui puica pi fus;
S'o culeagă mai di gios,
Să aibă puica folos.
Nu știu a țăsă, nișî a coasă,
Am nădejdi că-s frumoasă.
Șă-s frumoasă piști samă,
Toată lumea mă bagă samă.

Ialoveni — Același.

49

Lasă, puică, lasă, lasă,
C'amândoi ne-om fași casă
Unde-o și umbra mai deasă.
Lasă-mă, puică, la pas,
Că mă vedz la șe-am rămas:

Numa 'n iufturi și 'n chiras.
Di când munșesc s'agonisăsc
Parti 'n lumi nu găsăsc.
— « Bărbățăli, sufleților,
Ie și-ńi vindi cânipa,
Că ieu lunea nu lucredz,
Sfânta marță ńi-o sărbez,
Ńiercurea-i di iarmaroași,
Gioia-i rău di doghitoași
Și vinerea nu să toarși,
Sâmbăta ieu mă lau
Și duminica să beu
Cu șini m'oi iubi ieu ».

Ialoveni — Același.

50

Femeia șei iubitoari
Ie noaptea hodină n'ari.
Toată noaptea să modești
Și dzîua să rumînești.
Ies' afară pi răcoari
Și strigă ie: pui, pui, pui,
Alba iesti, neagra nu-i.
Dacă nu-i și nu-i și nu-i,
O mâncat-o dumealui.
— « Părinti, sfințîia ta,
Hai și ńi-ei șeti molitva,
Că-i soacra lehăitoari,
Cățaoa-i hămaitoari
Și ușa scârțâitoari.
— « Suie 'n pod și ie slănină,
Ungi ușa la țâțână
Și cățălii dă-i fănină
Și soacrei dă-i o prăjînă ».

Ialoveni — Andrei Coca, 30.

51

Frundză verdi liliac,
Tinerel m'am însurat,
Tinerică ńi-am luoat,
Numa di cincizăci di ani.
Leagă moda pe-o urechi,
Ieu îi spun că-i șădi ghini,
Ie zvârli cu moda 'n mini.
Ieu îi spun că-i șădi rău,
Ie zvârli moda 'n pârău.
Ieu mă duc ca să o ieu,
Ie mă dă cu capu 'n pârău.

Ialoveni — Maria Purcică, 20.

52

Foai verdi liliac,
Tinerel m'am însurat,
Tinerică ńi-am luoat,
Ră soacră ńi-am căpătat.
Intr'în casă,
Îi ca o coasă;
Ies în tindă,
Îi ca o vidmă;
Ies în prag,
Îi ca on drac;
Ies afară,
Îi ca o moară.
Când începi a măcina,
Toată lumea trivogea.
Mă uitam din iasta vali
Cum vin soacri cu mâncari.
Numa a me nu mai vini,
Cred că nu i-i di mini.

Ialoveni — Ioana Vârlan, 20.

53

— Frundzîșoara peliniță,
Dragu badi Paraschiță,
Nu-ț mai puni ruja 'n gâță,
Copchilașu șeri țâță.
— O da Domnu ș'o muri,
Ruja 'n gâță ńi-a 'nflori
Și ieu fată tot oi și.

Ialoveni — Irimia Țuțu, 65.

54

Puicuța cari-i smolită
Nu-i păcat s'o dai di râpă;

Fași măliguța crudă,
Chiamă mâța s'o mănânși.
Mâța ńiaună și fugi
Și s'ascundi pi cuptiori,
Nu mănânc măcar să mori.

Bardări — Lucheria Bogdan, 35.

55

Vin, puiule, și mănâncă,
C'am tăiet on pui ș'o curcă.
— Nu mănânc, mânca-o-aș foc,
Dacă n'am avut noroc
Să șim la o vatră, la on loc,
Amândoi s'avem noroc.

Bardări — Aceeași.

56

— « Mărită, bărbatu-ț vini ».
— « La'să vii, vii, vii,
Calea mărășiuni să-i fii ».
— « Mărită, amantu-ț vini ».
— « La'să vii, vii, vii,
Calea trandafiri să-i fii.
Ieu mâncarea i-am gătit:
Măliguța ș'on pui fript
Ș'on șcalic di rachiu spirt,
Trii costiță di pursel,
Ca să mă iubăsc cu iel ».
— « Fa, Mărită, tu iești curvă!
Ne-ai mâncat banii din pungă ».
— « Ieu nu-s curvă, nișî vădană,
Da-s frumoasă piști samă.
Mulț voniși ńi-am pus la boală.
Și-ńi dai, sî ti pui pi tini,
Măcar pi v'on an di dzîli? »

Bardări — Aceeași.

57

N'am mai vădzut di când sânt
Iepuraș vara cosînd
Și merlușa adunând,
Chițîgoiu căchițînd,
Prepelița fată mare,
Dușé la cosaș mâncari.
Ieu nu fac, nișî nu li duc,
Numa mă 'mbăt și mă culc
Și iară, dacă mă scol,
Mă 'mbrobod cu bariz roș,
Cat în putină, nu-i borș.
Am luoat oala di toartă
Ș'am purșes măhala toată
Ș'am găsît borș la o toantă.

Nimoreni — Mărioara Vutcaru, 62.

58

A'ntins pândza după casă,
Șini-a treși, toț să țasă.
O trecut on nătărău
Ș'o țăsut la pândză rău.
Nu i-o agiuns bătătură
Ș'o bătut parii din șură.
La sulu di dinapoi,
O ńii di lătunoi;
La sulu di dinainti,
Corghii să-i mai țîi minti.
Întri iță și 'ntri spată,
Paște-o murgă 'nchedicată;
Da la ńijlocu pândzîi,
Paști murga cu mândzîi.

Nimoreni — Aceeași.

59

Cui i-i bărbățălu drag
Să-i pui on bostan supt cap,
La chișioari ițâli
Să-i iei corghii minților;
Di ți-i bărbatu urît
Să-l legi c'on curmei di gât,
Să-l duși în târg di vândut.
Di ț-a da doi lei ș'on ort,
Să-l dai cu curmei cu tăt.
Di ț-a da numa doi lei,
Să-l dai fără di curmei.

Nimoreni — Aceeași.

STRIGĂTURI

60

Dragă ńi-i omu frumos,
Șî din față șî din dos.
Dragă ńi-i omu bălan
Că-i șî Rus șî Moldovan.

Bardări — Dumitru Bogdan, 40.

61

Puiculiță scurtă groasă,
Pui mâna nu dai di oasă,
Dai numa di carne grasă;
Puni-te-aș mărunchi la coasă.
Toată dzîua să cosăsc
Șî noaptea să te iubăsc.

Bardări — Același.

62

Dragă ńi-i omu șel nant,
Că-ńi dă gura piști gard;
Dragă ńi-i omu smolit,
Că mai ghini m'o iubit.

Bardări — Același.

63

Di omu cari ńi-i drag
Horbă n'am șă drum îńi fac;
Da di șel cari-i urît,
Horbă am șă nu mă duc.

Bardări — Același.

64

Nevăstuica șei frumoasă
Nu-i păcat ca să iubască
Șă cu mini șă cu altu
Șă să n'o știi bărbatu.

Bardări — Același.

65

Pintru ochi ca murili
Ńi-am dat boi ca florili;
Pintru ochișori albaștri
Toată vara trag năpasti;
Pintru puica șei bălai
Ńi-am dat șărăban cu cai.

Bardări — Același.

66

Nevăstuică cu bărbat,
Ia mai vâră-ț minte 'n cap,
C'oi vini 'ntr'o sară bat
Șî ț-oi fași-o clacă 'n cap.

Ialoveni — Ion Coca, 34.

67

Ungurean cu păru tunsu,
Sui-ti la munti susu,
Că te-alung'on pui di Rus.
Ungurean cu păru creț,
Nu ti fă așa isteț;
Du-ti tu la țara ta
Șă-ț mănâncă slănina.

Ialoveni — Irimia Țuțu, 65.

CÂNTECE DE PAHAR

68

Păhăruț di Rus făcut
Și-i într'însu ńi-o plăcut.
În fundu păharului,
Dulșeața zăharului.
Păhăruț cu florișeli,
Ian șinstești nănășăli.
Sus din mână, sus din cot
Șî să iei păharu tot.
Păhăruț di sticlă mură,
Dă la gură să să scură.
Șini ńi-a cânta să beu
Așela-i fratile meu.

Bardări — Lucheria Bogdan, 35.

69

Frundzîșoara micșuneli,
Ian vedz lacrămili meli
Cum să varsă cu durere.
Șî să varsă pentr'on pui,
Numele nu vreu să-l spui.
De l-oi spuni, l-oi răpune,
De-oi tăsé, l-oi mai avé.
Sărmana inima me
Mult înoată 'n voie ră
Ș'a 'nota cât a și ie.

Ialoveni — Mărina Vasiliță, 22.

70

Păhărel, nu tremura,
Că te-oi be, nu te-oi mânca.
Ian hurducă-l să să ducă,
Că s'o dus să mai aducă.
În fundu păharului,
Dulșeața zăharului.
Păhărel cu sticla mură,
Păn la gură să să scură.

Ialoveni — Aceeași.

71

M'o 'nvățat on om bătrân
Să-ni ieu giia, să ni-o vând,
Să ni-o vând, s'o pui în pungă,
C'acolo nu-i trebu muncă,
Nișî mlajă, da nișî hărag,
Da nișî trudă la chitonag.
Ginișor di poamă rară,
Să sui 'n cap fără scară.
Ginișor di pi omăt,
Cum ti beu așă mă 'mbăt.
Ginișor di poamă deasă,
Cum ti beu capu m'apasă.
Ginișor di pi boghiță,
Ghini să dă la guriță.
Păhăruț cu florișică,
Ian șinstești nănășîcă.
Păhăruț cu florișeli,
Ian șinstești nănășăli.
Mă ńieram șini șinstești
Da iel cumnățîcă-ńi iesti.

Nimoreni — Mărioara Vutcaru, 62.

72

Ginișor, nu tremura,
Că te-oi be, nu te-oi mânca.
Când s'ar fași giia 'n casă,
Aș lega-o cu mătasă.
De-ar și giia pi cuptior,
Aș lega-o cu fuior.
Când s'ar fași giia 'n tindă,
Aș lega gița di grindă.
Când s'ar fași giia 'n prag,
Aș lega-o pi hărag.

Nimoreni — Aceeași.

73

Frundzul verdi ș'o căstană,
Ileană, Ileană,
Ochii tăi, struguri di poamă.
Câte târguri am îmblat
Piști ochi de-ai tăi n'am dat.
Numa 'n târg la Chișînău
Ț-am găsît patretu tău.
Cum aș fași să-l ieu eu,
Să-l pui în rachiu să-l beu,
Să-ńi treacă di doru tău.

Nimoreni — Aceeași.

CÂNTECE DE STEA, COLINDE, PLUGUȘOARE

74

Doamni Isusă Hristoasă,
Tu ieşti rază prea frumoasă
Şî rădzos prea luminos.
Tu din şeri te-ai pogorît
Şî pi noi ne-ai mântuit.
Şî te-ai dat în chip de rob
Şî ne-ai scos pi noi din foc;
Şî te-ai dat în chip de-argat
Şî ne-ai scos pi noi din iad;
Şî te-ai dat în chip di slugă
Şî ne-ai scos pi noi din muncă.
În ponoară sânt izvoară
Di să pleacă, di s'adapă
Şî lui Dumnedzău să roagă.
Amin, boieri, să vă fie
Anu nou cu bucurie.

Ialoveni — Nastasîia Ştefănucă, 50.

75

Trii crai dila răsărit
Cu steaua o călătorit;
Când în cale purşedé
Steaua 'n nour li s'ascundé.
În Vicleim, dac'o întrat,
Şî di toţ o întrebat:
— « N'aţ vădzut voi steaua noastră ?»
— « Am vădzut-o răsărind,
După dânsa am venit ».
— « Mergiţ voi di vă 'nchinaţ
La naşterea de 'mpărat ».
Lu Irod vesti n'o dat;
Irod rău s'o supărat,
Greli oşti o adunat.
Paispreşi mii di prunşi,
Cu doi ani mai mişi în gios,
Toţ supt sabie i-o pus.
Cu dar şî cu bucurie
Întru Domnu să vă fie.

Ialoveni — Irimia Ţuţu, 65.

76

Isus şel pre lăudat,
Îngerului mari sfat,
Iuda lui din gură i-o dzîs:
— « Daţî-ni voi triidzăşi de-arginţ
Să vă dăm pi şeal şe-am prins ».
Noi l-am prins şî l-am adus,
L-am adus, l-am giudicat,
Ginovat nu l-am aflat.
La Pilat că l-am mânat,
La Golgota jîdovască,
Acolo să-l răstignească.
Sus pi crueşi l-au suit,
În chiroani l-o chironit,
În coasta dreaptă l-au împuns,
Sânge şî apă o curs.
La naşterea lui Hristos
Să fiţ boieri sănătoş.

Ialoveni — Pavel Vasiliţă, 17.

77

De-amu steaua străluşeşti
Şî mărturisăşti;
Steaua lasă radză,
Lumea să să 'ncreadză
Că, di când îi şeriu,
Şeriu şî pământu,
Nimi n'o născut
Din fiică fişioară;
Numa Maica Preşista
Făcură aşeasta.
Primind duhu sfânt
Di l-au zămislit
Pi Isus Hristos.
Trii crai din spri apus
În Vitliem l-o dus,
Cu daruri gătiti
Lu Hristos meniti.
Aşel dar de-atunşea
Să fii pe-aişi,

Ș'așele bucurii
Să fii în veșii.

Nimoreni — Mărioara Vutcaru, 62.

78

În orașu Vitliem,
Viniț, boieri, să videm,
Că astădz ni s'a născut
Domnu 'n șeri și pi pământ.
Proroșii au proroșit
C'au să se nască Mesîia
Din fișioara Mariia,
Din sămânța lui David
Și din rodu lui Aram.
Viniț toț șii din Adam
Sî plângim cu glas di jăli
Pintru a lui Adam greșăli;
Că Adam, când o greșît,
Domnu din rai l-o lipsît
Și așa că i-o grăit:
— « Du-ti, Adami, dila mini,
Ah, ticălosule di tini,
Cum te-ai lipsît di aist bini ».
Adam înșepură a plângi
Și cu giers jalnic a dzîși:
— « Raiule, grădină dulșe,
Nu mă 'ndur a mă mai duși
Di dulșeața ta șei dulși:
Di dulșeața poamelor,
Di ńirozna florilor,
Di giersu păsărilor,
Di slava îngerilor,
Di șuieru șărchilor,
Di izvoru apilor.
Pi scaunu lui David
S'au înălțat din Vitliem
Trii crai ai pământului
Aducând daruri lui:
Aur, smirnă și tămâie
Amin, boieri, să vă fie,
Cu dar și cu bucurie,
La mulț ani cu vesălie.

Nimoreni — Catinca Covali, 55.

79

Bucură-ti, sfântă crușî,
Lumea-ț cântă glas di jăli
Pintru-a lui Adam greșăli.
Da Adam, cân o greșît,
Domnu din rai l-o lipsît:
— Du-te, Adami, dila mini
Că te-ai lipsît de aist bini!
— Raiule, grădină dulșe,
Nu mă 'ndur a mă mai duși
Di dulșeața ta șei dulși,
Di dulșeața poamilor,
Di mirozna florilor,
Di glasu păsărilor,
Di verdeața câmpului,
Di sunetu codrului,
Di țîpetu broaștilor,
Di șueru șărchilor.

Ialoveni — Petrea Vâtcărău, 23.

80

Șei boieri bătrâni,
Domnului nostru, șei boieri bătrâni.
Masa piști drum,
În ńijloc di masă
Ieste-on pom răsădit
Cu crănguț de argint,
Cu meri di aur
Și gelița li băté
Și li trimeté
Pi ușă di rai,
Pi feti di crai.
Pi din dos, cu triparos,
Pi din față, cu matasă.

Ialoveni — Ion Vasiliță, 23.

81

Di 'nșeput pân' în sfârșit,
Cănagalili,
La nunta și s-o aflat
Au fost și Isus chemat,
Isus și cu maică-sa.

Șădzând la masă și bând,
Băutură neagiungând,
Au cutizat,
Pi Isus l-o întrebat:
— « O, fiul meu șel pre dulși,
Băutură nu s'agiungi ».
Isus, când au poronșit,
Șăsă vasă s'o umplut,
Trii cu apă, trii cu vin
Și una cu sfântu mir.
Sî dei 'ntăi la nun.
Nunu, când l-au gustat,
Pi șinu-so l-au mustrat:
— « O, finu meu șel pre dulși,
Când ăi fași masă mari
Să dai întăi vinu tari,
Că, dacă s'or vesăli,
Și mai prost s'a prini ».

Moleşti — Silvăstru Bostănică, 50.

82

URAREA COLINDĂTORILOR

Amin, amin,
Acest praznic l-am așteptat
Cu tri cântări călătorind,
Vesti bună aducând,
Cu dar și cu bucurie
Amin, boieri, să vă fie.

Ialoveni — Irimia Țuțu, 65.

83

S'o pornit badea Vasîli
Într'o sfîntă joi
Cu plugu cu doispreși boi.
O arat dealu Garalimului
Și Valea Ierusalimului,
În lungiș și 'n curmedziș,
Brazdă neagră răsturna,
Grâu roșu revărsa.
Badea cu borona boroné,
Grâu 'n urmă răsăré.
S'o dus badea la lună, la săptămână,
Ș'o găsît grâu copt ca aluna,
La pai ca trestia,
La schic ca vraghiia.
Badea o alergat acasă
Ș'o 'ncălicat pe-on cal murg
Cu tăfturi di mărgărint.
Ș'o alergat la Soroca
Ș'o cumpărat șer cu oca
Ș'o făcut nouă sășereli
Cu mărunchi di florișeli.
Ș'o cătat din nepoț în nepoț,
Din nepoțăli 'n nepoțăli
Și li puné din capu pământului,
Din geniția vântului,
Patru nevesti ochișăli
Cu brâu lăsat pi șăli
Ș'așa îl sășera, îl fășé snop,
Îl puné în odobaie,
Din odobaie îl puné în claie,
Din claie pi fățari.
Și badea avé doi cai negri,
Negri ca corbu
Și iuț ca focu,
Cu nările vânt trăgé,
Cu cochitili ni-al întorșé,
Cu coada ni-al felezuié
Și din moară ni-al găté.
Ș'o 'nflat badea Vasile on tobultoc
Și l-o dus la moară.
Moraru o făcut cioc, boc
Ș'o dat moara la loc,
Ș'o mășinat on tobultoc
Ș'o făcut așest colac frumos
Ca fața lui Hristos,
Gătit pintru noi plugarii.
C'o mână să dăm
Și cu alta să luăm,
Unii pi alții să nu ni 'nșălăm.
Și buna vremea și bini v'am
găsît sănătoș.

Ialoveni — Vasile Mateuță, 85.

IREZÎI, CONĂCĂRIA, IERTĂCIUNEA, URAREA LA PAHAR

84
IREZÎI LA ÑIREASĂ
(« POCLOANILI »)

La gazdă, boieri di ţară,
Ian poftim mă rog păn afară.
Dacă vă sântem fraţ iubiţ,
Vă rugăm să ne poftiţ;
Da, dacă nu vi-i cu voia di noi,
Noi ne-om întoarse înapoi
Ș'om faşe pi işi, pi colé
Şî ne-om duşi la crâşmă şî le-om be.
Şî dumevoastră mai rău v'a păré.
— « Da mai ghini faşiţ cali şî carari
Păn la aiastă floare,
Păn la aist cap di masă,
Păn la cuconiţa ñireasă ».
— Poftim, cuconiţă ñireasă,
Di prińeşti aesti negoaţă.
Nu căta că-s ponosîte,
Că-s di pi drum vinite.
Nu căta că-s udi,
C'aşa s'o 'ntâmplat, de-i crede,
Chiar în baltă le-am scăldat.
Poftim, cuconiţă ñireasă,
Că duńeta, din aist colţ de masă,
Bei, chefueşti,
Da la cuconu ñiri nu ti gândeşti.
Cuconu ñiri a duńitali
Să bati cu gândur'li
Pi la toati târgur'li
Ca apa cu valur'li
Di toati malur'li.
Cuconu ñiri a duńitali
O audzît di târgu Hâncești
Un'i-s jîdani calişeşti.
Numa furşi şî lopeţ
Rădzămati di pareţ.
Ș'o mai audzît di Ţarigrad.
Da la Ţarigrad cu şi vrei să margă?
Nişi cu car cu corobană,
Da numa cu corăghioară.
Pi mari iel o alergat,
Straili cu cordici di mătasă le-o legat,
Coraghia 'napoi o înturnat,
Toţ corăghierii s'o 'necat.
Numa on corăghier bătrân,
Cu barba de-on car di fân,
Şâdé cu puhuliţa 'n mână
Şî striga 'n gura mari:
« Doamni, cum ăi puté mă scoati de [acolé! »
S'o răsturnat corăghioara pi loc.
Să vedi că cucoana ñireasă nu ari [noroc.
Da cuconu ñiri a duńitali
O mai audzît di târgu Chişînău.
Cu şi vrei să margă?
Nişi cu car cu corobană,
Nişi cu corăghioari,
Da numa cu calu său
Cari i l-o lăsat Dumnedzău.
La târg la Chişînău cân să porné,
Soar'li răsăré,
Dughen'li deschidé,
Negoaţăli să 'ntindé.
Şă ţ-o potrigit on şălişor
Cu florili di mohor
Ș'o părechi di papuşi
Cu tălpili di chieli di iapă
Să-ţ şii di adus apă;
Cu căputa di chieli di mâţă
Să-ţ şii păr la căruţă;
Cu tureatca di chieli di găină
Di îmblat pin sat după făină;
Cu padboru di chieli di buhai
Di îmblat pin sat după mălai.
Poftim, cuconiţă ñireasă,
Di prińeşti aeste negoaţă.

[Mireasa se întinde să le apuce]

Ho, ho, cuconiță nireasă,
Nu ti grăghi la luoat
Cum te-i grăghit la măritat,
Că ț-a fost vremea de mai stat
Ș'încă v'o vară, două, di vărat.
Duneta ai spus către părinții du-
[nitali:
— « Di cât o vară di vărat,
Mai ghini îni fac samă
Într'o fântână sacă
Fără niși o chicătură di apă ».
Ș'apoi ai ieșît în drum
Șă strigai în gura mare:
« Of, Doamne, nu mai iesti chip di
[trăit! »
Atunși părinții dunitali ș'o dzîs:
« Hai, măi babă, s'o dăm,
Că poati i-o vinit vremea
Să margă la a ii casă,
La a ii masă,
Că iesti dila Dumnedzău sfântu
[aleasă ».
Atunși soacra șei nică, di bucurie,
O zvârlit fusu pi cuptiori
Și furca supt masă
Șă-i tragi on ropot pin casă.
Duneta, cuconiță nireasă, pi niri di
[frumos ăl știi,
Da di bogat n'ăl știi.
Da să ti rogi la mini să ți-l spui.
Iel s'o lăudat că ari douăspreși po-
[goani di gii
În deal la sărășie
Și ie toamna câte o sută poloboași
[di gin,
Fără funduri, fără doagi,
Cu șercur'li di potloagi.
Mai ari șăptidzăși di chili di mălai
Supt o rădășină di sâcai
Și douăspreși chili di grâu
Legati 'ntr'on colț di brâu;
Legati cu credință
Să-i șii pe mulț ani di sămânță.
Mai ari trii suti di oi,
Făcuti din hlei,
Și li pești 'n dosu hornului.
Mai ari patru chili di săcară
Supt on colț di prispă afară,
Făcuti grochili cu toporu
Ș'astupati cu chișioru.
Mai ari o casă la uliță,
Îngrădită cu turiță,
Acoperită cu negară,
Plouă 'nuntru ca ș'afară.
Pi cuconu niri di bogat ăl știi,
Da di harnic n'ăl știi.
Dimineața, cân să scoală,
Păn să 'ncalță,
Soar'le să 'nalță;
Păn să 'nșingi,
Prinde a plângi.
Dila pat șă păn la prag
Ș'o pierdut cușma din cap.
Să duși să dei la boi
Șă-i înghiață mușii la nas sloi.
Da dac'a da Dumnedzău și l-ăi lua,
Di mână l-ăi apuca,
Pin cotruță l-ăi purta
Șă mușii la nas s'or dizgheța
Șă cu pestelcuța ii lua.
Cân pornești pi cărărușă la vali
Adoarmi din chișioari.
Chiar eu m'am 'tâmplat pe acolo
Și i-am dzîs:
« Scoală, scoală, măi golane,
Nu te tochi la soari,
Nu căta că ai câțva gologani în pungă,
Că ție la iarnă popșoi n'a să-ț ajungă.»
Poftim, cuconiță nireasă!

[Mireasa ia darurile și le dă câte un pahar de vin]

Mănțămăsc, cuconiță nireasă,
Di aist păhar cu vin.
Cum m'ai miluit pi mini cu păharu,

Așa să te miluiască Dumnedzău cu
[daru.
Daru Sânției sale
Să fie 'n pofta dunitali.
Să vă luați,
Să vă bucurați
Cum s'o bucurat ferișita Elenă
Când o găsît șinstita cruțe.
Să vă dei Dumnedzău grădină 'm-
[părătească șă crăiască,
Scauni 'mpărătești șă crăiești
Să fie 'n șinstea părinților
Șă pomană nunilor
Șă la noi de laudă la toți frații.
Mă 'nchin la esti feti bugheti
Cu spatili la păreti,
Cu gurili căscati,
Di intră muștili ni'ntrebati
Și mă 'nchin șă la dunéta,
Chiră vornișească,
Cu fusta di flané,
Că dila toamnă 'ncolo poati-i și a me,
Di mă-i vre, di nu mă-i vre.
Da di nu mă-i vre,
Oi fași pi iși, pi colé
Și m'oi duși la a dascălui,
Că-i mai harnică
Șă mai frumoasă,
Nu ca duneta, o somnoroasă.
Dimineața, cân ti scoli,
Casa cu gâțâli mături.
Cân ieș în tindă
Ti cauț păr la aniadză 'n oglindă.
Mă 'nchin șă la dunevoastră, vorni-
[șeli,
Cu trupu di gioreli.
Să trăim cu toții la mulț ani.

Ialoveni — Ion Vasiliță, 23.

85

IREZÎI LA ÑIRE
(« POCLOANILI »)

La gazdă, boieri di țară,
Ia poftiț, mă rogel, păn afară.
Și dacă vă sântem frați iubiț,
Vă rugăm să ni poftiț.
Dacă nu vi-i cu voia di noi,
Dață-ni cuvânt să ni'ntoarșim înapoi.
— Da vă poftim să ni fașiț cali șă
[cărari
Păn la aist împărat mari,
C'am audzît că-i negustor di strai
Și cumpărător di odoară,
Di odoară lumești,
Flori împărătești.

[Irezii sunt poftiți în casă]

Bucură-ti, pre 'nălțati 'mparati,
Șă ti vesălești
Precum cuconița ñireasă ti dorești
Șă viață lungă îț poftești.
Să fii împărat mari pi pământ,
Ca să dai plată la negustori
Șă mulțămită la surori.
Poftim, surorilor, șă vă șeriț prețu,
După cum vi-i negoțu.

[O femeie continuă:]

— Poftim, cucoani ñiri
Șă prineșți aiastă cămeșuică di bum-
[bac
Cu v'o douădzăși di noduri după cap,
Să-ț fii dunitali di scărchinat;
Și izmenili di in,
Ca să-ț fii inima diplin,
Șă cu ața di lână,
Să li ții numa în mână.
Poftim di cată, că sânt strociti
Și mai au și bunghișori,
Ian scoati niști leiușori.
Poftim și li prineșți
Și câte-on galbăn dăruiești.
Di toată găurica
Să-ñi dai capica.
Di vrei să lăudăm pi cuconița ñireasă,
Di frumoasă îi frumoasă,
Că sîngur ț-ai ales-o.

Da di harnică noi ț-om spuni,
C'o luat o cofă
Să să ducă la apă
Ș'o dat într'o groapă
Ș'o trântit cofa di chiatră.
S'o sculat ș'o pus cofa pe-on colac
[di fântână
Și vini acasă c'on broscoi în mână.
O pus-o mă-sa să țasă natră
Ș'o țăsut o vară 'ntreagă
Cât ai așterni pe o vatră.
Da întri iță ș'întri spată,
Paște o iapă 'nchedicată.
Întri spată și fușei,
Paște-o scroafă cu pursei.

[Mirele dă femeilor câțiva lei și le « drege » câte un pahar de vin.]

Ialoveni — Același.

86

CONĂCĂRIA

Buna dzîua, buna dzîua,
Boieri dunevoastră,
Cu bun răspuns să ni iasă
Sî ni 'ntrebi și îmblăm și căutăm,
Noi bini sama să ni dăm.
Noi nu sântem mocani di cumpărat
[boi,
Da nișî di cumpărat oi.
Noi sântem soli solești
Di împăratu aleș,
Din cai sîneț
Din gură 'nvățați,
Ne-o trimăs din conac în conac
Pi crângu șerului,
Pi lunina stelilor.
Noi ne-am lăsat pi șei ste lu-
[ninoasă
La curțîli dunevoastră.
Am auzit c'aveț o floari
Lină, mălină;
A 'nflori 'nfloresti,
A rodi nu rodești.
Împăratu nostru, când a vini.
Pământu a hui;
Când a discălica,
Pământu s-a cutremura.
Noi am vinit să vă dăm di știri
Să vă gătiț di ialoviț grasă,
Di buț cu vin,
Di cară cu fân,
Că împăratu nostru să vie s'o iei
S'o aducă piști munț cărunț
La a dumesali curț.
Ș'acolo di 'nflorit a 'nflori
Și di rodit a rodi
Și pomană părinților și nănașîlor a și.
Și nouă di laudă tuturor fraților
Ș'așest colac frumos
Ca fața lui Hristos;
C'o mână să dăm
Și cu alta să luăm
Și unii pi alții să nu ni 'nșălăm.
Să-ni dați câte-o naframă di in
Sî ștergim musteții di gin
Și câte on păhărel de o ocă giu-
[mătati
Să dăm și la șeli guri căscati.

Ialoveni — Vasile Mateuță, 85.

87

IERTĂCIUNEA

Stați, șinstiț părinț
Și dunevoastră frați,
Ș'ascultați
Iertășiunea,
Rugășiunea
Așestor șinstiț fii a dunevoastră.
Că di nișî mari i-ați crescut
Și di multi răli i-ați păzît,
Ca di foc să nu să ardă.
Da iaca amu le-o vinit rându,
Ca să margă la aiastă casă,

La aiastă masă
Cari-i dila fiul lui Dumnedzău aleasă.
Șî ii stau cu capu plecat la rugășiuni
Șî cu inima frântă
Șî smerită,
Cu genunchii aplecați,
Cu mânuli pi brață lăsati,
Cu lacrăni pi față vărsati.
Șî iară să roagă fișiorii la părinț să-i [iertați,
Că sânt dila milostivu Dumnedzău [rânduiț,
Ca șă pomii șei rodiț
Sî facă rodu din rămurelili sali.
Milostivu Dumnedzău o făcut șeriu [și pământu
Numa cu cuvântu.
Șeriu l-o 'mpodobit fiul lui Dum- [nedzău
Cu soar'li și luna
Cari li prăgim totdeauna;
Șă cu șei doi, trii lușeferi galbini
Șă cu șeli steli mărunțăli
Cari sânt pintru schimbarea vremii.
Șî pământu l-o 'mpodobit fiul lui [Dumnedzău
Cu rodu grâului
Șî cu izvoru binelui
Șî cu câmpu Irusalimului.
Atunși fiul lui Dumnedzău sus la [șeri s'o 'nălțat
Șî pi pământ o căutat
Ș'o văzut multi urzîti,
Mândri și 'mpodobiti;
Numa una nu i-o plăcut,
Că n'o văzut omu pi pământ.
Atunși milostivu Dumnedzău gios la [marea s'o lăsat
Șî cu mâna lut din marea o luoat
Șî pi strămoșu nostru Adam l-o ['ntrupat;
Cu trupu din lut,
Ca să fie omu pi pământ,
Cu osu din piatră,
Cu sângili din rouă,
Cu ochii din marea,
Cu frumusața din soari.
Șî l-o 'ntrupat
Șî l-o 'nherezat
Șî aesti zîli pi pământ i-o dat.
Lunea-i luni,
Zîua 'ntăi a săptămânei;
Marț o lăsat apili,
Miercuri le-au sfințît,
Gioi au lăsat raiul,
Ca să-l avem în tot traiul,
Vineri l-au întrupat,
Sâmbătă l-au botezat,
Duminică duh din duh sfânt i-au dat
Șî din gură i-au cuvântat:
« Adami, Adami,
Sî stăpânești șeriu și pământu
Numa cu cuvântu ».
Atunși strămoșu nostru Adam în [tălpi s'o sculat
Șî la milostivu Dumnedzău s'o 'n- [chinat
Șî din gură s'o oftat:
« Of, Doamne, Doamne,
Cum am să stăpânesc șeriu și pă- [mântu
Numa cu cuvântu? ».
Atunși milostivu Dumnedzău au [stătut ș'au gândit:
« Greu a trăi omu fără soț pi pământ.
Cum să-i fac soț?
Să-i ieu omului din cap?
Omu din cap zăluzăști.
Să-i ieu omului din speti?
Omu din speti slăbești.
Să-i ieu omului din tălpi?
Omu din tălpi scadi ».
Da greu adormi strămoșu nostru [Adam.

Atunși fiul lui Dumnedzău au luoat
lui Adam din a șaptea coastă
stângă
Că-i mai mică
Și să nu-i fie strămoșului nostru
[Adam nică
Și au herezat pi strămoașa noastră
[Eva,
Cu trup din trupu lui Adam,
Cu osu din piatră,
Cu sângili din rouă,
Cu ochii din marea,
Cu frumusața din soare.
Și i-au întrupat
Și i-au herezat
Și cu vin i-au stropit,
Cu mâna dreaptă crușl le-au făcut
Și din gură le-au grăit:
« Adami, Adami,
Cu Eva di mână să vă luoați,
Și 'n rai să 'ntrați
Și din toț pomii să mâncați
Numa dintr'așel pom rotat din mij-
[locu raiului să nu gustați».
Da iaca o vinit șărpili mai înțălept,
Pi Eva l-au înșălat
Și din pomu șel oprit au gustat
Și lu strămoșu nostru Adam i-au dat
[de-au gustat.
Atunși strămoșu nostru Adam, cum
[au mâncat ș'au înghițît,
Cum s'au prișeput că din pomu șel
[oprit au mâncat.
Iar strămoșu nostru Adam din rai
[au ieșît
Și cu mari glas au glăsuit:
« Of, Doamni, Doamni,
Eva m'a 'nșălat ».
Da Dumnedzău le-au vorbit:
« Dacă tu, Adami, pre Eva ai ascultat
Și piști poronca me ați călcat,
Din rai să ieșîț
Și cu mari frică să trăiț
Și pământu să-l stăpâniț ».
Atunși strămoșu nostru Adam și cu
strămoașa noastră Eva di mână
s'au luoat
Ș'au purșes văili cu lunșili
Și crângur'li cu viili:
Și din păcati au făcut trii fișiori:
Pre Profira, pre Reveca și pre Sara.
Iaca și milostivu Dumnedzău o avut
[și iel pre trei prooroși:
Pre Abram, pre Isac, pre Iacov.
Iacov au luoat pre Profira
Cari o 'ntins mâna și s'o dat mila.
Avram au luoat pe Reveca
Și Isac au luoat pre Sara
Cari o 'mpărțît țara.
Și iarî vi să roagă fișiorii la dune-
[voastră, șinstiț părinț
Și dunevoastră frați cari sânteț la
[aiastă nuntă adunați,
Să-i iertați și să-i blagosloviț,
C'așa scrie la scriptură
Și 'n sfântă ivanghelii.
Că de vor fași f'șiorii dunevoastră
casa cu temelia de piatră,
Blăstămu șel părințăsc rîsîchești din
[vârv și păn în talpă.
Cucoani miri și cuconiță mireasă,
Să trăiț să vă mulțîț
Ca smirna și tămâia,
Ca năsîpu mării,
Ca iarba câmpului.
Dila pământ când mă-ț scula
Mâna părinților ăț săruta,
Atunși Dumnedzău noroc și parti
[v'a da.
Noroc și parti
Și la toț mă 'nchin di sănătati.
Amin și la urmă on păhar cu
[vin.

Ialoveni — Nicolai Mateuță, 28.

88

URAREA LA PAHAR

[Când dai mâna cu mirele și mireasa]

Să șiț sănătoș,
Cucoani ńiri și cuconiță ńireasă.
Cum m'aț șinstit cu aist păhar
Dumndezău să vă ńiluiască cu mari
[dar,
Cu șeli patru daruri pi cari le-au
[dăruit Dumnedzău
La șei patru crai:
Cu puterea lui Samson,
Cu înțălepciunea lui Solomon,
Blândeța lui David
Și bogățiia lui Iov.
Să vă ńiluiască și să vă bucuri
Cum s'o bucurat ferișita Ileana în
[munții Canagalili.
Să șii sănătos și duńeta, cucoani vor-
[nișeli,
Cu trupu di gioreli,
Cu gurița di făguraș di ńieri.
Astădz iești vornișel pe o hoară,
Mâni să ti văd împărat pe o țară.
Dacă nu 'mpărat pe o țară,
Măcar ńirticar la o moară;
Ori să ti văd la on pod
Cu străistuța 'n șold.
Să șii și duńeta sănătoasă, cucoană
[vornișică,
Ca o garoafă frumușîcă.

Nimoreni — Mărioara Vutcaru, 62.

B O C E T E

89

Dragă măiculiții, dragă,
Streinelu măiculiții,
Și gândești, și socotești,
Pe aist drum di ti pornești.
Pe aist drum șini pornești,
Înapoi nu nimerești;
Pe aist drum șin' s'o pornit
Înapoi n'o mai vinit.
O pus spetili la pământ
Cu fața la răsărit.

Ialoveni — Catinca Hâncu, 65.

90

Tătăcuță, tătăcuță,
Tari m'am mai săturat,
Tătăcuță, di strigat,
Pi uș streini di îmblat.
Nu ńi-i friptă inima di cărbuni,
Da ńi-i friptă di streini.
Scoală, tătăcuță, scoală,
Că nu țî-i diparte acasă.

Ialoveni — Mărina Vasiliță, 22.

91

Dragă măiculiță, dragă,
Dacă-i agiungi 'n șeia lumi,
Să te dușî la fântâna lină,
C'acolo morții s'adună.
Ș'a și șî măicuța me
Să-i spui șî di viiața me;
Spuni-i că-s sănătoasă,
Da inima ńi-i friptă, arsă.
Nu ńi-i arsă di cărbuni
Da ńi-i arsă di streini.

Nimoreni — Mărioara Vutcaru, 62.

92

Dragă măiculiță, dragă,
Măiculița o gândit să-ț facă nuntă,
Da amu tu ti măriț
După f'șioru vântului
În fundu pământului.
O gândit să-ț facă casă
Din pari și din nuieli,
Da amu ț-am facut di trii scândureli,
Fără uș, fără ferestre.

Nimoreni — Aceeași.

93

BOCET LA GINERE

Dragă măiculiță, dragă,
Să vii gioia
Să vedz nevoia,
Să vii marța
Să vedz viiața.
Nouă copchilaș
În a cui samă ii laș?
Dimineața când s'or scula
Pi șini or întreba:
« Tătâcuță, pi și drum să ni pornim?
Toț copchii oaminilor s'or scula
Șî s'or dușî la deal
Numa pi noi ne-or chinui.
Tătâcuță, ian mai scoală
Șî dișchide gurița
Di ni spuni v'on cuvânt
Să-l ținem minti că-i dila tătâcuța.
Te-o pornit pe drum de anină
În țară străină;
Șini să dușî 'n șeia lumi
Înapoi nu mai vini ».

Nimoreni — Antoniia Miron, 63.

94

Of, amar și ră dureri
Omu făr' di mângâieri.
Mângâie-m'aș, n'am cu șini,
Aș muri, moartea nu vini.
Ieu mă rog moarti la tini
Să mă iei șă pi mini.
— « Mă-tin-că nu te-oi lua,
Că ai dzîli di trăit
Șă păcati di răsplătit;
Păcati din tinerețâ,
Li răsplătești la bătrânețâ ».
Of amar șă ră dureri
Șă dureri nicurmată,
Di az moartea mă disparti
Șă mă dușî 'n altă parti,
Undi Domnu mă așteaptă.
Da a și rău, da a și bini,
Cum a vra Domnu cu mini.
Of, moarti mângâioasă,
Cum scoț sufletu din oasă
Șă trupșoru din casă
Șă li dușî pi cali 'ntunicată
Un'i n'am fost nișî odată.
Viniț frați, viniț surori,
Viniț rudi 'nduritori,
Viniț, prietini, cu toții
Șî-ni pitrești șeasu morții.
Să vii șă copchilașii niei,
Așei mari și mititei,
Să plângă astăz șă ei.
Să vii șă iubita mea soție
Cari ni-o fost la cununie
Să vadă cum îi de amar
A morții păhar.
Să vii șă slugili meli
Cari-ni lucra lucruri greli
Șî să vadă, nu să poati
Să mă scoată dila moarti.
Undi ni-i averea me
Să-ni ieu zîli ieu pi e.
Viniț frați, viniț surori,
Viniț rudi 'nduritori.
Să vă rugați di tot omu,
Di tot omu către Domnu,
Ca în iad să nu mă pue,
Haini pi mini să lunineză,
Pi mini 'n rai să mă așădză.

Ialoveni — Vasile Mateuță, 85.

G H I C I T O R I

95

Sui tătuța pi mămuța
Șî fași fâș, fâș. — *Perina când te culci.*

Ialoveni — Vasile Mateuță, 85.

96

Mama stă
Șî tata dă. — *Pilugul și piua.*

Ialoveni — Același.

97

Pe on deal rotat
Șădi tat-to 'nflat. — *Stogul cu fân.*

98

Am on divan
Șî am zăși feti;
Tăti dorm la ńijloc
Șî niși una la ńijloc.
Roata cu spițele.

99

Am on purșel
Cu puța di șer. — *Sfredelul.*

100

Unu ară,
Doi să ńiară,
Patru 'mping
Șî doi întind. — *Porcul.*

101

Guturuș, buturuș
Șădi 'ntr'on chișioruș. — *Curechiul.*

102

Străchinuță verdi.
Fundu nu să vedi. — *Fântâna.*

103

Am o rață goibărață
Cu gurmazu șoibăroi. — *Garafa.*

104

Pe on deal rotat
Șăde-o oală cu păsat.
Mușuroiul cu furnici.

105

Am un sac plin cu mac
Șădi cu gura 'n gios șî nu să varsă.
Hornul.

106

Gie, gie după gie
Cu rochița turungie.
Piersicul când înflorește.

107

Șinghil șinghilșor,
Bagi mâna pin răgoz
Ș'apuși pi moșu de puță.—*Păpușoiul.*

108

O mâță potcogită
Șădi pe o casă șîndilită. — *Luna.*

109

Băsmăluța 'mpăratului
Șădi 'n ńijlocu satului. — *Biserica.*
Ialoveni — Ion Budeanu, 21.

110

Două lemne odolemne,
Celelalte mărunțăle. — *Scara.*

111

Păr în păr
Șî la ńijloc on par. — *Caii și oiștea.*

112

Oastea unui împărat
Stă 'ntr'on vârv di par uscat.
Macul.

113

Oala di bou,
Carnea de om,
Zama de oaie.
Ciubota, piciorul și obiala.

114

Ńiță floc
Șî ńiță floșească
S'o dus dila deal di sat
Șî s'o ńițăfloșit amândoi.
Vulturul și găina.

115

Am o purșicuță
Cu trii peni la puță. — *Pirostriile.*

116

Scurto, groaso, un'ti duci?
Arso 'n cur, șe-ai să mă 'ntrebi?
Cofa cu ceaunul.

117

La mătușa supt părete
Stau două găini boghete.—*Ferestrele.*

118

Borta neagră,
Paru roșu. — *Sfecla.*

Ialoveni — Petrea Vâtcărău, 23.

119

La lelița 'n crăpătură
Ieste on chic di untură. — *Opaițul.*

Ialoveni — Același.

120

Am o poițîcă
Plină cu niei alghi.—*Gura cu dinții.*

Nimoreni — Antoniia Miron, 63.

121

Găinușă 'ncărcățîcă,
Țuști la moșu 'n poițîcă.—*Lingura.*

Ialoveni — Aceeași.

122

Scândurița bradului,
Curvulișea satului. — *Scripca.*

123

Michiduță mititel,
Să ie lumea după iel. — *Ceasul.*

124

Rască, părască,
De-ar avé scară,
S'ar sui păr la șeri. — *Fasolea.*

125

Hurduz, burduz,
Din Țarigrad adus
Șî la noi supt divan pus.—*Dovleacul.*

126

Vasîlic'a nostru
Vedi curu vostru. — *Pragul.*

128

Toca, toca velniță,
Cici cocovelniță,
Șăsî măndișî,
Poftim di gâșî. — *Vârtelnița.*

129

Pe o vali 'nrourată
Merge o vacă 'ncornorată;
Suflet n'ari, suflet duși,
Di pământ nu mai agiungi.— *Corabia.*

Nimoreni — Gh. Covali, 45.

JOCURI DE COPII («NUMĂRĂTOARE»)

130

Roata, roata șei bogată
Șădi 'n vali șă vânează
Șă vânează chetrișeli
Cu gura di petișeli,
Crust,
Vrâst,
Corn.

Ialoveni — Andrei Săcrieriu, 12.

131

Opsâna,
Sânapiti,
Chistimbole,
Nacustichi,
Țangăr,
Mangăr,
Naftaftur,
Bilingherbur.

Ialoveni — Același.

132

Uni eli,
Dodi eli,
Cara, binda, binda,
Nișcoraș,
Toporaș,
Prindi baba iepuraș
Dila moara Hâncului,
C'o poală strecătoari,
Ieș cochilă 'n vali.

Ialoveni — Pavel Vasiliță, 17.

133

Nijoatca,
Poatca,
Tricorovatca,
Brișî,
Custurișî
Fugi de aișî.

Ialoveni — Același.

134

Una rama,
Cătărama,
Doi lei,
Tumburei,
Băsmăluș,
Chiei din uș.

Ialoveni — Același.

135

Uniliță,
Gâștiliță,
Sava,
Mâțu,
Țâțu,
Găitan,
Șto curcan.

Ialoveni — Stepanida Budeanu, 20.

136

Neculai,
Un'ti dușî?
La pădurea me.
Șe-ai vădzut?
Doi pui di pupăză.
Hanța, panța,
Gioi dimineața,
Împungi cu acu,
Dă-ti la dracu.

Ialoveni — Aceeași.

POVEȘTI ȘI LEGENDE

138

FATA CU PĂRU DI AUR

Din pulpă născută,
Di hultur crescută,
Di bab'amăgită,
Di țîgancă tunsă,
Mari doamnă pusă.

O fost on șioban ș'o făcut o bubă la on chișior. Iel o purtat buba nouă luni di dzîli. Într'o dzî o luoat cârja șî oili și s'o dus în păduri. Mărgând pin păduri, întăi o dizbrăcat scumanu, ș'apu pantalonii, ș'apu cămeșîli,

ș'apu cân s'o mântuit di dizbrăcat șî prunca din buba chișior'lui o născut. Iel, di 'ndilicată și-o fost prunca, că iera cu păru di aur, o luoat-o 'n brață ș'o dus-o șî i-o dat-o babii.

— « Na, păzăște-o s'n'o furi hultur'li », că pe atunșea nu iera ca să mănânși pui hultur'li; da mânca copchii. Ie o crescut mari, di patru ani, șî n'o avut frică că a vini să i-o iei. Da hultur'li tot o vinit șî tot i-o luoat-o. Di frumoasă și-o fost, hultur'li n'o mâncat-o; da o dus-o 'ntr'o păduri ș'o crescut-o 'ntr'on copac.

Într'o dzî, îmblând f'șioru 'mpăratului pin păduri după vânat, o dat di dânsa șî strașnic s'o ńinunat. O rugat-o să să scuboari gios șî să să ducă cu dânsu. Da ie n'o vrut, că să temé di hulture. F'șioru 'mpăratului o vinit acasă ș'o spus la o babă: « Mătușă, ieu am fost în păduri după vânat ș'am dat piște on tipos di copchilă șî m'am îndrăgostit di dânsa. Am rugat-o să să scuboari din copac; da ie n'o vrut, că dzîșé că să temi di hulture! » Da baba i-o spus: « Ie-ńi on purșel, o gimătati di ocă di rachiu, on șeaun, chirostiili, lemni, tot și trebui pintru foc ș'on mergi la copac ». F'șioru 'mpăratului i-o făcut tot și-i trebui șî, când o mărs baba la copac, o ațâțat focu șî s'o apucat di purșel di tăiet. Da flăcău 'mpăratului șâdé de o parte șî pândé. Fetii nu i-o plăcut cum tai baba purșelu ș'o dzîs: « Babă, nu tăié așa; da taie-l amintrilea ». Da baba i-o dzîs: « Scuboară, draga mamii, din copac șî ńi-i arăta ». Fata s'o scuborît numa dicât șî i-o arătat. Baba o lipădat purșelu, o luoat șîpu cu rachiu șî be ie on păhar șî da șî fetii on păhar. Mai be ie on păhar șî mai da șî fetii on păhar șî pi urmă s'o apucat di purșel. Când o dat să să sui 'n copac, nu să mai puté sui, că iera bată.

Baba i-o dzîs: « Hadi, draga mamii, șî te-oi culca la o casă șî te-i trezî șî te-i sui 'n copac șî hultur'li nu ț-a fași ńică ».

S'o dus baba cu fata la o casă di țîgan ș'o culcat-o. Țîganca avé o fată șî ie. Noaptea, s'o apucat, dac'o amurgit, ș'o tuns fata ș'o 'mbrăcat fata ii pi cap cu păru di aur șî cu straili o 'mbrăcat trupu. Când o vinit f'șioru 'mpăratului s'o iei cu căruța, o luoat fata țîgănșii ș'o rămas la cununie. Fata hultur'lui s'o sculat dimineața șî, când s'o vădzut goală șă tunsă, s'o pornit pin păduri 'napoi. Mărgând pin păduri, o dat di hainili tătâni-so șî s'o 'mbrăcat cu toati. O găsît șî oili șî cârja șî s'o pornit pin păduri păscând oili. Mărgând cu oili pin păduri, o dat di stâna 'mpăratului. O tras la stână pintru mas. Sara, șădzând la tăclali cu șiilanț șiobeni, s'o apucat di spus șinghilituri. Iel, șiobanu, că iera șioban amu, o spus șinghilitura iasta:

Din pulpă născută,
Di hultur crescută,
Di bab'amăgită,
Di țîgancă tunsă,
Mari doamnă pusă.

Nimi n'o putut disfași șinghilitura iasta. Atunși s'o dus bașiu la 'mpărat ș'o glăsuit așă: « Iaca și 'mpărati. Ne-o vinit on șioban șă-l țînem di trii

dzîli și ne-o spus o șinghilitură și noi n'o putem isprăgi ». Împăratu l-o rânduit pi bași s'aducă pi șioban la iel. Bașiu s'o dus ș'o vinit cu șiobanu. Șiobanu o 'ntrat în casă cu cușma 'n cap. Împăratul i-o dat o palmă și i-o dzîs: « Și nu-ț iei cușma din cap, măi șiobeni? » Șiobanu i-o răspuns: « Șinstiti 'mpărati, nu ńi-o pot luoa că, să vedz, șinghilitura pintru cari m'ați chemat Maria voastră i-adivărată așa. Adă pi f'șioru mătali să-i aduc aminti di undi m'o luoat pi mini ». F'șioru, când o vinit, șiobanu o glăsuit: « Nu-ț aduși aminti când ai vinit cu baba, c'on purșel, cu rachiu, cu șeaunu, la copacu un'i eram în stăpânirea hultur'lui? Ei, și baba s'o apucat di tăiet purșelu și ńii nu ńi-o plăcut și m'am scuborît și i-am arătat și ie m'o șinstit cu rachiu și m'am închefăluit și 'napoi în copac nu m'am putut sui. Baba m'o dus la o casă să mă hodinesc. Da acolo m'o tuns și m'o dizbrăcat și cu păru și cu straili meli s'o 'mbrăcat fata țîgănșii și tu ai vinit și ai luoat și te-ai cununat cu ie ».

Și ca să fie cu adivărat,
Cușma din cap ș'o luoat,
Și capu di aur i-o luńinat.

Împăratu o dizbrăcat țîganca ș'o 'mbrăcat-o pe aiasta. Pi țîgancă o legat-o di coada la o iapă ș'o legat ș'on sac di nuși și, unde agiungé nuca, agiungé și bâcățîca.

Ialoveni — Ioana Lungu, 65.

139

POVESTEA LUI VAŃIUȚA

Iera on om ș'o fimei. Iera bătrâni și n'avé copchii și nișt n'o făcut. Ii s'o luoat și s'o dus la deal la lucru amundoi. Lucrând ii așă, o vinit on copchil di pi deal, di v'o șăsă ani, nișt iut, nivăzut, l-o luoat, l-o adus acasă și l-o crescut păr l-o făcut flăcău. Acolo lingă satu lor iara on iaz. La iazu așeala viné trii răț sălbatiși și să scălda. Dacă sta 'n margina iazului și s dizbrăca nișt cămeș, să fășé feti. Iel, băietu, le-o ochit, az așă, mâne așă; o 'ntrat cu ochii pintr'însîli cum vin ieli și să fac feti. Mai pândești a triia dzî cum vin, să duși și-i ie cămeșa di pi malu iazului la șei mai mari și să pornește acasă. Ieli, când o ieșît la mal să să 'mbrași, șeli două s'o 'mbrăcat ș'o zburat; da șei mai mari, dacă i-o luoat cămeșa, iară fată și nu puté să zboari. Da s'o luoat după Vańiuța ș'o 'nșeput după dânsu: « Vańiuță, Vańiuță, stăi, măi Vańiuță și dă-ńi cămeșa! » L-o luoat cu mângâieli să-i dăi cămeșa. Iel o stat și ie i-o luoat cămeșa, mai cu mângâieli, mai cu sîla, s'o 'mbrăcat ș'o zburat. Iel s'o dus acasă. Da a doilea dzî, ieli iar o vinit și s'o dizbrăcat ș'o 'ntrat în iaz tustreli să să scaldi. Iel s'o dus ș'o luoat cămeșa la șei mai ńijloșie și fugi iară acasă. Ie, așei

mai ńijloșie, s'o luoat după dânsu, l-o luoat cu mângâieli, l-o mai izghit și i-o luoat cămeșa, s'o 'mbrăcat ș'o zburat. Iel s'o dus acasă lăcrămând ș'o spus părinților. Părinții i-o spus: « Dacă mai iei și la iast mai ńică, să n'o dai și să vii acasă cu dânsa ». Iel s'o dus a triia dzî ș'o luoat-o la șei mai ńică. Dacă i-o luoat-o, n'o vrut să i-o mai dei ș'o vinit și ie după dânsu. I-o făcut strai cum să fași la fimei, s'o luoat ș'o făcut nuntă, s'o cununat și trăié cu dânsa. O făcut on copchil amundoi. Trăind ii așă, s'o dus la o cumătrie în măhálă. Dacă s'o dus acolo, da ie bucuroasă, voioasă, cânta cântiși di pi lumi și tătă lumea, cât iera la cumătrie, ședé și să uita la dânsa. De-amu niști oamini, fimei, din cumătrii dzîșé: « Hăleu, măi Vańiuța, tari mai cântă nevasta asta a ta și-i ahotnică și vesălă! » Da ie, când o audzît așă, dzîși: « Când ńi-ar da cămeșa cari ńi-o luoat-o iel, ieu îndoit aș cânta, pi șăpti părț, dicât cânt amu ». Da oaminii o 'nșeput: « Da dă-i-o, da dă-i-o, da di și nu i-o dai, măi Vańiuța? » Iel s'o 'nduplecat, s'o dus ș'o adus-o și i-o dat-o. Când s'o 'mbrăcat, ș'o făcut arichi ș'o zburat pi casă ș'o strigat di pi casă: « Vănіuță, dă-ńi copchilu! » Iel o ieșît și i-o dat copchilu. Ș'o dzîs ie din gură: « Dacă ț-a și dor di mini, să vii

Undi stuhu crești
Șă'n cosîță-l împletești ».

Ie ș'o luoat copchilu ș'o zburat în țara ii. Iel s'o dus acasă la părinț ș'o 'nșeput a lăcrăma ș'a spuni și-o pățît. Iel o trăit o săptămână, două, fără dânsa și l-o pălit doru. S'o pornit după dânsa. S'o dus. Mărgând așă, o agiuns la Sfânta Vineri ș'o 'ntrebat-o: « Sfântă Vineri, nu știi

Undi stuhu crești
Șă 'n cosîță-l împletești?»

Ie o spus: « Ieu nu știu; da iaca să-ńi chiem jîgăniili meli di pi afară, șărchi, bălaori, păsări, poati ieli știu. » Le-o chemat și n'o știut nișі una. Pi urmă iel s'o pornit ș'o agiuns la Sfânta Sâmbătă. S'o dus ș'o 'ntrebat ș'acolo. Nișі Sfânta Sâmbătă nu știé « undi stuhu crești șă 'n cosîță-l împletești ». Ie o spus: « Nu știu, da ia să chiem jîvinili di pi afară, poati ieli știu ». O 'ntrebat și n'o știut nișі acolo nișі una. Ș'o pornit mai diparti. O agiuns la Sfânta Duminică. O 'ntrebat-o și pi dânsa. Ie tot o spus că nu știe: « Da ia să-ńi chiem jîvinili di pi afară, poati ieli știu ». Le-o chemat pi toati și n'o știut. Da pi urma lor vine on bulihari șchiop și l-o 'ntrebat și pe aista. Da iel o spus: « Știu c'acoló m'o dus doru di ńi-am rupt chișioru ». Vańiuța l-o 'ntrebat: « Dacă știi, apui să mă duși pi mini acoló ». Iel o spus: « Te-oi duși; da să-ńi gătești dzăși poloboași di pâni și dzăși di carni ». Iel o 'mblat și i-o gătit cât să cuvini, le-o pus pi arichili lui și bulihariu i-o spus: « Sui-ti ș'tu și, când oi cârni capu 'ncoași, să-ńi dai pâni; când oi cârni capu 'n partea asta, să-ńi dai carni ». S'o așădzat, ș'o

pornit, ș'o mărs păr aproapi di casa ii. Iaca atunșea o mântuit carnea. Iel și iera să facă? N'ave di undi să iei. O luoat on cuțîtaș ș'o tăiat din pulpa chișiorului și i-o dat. Hultur'li o stuchit carnea di unde-o luoat-o și s'o prins la loc. Hultur'li i-o spus: « Întri pi poarta iasta, c'aișî șăd ii ».

Vaňiuța o 'ntrat în casă; da 'n casă iera numa copchilu, că mă-sa iera la biserică. Iel o mai drăgănit copchilu: « Dragu tati, dragu tati », că iera copchilu lui. Când o audzît zdupăind pin tindă, Vaňiuța s'o vârît supt laiță. Ie, dac'o vinit, s'o pus pi laiță să dei copchilașului țâță. Copchilu nu vre să sugă, da arăta supt laiță și dzîșe: « Ia tata, ia tata! » Da ie o 'nșeput a plângi ș'o dzîs: « Unde-aș șind tat-to, săracu! » Iel o ieșît di supt laiță, o luoat-o di gât ș'o sărutat-o. Da casăli șelea iera zmeești și zmău șeala iara 'ntr'on beși, înfundat într'on poloboc și șercuit cu trii șercuri. Da ie i-o spus dac'o 'nșeput să trăiască cu dânsu: « Pist' tot locu sî îmbli, da 'n cutari loc să nu îmbli ». Iel s'o gândit în capu lui: « Cum ieu pist' tot locu îs stăpân; da 'n beși n'am voi să îmblu? ». Când s'o dus ș'o discuiet beșiu șeala, zmău o grăit din poloboc: « Dă-ňi on păhar di apă ș'o bâcățîcă di pâne ». Iel îi da; da ii nu-i spuné. I-o dat ș'o plesnit on șerc. Adoudza iar i-o dat ș'o mai plesnit on șerc. S'o dus ș'atriidza și iar i-o dat ș'o mâncat ș'o băut ș'o plesnit ș'al triilea șerc. O ieșît zmău și s'o luoat la trântă cu Vaňiuța și l-o omorît. Zmău o trăit cu dânsa.

Ialoveni — Nastasîia Ștefănucă, 50.

140

Iera niști băieț și s'o dus cu vașili. Iaca unu l-o ales ii împărat. O făcut colibă. Și cum păște șiilanț băieț gitili, iel șâdé pi scaun, pi tron. On băiet fură on băț dila alt băiet. Dzîșé că-i cal; băț-cal. Da 'mpăratu avé și strajă tot din băieț. Să duc la 'mpăratu să să giudișî. Împăratu dzîșî:

« Măi, dac'ai furat calu, mâne ai să mergi la spânzurătoari ».

Băietu să dușî acasă și plângi: « Să mă lai, să mă cheptini, că mâni mă duc la spânzurătoari ».

Da mă-sa: « Măi, ieu am s'ti bat ». Să dușî iel acolo la deal. — « Și, măi, nu ț-o dat cămeșă albă di spânzurătoari? »

O 'ngropat ii două furcuț, o pus on băț și l-o aninat, l-o spânzurat. De-amu vin băieții toț acasă, da iel nu vini.

— « Măi, da un'i-i băietu nostru? »

— « L-o spânzurat împăratu nostru ».

Iaca, de-amu l-o dat pi 'mpăratu oaminii la zacon, la giudicată. Iaca on boier iara la giudicată și dzîșî: « Aista o să șii cu dreptati băiet. Am să m'apuc să-l scot ». Și l-o scos. De-amu, dacă l-o scos, iaca al puni la on cârd di boi să-i pască. Da iel avé on bou șă-l chema Șiobănică cu coarnili di aur. Boieriu fași bal șă chiamă șă alț boieri. De-amu, cari boieri să lăuda cu pământ, cari cu averi; da boieriu să lăuda că ari o slugă credînșioasă.

Iaca boierii șeia s'o apucat la rămășag. Dac'o spuni băietu drept, apui boieriu câștigă o moșiie. Boieriu cari s'o apucat la rămășag avé o duducă ș'o trimeti la colibă la dânsu. Da iel cu boii. Când vini la colibă, dimâncat făcut, măturat, da nimi acoló. Az așă, a doilea dzî așă. De-amu să puni băietu di pândă să vadă șini-i fași lui dimâncat, șini-i mătură. Ie ș'o prindi pi dânsa. De-amu să trăiască cu dânsa. Ședi o dzî și să 'mbolnăgești, să fași bolnavă. Da iel pi lingă dânsa îmblă. Ie dzîși: « Par'că dac'aș mânca carni di Șiobănică, ieu m'aș îndrepta ».

« Ei, dzîși, și-i la on boieri ca a nostru on bou. Tu să te 'ndrepț, că ieu mă duc să-l tai. O tăiet bou ș'o făcut dimâncat și s'o dus cu boii. Când vini la colibă, fata nu-i.

— « Pi Șiobănică l-am tăiet, fata m'o lipădat; și a să-ni facă boieriu când a afla? »

Iel s'apucă și 'nșibgi bâtca 'n pământ și puni șleapca pi bâtcă. Da iel să duși diparti, diparti și pi urmă vini la bâtcă. Pi dânsu-l chema Simene.

— « Buna dzîua, cucoane! » la bâtcă, la șleapca lui.

— « Și fac boi Simene? » Da tot iel vorghé în locu bâtșii.

— « Sănătoș, cucoane duneta. Boii zburdă, și Șiobănică o chicat gios și ș'o rupt gâtu și l-am tăiet ».

Iel fași tot sîngur la bâtca lui :

— « Cum, Simene, din atâța boi, cum să chiși tucma așela să-ș rupă gâtu? »

— « Nu vini ghini ». Tot iel îș bătė capu. Să duși diparti și iar vini aproapi și spuni amintrilea.

— « Buna dzîua, cucoani! »

— « Mânțămăsc, Simene! Și fac boii? »

— « Șiobănică l-o spart șeilalț boi și l-am luoat și l-am tăiet ».

— « Cum, din atâța boi tucma pi aista l-o spart? »

— « Nu vini ghini nișt așa ».

Să duși iar mai diparti și vini la cușmă.

— « Buna dzîua, cucoani!

— « Mânțămăsc dunitali, Simene. Și fac boii? »

— « Pi Șiobănică l-am tăiet, c'o vinit o fată și tot mătura pin colibă. Și ie s'o făcut bólnavă ș'o dzîs că-i a mânca di carni di Șiobănică și ieu l-am tăiet. Da și-i vra, așiia ni-i fași ».

— « Ei, de-am și noi sănătoș că boi ca Șiobănică mai găsîm ».

Boierii s'o grămădit la sfat și l-o chemat pi Simene, ș'o spus drept cum o tăiet bou. Ș'o luoat și i-o dat boieriu moșiia cari o câștigat-o dila boierii șiia, și fata i-o dat cu moșiie cu tăt. Da boieriu l-o găsît credinșios să-l pui ispravnic.

— « Oi și ispravnic dacă ni-i scoati ochii ».

I-o scos ochii și l-o pus ispravnic. De-amu Dumnedzău îmbla cu

Sfântu Petrea șî cu Sfântu Pavăl pi pământ cu căruța. A unuia iera hamu, a unuia căruța, da a unuia iapa. Dă Dumnedzău di fată iapa. Șeal cu căruța dzîșé că-i a căruțăi mândzu, șeal cu hamu că-i a iepii.

— « Hadém la ispravnic să ni giudișî ».

S'o dus ii la ispravnic ș'o spus toată 'ntâmplarea.

— « Stat o leacă, că n'am când giudica, că mă duc pi malu mării, c'o ieșît peștili și-ni paști mălaiu ».

— « Doamni, să mai poati să iasă peștili din marea să pască mălaiu ? »

Ispravnicu audi șî dzîși:

— « Da să poati să feti hamu mândz și căruța mândz? Să vedi că mândzu-i a iepii ».

Da Dumnedzău dzîși: « Cum ai giudicat di drept, așa Dumnedzău să ti luninează ». Și pi loc i s'o făcut ochii.

Cigârleni — Vasile Vaipan, 92.

141

O fost o 'mpărat ș'o avut trii f'șiori. Iel o dus pi șel mai mari în păduri și l-o 'ntrebat: « Di și-i bun lemnu ista ? »

— « Îi bun di ușă, di mesă, di scauni ».

L-o dus pi șel nijloșiu și l-o 'ntrebat:

— « Di și-i bun lemnu ista ? »

— « Îi bun di condei, di cărăndaș ». L-o dus șî pi șel mai nic:

— « Di și-i bun lemnu ista ? »

— « Îi bun di șiomag să-ț trag unu'n cap ». Împăratu s'o scuborît din căruță și l-o lăsat în păduri. Băietu, o plâns și-o plâns, o dat de-o cărărușă și s'o tot dus, s'o tot dus, pân o agiuns la on bordei. La bordei iera on moșneag ș'o babă ș'avé on băiet di suflet. Amândoi, și baba și moșneagu, iera oghidnișî. Băietu s'o oploșît la bordei și trăié pe ascuns. Într'o dzî, moșneagu dzîși: « Măi babă, și fași că 'nainti ne agiungé dimâncat șă pintru băietu nostru; da amu nu ne-agiungi ? Ia ie tu, măi babă, cociorva și zgândărăști pin casă, că ieu m'oi ațîné la ușă cu toporu, că iesti șinevai în casă di ne mănâncă dimâncatu ». Da f'șioru 'mpăratului o dzîs: « Nu mă căutat, că ieu sânt mai mult în casă la dunevoastră ».

Când o vinit băietu lor cu oili, s'o luoat amândoi frat di cruși și le-o dat la amândoi tot on numi. La 'mpăratului i-o dat numili Măru, da la șelant Păru. Moșneagu le-o făcut strai buni și le-o cumpărat cai. La cai le-o pus numili la 'mpăratului, Aliman; da la a Părului, Făt-Frumos. Atunși iera pi lumi numa on izvor și be toată lumea apă și, păn și nu da copchil zmăului, nu luoa nimi apă. O dat toată lumea câte on copchil pi apă ș'o rămas la urmă 'mpăratu să dei ș'o dat împăratu o fată. Măru o audzît că 'mpăratului i-o vinit rându să dei o fată. S'o sfătuit cu Păru: « Măi frati Păru, ieu mă duc să scot pi sora dila zmău; da tu să vii, că nu să știi cum

a și». Când s'o dus Măru o găsît-o pi sor-sa la fântână ș'aștepta să vii zmău. Măru o dat mâna cu fata ș'o ischitit-o: «Am să pui capu pi brațăli tăli, da tu să mă scoli când a vini zmău».

Zmău o vinit, da fata nu puté vorghi. Ie o plâns ș'o chicat trii chicături pi obrazu lui Măru și l-o trezît. Zmău l-o 'ntrebat pi Măru: «Ci vrai: luptă ori trântă?»

Da Măru o dzîs: «Cum mă-i da, așa mă dau». S'o luoat la luptă și s'o luptat trii dzîli și trii nopți, da nișt unu nu dovidé. Dac'o văzt Măru că nu mai poati, o strigat la Aliman: «Apucă, Aliman!» Aliman o apucat cu gura și l-o fărmat cu chișioar'li. Când colo, o chicat și fratili Păru. Măru i-o luoat fetii inelu și șerșeii și i-o spus: «Du-ti la părinț și spuni că ieu te-am scăpat». Da 'mpăratu o spus că, șine a scăpa fata dila zmău, i-o dă di nevastă. Da on țîgan s'o dus și s'o tăvălit în sângili zmăului și s'o dus la 'mpăratu să-i dei fata. Împăratu n'o avut încotro și i-o dat-o. Măru o audzît c'o dă pi sor-sa după țîgan și s'o dus cu Păru la 'mpărat s'o scoată. Când s'o dus, o dat mâna cu nireasa, o scos inelu și șerșeii și le-o pus pi masă. Nireasa o dzîs c'aista-i așel cari m'o scos dila zmău. Pi țîgan l-o luoat și l-o ușis. Dimineața ii s'o dus la cununie. Da 'mpăratu nu știé că i-i f'șior. S'o dus și s'o cununat. Da cununia nu i-o pus-o 'n cap, da i-o ținé deasupra capului. Sara s'o dus să să culși. Măru o pus sabiia atârnată 'n grindă și i-o spus că, dacă-l atingi, sabiia îi tai mânuli. Da nireasa, dimineața, l-o atins cu degitu șel mic să să scoali și sabia i-o rătizat degitu. Măru o strigat la Aliman să sufli să i-l întrupeză. Măru s'o dus să să speli. Împăratu i-o turnat apă pi mână și i-o dat șărvăt să să șteargă. Măru i-o dzîs: «Așa tată, când mă-i lipădat în păduri, nu-ț ieram f'șior; da amu vrei să-ț șiu ginere?» Împăratu s'o dizmetișit. O stat tăț ș'o cuvântat lu tat-so cum o făcut. Iel o dzîs că, dacă vrei s'o măriț pi sor-mea, s'o dai lui Păru că-i fratili nieu di cruși.

Ialoveni — Vasile Mateuță, 85.

142

NOROCU OMULUI

Iera odată doi fraț. Unu iera sărac, da unu bogat piști samă. Da șel di iera sărac ave copchii mulț, mulț; da șelant avé bogățiie. Șel sărac să dușé la șel bogat și lucra cu copchii cu tăt și mânca. Ș'apu dzîșé șel sărac: «Ieu, măi frati, nu mă mai duc acasă; da dă fimeii șeva, să mănânși copchiii. Ieu m'oi scula mai dimineață ș'oi sășera». Da o vinit norocu așelui bogat și s'o apucat di strâns schiși, noaptea pi lună și punè în chișioari. Da șel sărac s'o sculat ș'o dzîs: «Cari-i așela, măi?»

Da norocu iera terfos ș'o dzîs: «Ieu îs norocu frățâni-to».

— «Să-ni spui undi-i norocu nieu că-s așa sărac, c'am să ti ușid toată noaptea».

Norocu o dzîs: « Norocu tău șădi 'ntr'o crișmă 'n pădurișî șî be șî-i îmbrăcat ca on boieri șî gioacă cu țîgani ».

— « Du-mă tu la dânsu, dacă tu ăl știi ».

Da norocu o dzîs: « Hadi să ti duc ».

L-o luoat șî l-o dus. Când o agiuns în păduri, tăman așă iera. Norocu be șî giuca 'n crișmă.

— « Cari-i norocu ńieu? »

— « Ia așel di gioacă ».

Iel o mărs la dânsu șî l-o apucat di cap șî l-o 'nșeput a-l ușidi. Iel o dzîs: « Cum di tu bei șî ńiia nu-ńi dai ńică șî ieu îs sărac? »

Da norocu i-o dzîs: « Hai cu mini șî ț-oi da ».

L-o luoat șî l-o dus șî o agiuns la o curti ș'o 'ntrat în casă. Când o 'ntrat în casă, i-o scos o găină di aur cu două ouă.

— « D'apui și să fac ieu cu găina iasta? » o dzîs șel sărac.

— « Du-ti acasă, că pi drum a să ti 'ntâlnești c'on boieri ș'a să-ț cumperi ouăli estea ș'ai să-ț cumperi boi ».

S'o pornit pi drum cu găina supțăoară șî, când o agiuns pi șleah, s'o 'ntâlnit c'on boieri cu trăsura. Stă boieriu șî fași:

— « Da di unde ai luoat găina iasta cu ouă di aur? »

Da iel o spus: « Norocu ńi le-o dat ».

— « Și șei pi dânsâli? »

— « Ieu șei trii suti di lei ». Boieriu scoati trii suti di lei șî li cumpără.

— « Da vindi-ńi șî găina».

Boieriu o văzt că iera scris pi creasta găinii: « Șine-a mânca capu găinii, să șii 'mpărat; da șine-a mânca rândza, să prińească 'n tătă dzîua câte-o pungă di bani; da șine-a mânca inima, să știi tăt și-i pi lumi, tăti șelia ».

Boieriu o dzîs: « Dă-ńi șî găina ».

Da omu o dzîs: « N'o dau, că-i norocu copchiilor ». Găina o dus-o acasă șî să uoa 'n tătă dzîua câte on ou di aur. Ou al dușé la târg șî s'o 'mbogățît.

Dacă s'o 'mbogățît, dascălu iera aproapi di dânsu. Ș'o 'nșeput a trăi ghini șî s'o dat în bedreag cu fimeia omului. Dascălu o pus ochii pi găină, c'o văzut scris pi creastă. Da omu s'o dus la târg cu două ouă di aur. Dascălu s'o dus acasă la fimeia lui șî i-o dzîs: « Fimei, tai găina iasta, că iel s'o dus de acasă și să-ńi laș ńiia capu, rândza șî inima să li mănânc ».

Ie s'o apucat ș'o tăiet-o ș'o făcut dzamă ș'o dat la on băiet capu, la unu rândza șî la unu inima. Dascălului i-o dat pulpanii. Da dascălu o dzîs: « Hei, da nișî nu mănânc ».

Ș'o ieșît on f'șior de-a lui împărat, unu știé și-i în om, da unu prińé în fiișticari dzî câte o pungă di bani șî s'o 'mbogățît di nu mai știé soma banilor.

Pojorâni — Vărvara Chihai, 66.

143

O fost on om ș'o avut on fișior ș'ăl întreabă: « Măi, dragu tatii, o vinit vremea să te 'nsori. Tu ai v'o fată chitită pintru tini? » Iel o abisnit lu tătâni-so: «Tată, ieu am audzît, pi spusa nărodului ca și pi audzîtu urechilor, că ieste o fată la Costești — de-o pildă — cari-i bună pintru mini. Da și fata dila Costești o audzît și ie dispri unu dila Iloveni că-i bun di dânsa.

O pus ńir'li cai la faiton și s'o dus să vadă ńireasa. Iaca și fata o pus cai la faiton ș'o pornit să vadă ńir'li. Mărgând ii pi drum, o dat Dumnedzău on gicol di nu iera chip să mergi. O tras la on tractiri să mâie acolo păr a sta gicolu. Fata tăt acolo o tras și ie. Vezăteii dila cai s'o luoat di horbă. O spus fiișticari un'i mergi. O 'nțăles că stăpânii lor să duc ńiri unu la altu. Ii s'o dus ș'o spus la stăpâni. Ii s'o 'mbrăcat și flăcău și fata și s'o primblat pin cómnată. Ii s'o 'nvoit și flăcău s'o dus ș'o spus lu tat-so că numa moartea l-a disparti. S'o 'nțăles și părinții. Tatu fetii o spus că, după moarti, dă feti toată bogățiia și tatu flăcăului tăt așa i-o spus. Ii s'o 'nsurat și la o lună giumătati o murit părinții ș'a flăcăului ș'a fetii ș'o rămas amar di multă bogățiie. Da iel să ruga: « Dă-ńi Doamni, sărășie la tinerețâ și bogățiie la bătrânețâ ». Dumnedzău cu Sfântu Petrea și Sfântu Ilii l-o audzît, s'o dus la iel și l-o 'ntrebat: « Cari iesti așel cari dorești sărășie la tinerețâ și bogățiie la bătrânețâ »? Iel o dzîs: « Ieu sânt ».

Nu mult după asta, prińești știri c'o ars cutari averi di pi soțiie. O rămas numa a lui și pi urmă s'o aprins ș'a lui, casa undi dorńieu. Ii să frigeu pi la ferești. Ie o dzîs: « Scoală, omule, că ardi și casa pi noi ».

Cân s'o sculat, ie o luoat on țol și s'o 'nvălit și iel, o cămeșă ș'o ieșît afară ș'o scăpat cu cât iera pi dânșî. Amu trăieu la șini, la cumătri. Să dușeu pi câmp c'o coșniță ruptă și strângeu macriș, ăl dușeu la târg și cumpărau covrigi și mâncau. Odată să 'ntorșeu acasă dila câmp și s'o 'ntâlnit c'on boieri și s'o 'nchinat: « Buna calea, domnule! » Da așeala dzîși: « Mai domn ai fost dicât mini. Șe-ai făcut de-ai agiuns aestea dzîli? »

Iel o dzîs: « Așa m'am rugat lui Dumnedzău ș'așa ńi-o dat ».

Boieriu dzîși: « Măi, frumușîcă fimei ț-ai luoat. Nu-i vindi tu nevasta? Bani buni ț-aș da și pi părali ț-ai găsî alta ». S'o 'nvoit pi opt pumni di galghini și i-o dat-o. Nevasta o dzîs: « Omule, iel i-on hărcălău bătrân; ca mâni moari și ieu oi trăi tot cu tini ». Ie s'o dus cu boieriu, da iel o rămas ș'o adormit cu banii. S'o dus o șioară și i-o luoat banii și i-o dus într'o pădure. Cân s'o sculat, iera fără bani și fără fimei. S'o luoat și s'o dus într'on târg ș'o văzt niști meșteri lucrând la o casă. Iel îi întreabă șini-i podreașcic. L-o prińit și pi iel lucrător. Iel iera om hâtru ș'o 'nvățat răb'di meșteșugu. Da boieriu cari cumpărasă fimeia, l-o 'ntrebat pi podreașcic nu ńi-i fași și ńiie o casă. Iel o scos planu casii, s'o 'mpăcat și i-o făcut casăli. S'o 'mpăcat cu lemnu boier'lui. S'o dus doispreși roboși în păduri și i-o pus să tai câte doi oamini la copac. Iel o rămas cu altu la

copac. Cum tăié la on copac, o chicat legătura pi inima copacului și l-o logit pi podreașcic la topor și i-o rupt coada. Da tovarășu podreașcicului o dzîs: « Ne-o dat Dumnedzău on colac ». Da podreașcicu o dzîs: « Pi banii iștea ńi-am vândut inima din mini. Dumnedzău ńi-o luoat, Dumnedzău ńi-o dat ». O gătit casăli. La sfințîrea casălor, cucoana o 'mbrăcat pi podreașcic și agiutoriu lui cu haini nouă și i să pără că samănă bini cu bărbat-so, da nu 'ndrăzné să 'ntrebi.

Tovarășu podreașcicului o șerut parti din bani; da podreașcicu n'o vrut să li dei, că iel iera podreașcic amu.

— « Dacă nu vrei să-ńi dai, atunși ieu spui cucoanii ». Ș'o spus. Cucoana l-o 'ntrebat pi podreașcic di și s'o jăluit tovarășu.

— « Iel șeri bani, da ieu nu pot să-i dau că pintru banii iștea ńi-am vândut inima ».

— « Cum ț-ai vândut inima că și ieu ńi-aș vinde-o? » L-o 'ntrebat cucoana.

— « Ńi-am vândut fimeia ». Ie o spus să-i arăti banii. I-o arătat banii și i-o cunoscut cu țolu cu cari iera 'nvăliț banii. S'o cunoscut, s'o prins di gât ș'o rămas în casăli făcuti di dânsu, că boieriu murisă. Și s'o 'mplinit întocma: « La tinerețâ sărășie, da la bătrânețâ bogățîie ».

Ialoveni — Vasile Mateuță, 85.

144
URSÎTA OMULUI

Iera on om ș'o fimei. Într'o noapte s'o 'ntâmplat că fimeia o făcut și o oaie o fătat. Tocma atunși o chicat on boieri la gazdă. Omu nu pre vre să-l priniască. Da ș'o făcut socoteală și l-o prinit. Boieriu s'o culcat pi laiță șă tocma atunși fimeia o făcut on băiet. Pi la ńiezu noptîi o vinit on înger ș'o vorghit așa: « Bogățîia boieriului ista s'o stăpânească copchilu ista di s'o născut noaptea iasta; da ńielu di l-o fătat oaia să-l puniț padnos, să-l dați boieriului. Oaminii nu știeu c'o vorghit îngeru. Da vorbili îngerului le-o audzît și boieriu. Dac'o audzît, s'o sculat dimineață, s'o dus la oamini în casă și le-o spus: « Să 'nvăliț copchilu ista șă să ńi-l dați ńiie, că ieu vreu să-l ieu di suflet ». Oaminii nu vre, oaminii jălé și să tânguié: « Cum, ieu am făcut copchilu ș'amu vrei să ńi-l iei? Nu pot să ți-l dau! » o dzîs fimeia. Da boieriu o făcut toati chipur'li și le-o luoat copchilu, s'o suit cu vezăteu 'n căruță și s'o pornit pi cali ș'o agiuns într'o păduri. Acolo, ca să scăpi di copchil, ca să nu-i moștenească averea, l-o dat vezăteului și i-o spus: « Du-ti ș'ăl tai ș'ăl dă 'ntr'o groapă ». Vezăteu l-o luat și s'o dus în dosu la o tufă, i-o tăiet on degițăl, o mânjît cuțîtu di sângi ș'o vinit ș'o arătat boieriului. Dumnedzău s'o dus în urma lor, i-o pus trii făclii la cap, l-o 'ngrijît și copchilu o crescut păr la optspreși ani, băiet frumos cu meșteșugu vânatului. Îmblând pin păduri cu vânatu, o agiuns la curtea

boieriului. O mărs ș'o vorghit să-l prińească să hodinească la curti. Boieriu l-o prinit. O stat băietu v'o trii dzîli la curti și s'o dat în dragoste cu șiica boieriului. Ii s'o plăcut amândoi și i-o plăcut și boieriului băietu. Boieriu s'o gândit s'o dăi pi șiică-sa după dânsu, o dat-o ș'o făcut nuntă după rânduială. Da sluga l-o vădzut că ari on degit tăiet, l-o cunoscut, s'o dus la boieri și i-o spus: « Iaca cucoani, să-ț spui drept cum o fost socoteala asta. Băietu șela di l-ai luoat dila oaminii șiia și măta m'ai trimăs să-l tai și să-l îngrop în păduri, ieu nu l-am tăiet că ńi-o fost ńilă; da i-am tăiet on degit. Amu-i giner'li mătali, că ieu ăl cunosc după degitu și i l-am tăiet atunșea ».

Boieriu tari s'o măhnit. Iel o scris o hârtie la velniță ș'o dat-o moșneagului s'o ducă. În hârtie o scris că, de a vini giner'li lui, s'al iei s'al azvârli 'n căzanu di pi foc. Iaca s'o 'ntâmplat că boieriu s'o 'mbătat și s'o dus sîngur la velniță. Velnițarii n'ăl cunoșteu și l-o dat pi dânsu 'n căzan cu 'nchipuit că-i giner'li boieriului. Boieriu striga: « Ieu îs, nu mă daț! »

Da velnițarii: « Că boieriu o dzîs ».

Băietu o rămas stăpân în bogățiia boieriului. S'o 'mplinit întocma cum o grăit îngeru la nașterea lui.

Ialoveni — Nastasîia Ștefănucă, 50.

145

SFÂNTA VINERI

O fimei torșé și cosă în spri vineri, în spri ńiercuri și n'avé altă sărbătoari fără dicât duminica. Ședé și torșé 'n spri vineri târdzîu. Numa și audi că vini o fimei la fereastră și strigă: « Cumătră, cumătră, dă-ńi drumu 'n casă ». Ie o ieșît și i-o dat drumu 'n casă, c'o gândit că-i o mahalagiță. Da ie iera Sfânta Vineri. Ie o 'ntrat ș'o 'ntrebat: « Și mai fași, torși? »

— « Torc ».

Ié iera o fimei neagră pi obraz și scârghită.

— « Dă-ńi șă ńie on caier ș'o furcă să-ț agiut și ieu la tors ».

Fimeia i-o dat o furcă ș'on caier. Da păr torșé ie on șir, Sfânta Vineri torșé on fus. O tors și o tors ș'o mântuit di tors. O șerut râșchitoriu să râșchie. Dac'o mântuit di râșchiet, o dzîs: « Adă șeaunu să șerbim tortu păr la dzîuă ». Fimeia s'o dus la o fimei 'n măhálă să șeai șeaunu ș'o hodoroabă, că n'avé șeaun. În măhálă o spus tot cum i s'o 'ntâmplat. Da fimeia șeia: « Eh, cumătră, asta-i Sfânta Vineri și vra să ti zătrească! Na-ț șeaunu și du-ti ș'ăl trântești 'n prag; trântește-l să pocnească și 'nșepi a striga: « Of, Doamni, șe-am pățit! Am stricat șeaunu ». Ie, atunșea, a să iasă afară. Da duńeta să întri răb'di 'n casă, s'încui ușa și s'o laș afară. Ie, dacă te-i apuca di șert, ari să ti clocotească. Dacă întri în casă, să 'ntorși toati cu gura 'n gios: și oală și șîp și tot. Să nu să scoali nimi să-i dei drumu ». Ie s'o 'ntors acasă ș'o făcut cum i-o spus mahalagița. Da Sfânta Vineri

îmbla pi la ferești și striga: « Strachină dă-ni drumu, oală dă-ni drumu! » Da ieli nu să puté scula. Sfânta Vineri o dzîs: « He ti! De a și din capu tău, dișteapt'ai mai fost; da di ț-o spus alții, ghini ț-o mai priit; c'avem di gând să ti pui în fundu hodoroghii, să ti șerb cu tortu la on loc ».

Ialoveni — Lisaveta Poparcea, 66.

146

Iera on om și i-o dat Dumnedzău on naslednic. S'o apucat iel să cauti cumătri să-l boteză, da nu găsă pi nimi. S'o pornit iel pi drum în alt sat să cauti cumătri. Pi drum s'o 'ntâlnit cu Dumnedzău, cu Sfântu Petrea și cu Sfântu Ilii.

— « Buna dzîua, om bun! »

— « Mânțămăsc dunevoastră! »

— « Undi mergi? »

— « Ia, mă duc păn în satu ista după cumătri să-ni boteză on copchil ».

— « Hai înapoi că ți l-om boteza-lă noi ».

S'o 'ntors înapoi și l-o botezat, l-o dat la legia lui Dumnedzău. Dumnedzău i-o făcut o jărtfă șinului și l-o lăsat inima. Iel i-o dzîs: « Te-i scula dimineață șă-i găsî doi pui di bivol. Să fași și-i fași de-on cărușean, să-i îngiugi. Da să nu dai cu puha 'ntr'înșii, c'au să te aducă la mini ».

Iel n'o știut că-i Dumnedzău. S'o sculat într'o dimineață ș'o găsît doi pui di bivol, s'o suit în cărușean cu fimeia și s'o pornit pi drum. Cân s'o trezît, s'o trezît în împărăția șeriului. În șeri îi ca și pi pământ. La noi luminează lumânări, da acolo stelili. Toati stelili îs cu sămnari. Iesti crângu șeriului cari s'învârtești pi șeri. Iel o vădzut din șeri pi pământ doi frați cum împărță grâu și cum unu luoa mai mult dila șelant. Iel o dzîs: « Iaca cum ie dila frati-so! » Ș'o împins o chetrișică și l-o omorît. Dumnedzău i-o fost dzîs: « Șe-ai făcut? Di și l-ai omorît? »

Iel i-o spus lu Dumnedzău și-o vădzut. Da Dumnedzău o dzîs: « Tu numa pe iasta-i vădzut și te-ai scârghit șă n'ai putut răbda; da ieu câti văd și pi toati li răbd ».

Ialoveni — Vasile Mateuță, 85.

147

Când îmbla Dumnedzău cu Sfântu Petrea și cu Sfântu Ilii pi pământ, o trecut pi lâng'o biserică. Sfântu Petrea și Sfântu Ilii ș'o făcut cruși, da Dumnedzău nu ș'o făcut. O mărs mai diparti ș'o trecut pi lâng'on tractiri și Dumnedzău ș'o făcut cruși. Da Sfântu Petrea și Sfântu Ilii l-o'ntrebat pi Dumnedzău: « Doamni, când am trecut pi lingă casa Domnului, nu ț-ai făcut cruși; da pi lingă tractiri îț fași? »

Dumnedzău o dzîs: « N'ai băgat di samă cum să sfădé popa și dăscălu dila pânea streină, dila colași și nu să puté 'mpăca? Da aișî la tractiri tăț oaminii stau și îș fac cruși și să roagă să li dau pâni și sari și sănătati ».

De atunși îi ghini să ti rogi lui Dumnedzău oriundi, că Dumnedzău ascultă cuvântu 'n tot locu.

Ialoveni — Același.

148

Armenii îs di altă legi. Ii o făcut odată on praznic ș'o poftit proroșii creștinești. Ii o 'mpușcat șioară, lupchi, urș, ș'o făcut bâcati. Da pi múcinic Ghiorghi și pi Scridon făcătoriu di minuni nu i-o poftit. Múcinic Ghiorghi o dzîs: « Hai, Scridoani, să mergim nipoftiț la hramu lor ». S'o dus ii. Da proroșii s'o apucat ș'o tăiet capu calului ș'a măgarului lui múcinic Ghiorghi și Scridon, numa să nu să poată duși la hram. Múcinic Ghiorghi o spus lu Scridon: « Scridoani, să pui capu calului la măgari ș'a măgariului la cal. Și suflă asupra lor să 'nvie ». S'o suit ii călări și s'o dus ș'o găsît la masă pi proroșii creștinești. Da nișî unu n'o vrut să sfințască masa dac'o vinit múcinic Ghiorghi și Scridon. S'o apucat ș'o sfințît-o Sântu Scridon și Ghiorghi. Câti juvini o fost la masă, câti spurcășiuni, tăti o 'nviet, că Sântu Scridon iera făcători di minuni. De atunșia Armenii nu-s în legea noastră și mănâncă juvini.

Ialoveni — Același.

149

Când îl goneu Jîdovii pi Isus Hristos să-l prindă, iel s'ascundé pin stinși, pin păduri și gonașii îl tot urmăré să-l prindă. Gonașii îi găsă urma după țârîitu vrăghiilor, că un'i să dușé Hristos și s'ascundé, ieli țârîieu. Hristos s'o ascuns în niști schini. On cârd di vrăghii o 'nșeput a țârîi și gonașii s'o prișeput și l-o prins.

De atunși Hristos o blăstămat vrăghiili ca 'n veși carnea lor să șii spurcată, să nu să mănânși, di și că l-o arătat pi Hristos Jîdovilor să-l munșească.

Ialoveni — Același.

150

O mărs Alisandru Machidon la o 'mpărățiie și l-o dat într'o casă. Casa șeia, cân i-o dat drumu, o șiușit de on șurub ș'o prins a să 'nvârti. Alisandru s'o spăriet și nu știé și să facă. Iel nu s'o spus că-i Alisandru, da o spus că-i sol, cum ar și az diligat. Da pi dânsu, dacă l-o prinit, l-o șinstit cu gin. Iel o pus păhar'li 'n buzânări. Când o ieșît, la toată poarta o dat păharu 'mpărătesc și dzîșé: « Dață-ni drumu ». Colo moscalu i-o dat drumu. Iel, dacă s'o pornit, o mărs păr la poarta șei di pi urmă. Ii o sîmțît că-i Alisandru ș'o dzîs: « Luoaț cai cărunț și luoață-vă după dânsu ». O luat cai cărunț și s'o pornit după dânsu. Alisandru o trecut apa Doftonului. Când l-o agiuns la apă, Alisandru iara dincolo ș'o dzîs: « Nu mai alungaț vântu, că numa pi vânt nu-l puteț prindi ».

Ialoveni — Irimia Țuțu, 65.

151

Mărgând Alisandru Machidon pin lumi, i-o ieșît Țîganii înainti și i-o dzîs: « Ț-am ieșît, împărati, înaintea ta să ni 'nchinăm. Ț-am plăti ție haraciu, da n'avem ».

Împăratu o dzîs: « Rămâneț în paci. Mergiț pi la locu vostru. » Când s'o 'nturnat împăratu 'napoi, o trecut pin satu Țîganilor. Ș'o văzut casîli acoperiti cu aur și le-o dzîs: « Di râs v'aț arătat și di râs să fiț păn în vecii vecilor ! »

Și az Țîganii îs di râs că i-o blăstămat Alisandru Machidon. Și az îmblî leproș, rupț, c'on cal la căruță cum i-o ieșît înainti lu Alisandru și cum i-o blăstămat iel.

Ialoveni — Același.

152

Alisandru Machidon s'o bătut cu furnișili și furnișili așa o fost că luoa calu cu moscal cu tot și-l mânca. Iel o mărs păr în cânchii raiului și i-o răsărit sirafimii înainti și i-o dzîs: «Pas, Alisandri, c'ai s'ti baț cu Pori împărat». Alisandru, unu din șei mai aproapi i-o spus: « Dă-ńi Machidonia ńie ».

— « Iubitu ńieu Candursal, nu-ț pot da Machidonia, da-ț dau alta ». Iel s'o dus la masă ș'o șerut să-i facă otravă din șerburi scumpi să-l otrăvească pi Alisandru. Dacă i-o dat otravă, iel s'o 'mbolnăvit ș'o strigat la vrașii lui: «Vrașiu ńieu șel iubit, dă-ńi dzîli să trăiesc păr șe-a vini Rusanda 'mpărăteasa ». Iel o dzîs:

— « Nu-ț pot da dicât patru dzîli ». De-amu iel i-o tăiet on cal și l-o pus în burduh di cal ș'o trimăs la Rusanda ș'o vinit. Iacătă că Docipal a lui Alisandru Machidon iera năzdrăvan. Calu iesti și az ș'a să vii la a doua viniri. O vinit Rusanda și l-o văzut. Atunși o vinit și Condursal. Da calu lui Alisandru șiup di cap ! Și l-o prins a-l fărma cu chișioarili și cu gura. Și calu s'o dus și-i dus și az. Alisandru o murit și 'mpărăteasa l-o 'ngropat.

Ialoveni — Același.

153

DI CÂND ÎȘI RUPI ŃIREASA COLACU 'N CAP

Spun bătrânii că Iov șel bogat, când o chicat la pat, fimeia lui nu mai vre să mai trăiască cu dânsu; vre să să măriti de a doilea. Iov i-o spus: « Mărită-ti; da numai, când te-i sui 'n căruță să ti pornești, să iei o bâcățîcă di pâni și să-ț fași cruși la răsărit». La nuntă, diavolu 'n chip di boieri o vinit s'o iei. Cân să pornească, ie s'o suit în căruță și ș'o adus aminti di cuvintili lui Iov și ș'o făcut cruși c'o hrincă di pâni. Diavolu s'o făcut ńică, o 'ntrat în pământ ș'o rămas ie sîngură. De atunși, când ńireasa să dușî cu ńir'li, își fași cruși cu colacu, ăl aruncă 'n lumi ș'apu pornești.

Ialoveni — Nastasîia Ștefănucă, 50.

154

Iera odată trii feti. Ieli s'o sfătuit un'i să să ducă să facă șădzătoari. Iaca ieli s'o sfătuit așa: iara o casă di margina satului, pustii. S'o sfătuit să să ducă s'o muruie, s'o 'ncăldzască ca să li șii di făcut șădzătoari. Ieli s'o dus, o muruit-o, o 'ncăldzît-o ș'o făcut șădzătoari. S'o pus ieli pi lucru șă, lucrând așă, o vinit trii flăcăi. Dac'o vinit, o șăzt la horbă cu ii. Da ieli o prișeput că flăcăii șeia iera strigoi. O ieșît una câte una și s'o sfătuit: « Fa, hadi să fugim că flăcăi iștea-s strigoi. Să ni dușim acasă ».

S'o luoat tustreli și s'o pornit. Da ii s'o luoat după dânsâli. Iaca le-o agiuns. Ieli, dac'o văzt că le-o agiuns, undi să s'ascundă? S'o ascuns într'o glugă di cânepă. Ii le-o văzt, s'o dus la ieli ș'o prins a da la ieli. Da una fași: « Stăi, bădiță, să-ț spui munca cânichii și pi urmă vă-ț apuca di noi:

Nișî n'ai arat-o,
Nișî n'ai sămănat-o,
Nișî n'ai boronit-o,
Nișî n'ai pligit-o,
Nișî n'ai cules-o,
Nișî n'ai tochit-o,
Nișî n'ai bătut-o,
Nișî n'ai melițat-o,
Nișî n'ai periet-o,
Nișî n'ai tors-o,
Nișî n'ai zolit tortu,
Nișî n'ai țăsut-o,
Nișî n'ai ghilit-o,
Nișî n'ai croit-o.»

Atunși o cântat cucoșii, strigoii o plesnit și fetili o scăpat.

Ialoveni — Aceeași.

155

S'o pornit Maica Domnului
Pi cali,
Pi cărari,
Cu papuși noi plioscăind,
Cu păr galbăn displetit,
Cu lacrăni păr la pământ
Și cătând pi fiul ii.
Pi drum s'o 'ntâlnit c'o broască:
— « Of, broască groasă și buboasă,
N'ai vădzut pi fiul meu, pi fiul tău?»
Broasca i-o răspuns:
— « Of, maică măiculiță,
Greu c'amar di dânsu am audzît!
Du-ti pi drumu lu Adam,
La fântâna lu Iordan
Și-i vidé pi fiul meu,
Pi fiul tău ».
Și s'o pornit Maica Domnului
Cu lacrăni păr la pământ
Ș'o agiuns și l-o văzt viind
Cu doispreși apostoli după dânsu.
În brață l-o luoat,
În față l-o sărutat.
Apoi pi broască o blagoslovit-o:
« Broască groasă și buboasă,
Tu în apă să crești
Și să trăiești
Și să nu putredzăști.
Toată lumea di pi tini apă să bee
Și să nu să grețăluiască ».

Ialoveni — Aceeași.

VIEAȚA DIN TRECUT

156

Iera on împărat ș'ăl chema Pavăl. Iel fășé la moscali nișt chivări di aramă că n'o puté purta. Da tureatca la șibotă numa de o șchioapă di lungă. Șî iera făcuti pe on calup. Ungei chișioru cu său ca să întri în șibotă. Straili iera făcuti pe o măsură șî cari iera moscalu mai gros îi puné genunchiu 'n chept să-l închei. Ș'apu avé nișt curăli albi șî li cistuié șî bunghi galghini. Avé 'n schinări raniți mari că trăgé v'o două puduri; cât on giță, că giță îi șă dzîșé. Ș'ap'o 'ntrat on f'șior a lui împărat, Alisandru. Șî slujba iera di douădzăși di ani la Pavăl. O 'ntrat Alisandru, f'șior-so ș'o iertat la șinspreși, ș'apui s'o lăsat la șăpti cari iera pi apă, la matros.

Da șinși ani iera. Dumnedzău să-l ierti că ne-o dat pomînt, nadel, câti opt desătini. Da l-o ușis săracu.

Cigârleni — Vasile Vaipan, 92.

157

Iearam ńic copchil, oi și fost di v'o opt, dzăși ani. O fost iară o bătălii cu Turcu. S'o bătut la Sîlistra piști Dunări. Unii să dușé dimineața și alți sara chica 'n loc. Mergé pi gios, sărașii. Stăté pin sat, pi la fatiri. Îi împărță primarili pi la casă câte șinspreși. Vorghé rusăști tăț. Rar că s'întâmpla, poati din sută unu, că știé și moldov'nești, că iera di pi malu Nestrului din Ucraina. Di pi acolo îi luoa la moscali; da dincoași nu.

Când viné 'n casă, dzîșé: « Zdrasti! »

Da mama me știé rusăști, railinești — da-i tot rusască — șă dzîșé: « Dai Boh zdaroh! »

Da ii undi da: « Vot nas hahlușca! »

Viné moscali, că tata ieara starosti. Șîdé moscali, di șei mari cu saghiia goală. Șă iel așa fășé, ca să-i împartă pi tăț. Di nu-i împărță, apui bătai. Îi scoté di pi un'i iera mai mulț șă-i dușé un'i iera casă di zăpas.

Cigârleni — Același.

158

Avem o mătușă, soră cu tată-ńio, și-ńi spuné cum o trăit cu Turcu. Șî dzîșé că iera rău cu Turcu. Întra Turcu 'n casă șă lepădа papușii afară șă, dac'aș întrat on om în casă, al împușca. Da cu arma șă fugé oamenii.

Ștefan-Vodă l-o alungat pi Turc di pi aișî. Da cum l-o alungat, ț-oi spuni. Ștefan-Vodă o fost on om piști samă. Iel o șerut tălharii di pin ostrovi, că iel a scoati pi Turc de aișî. O dat drumu tălharilor șă tălharii cu bătșili, cu îmblășiili l-o luoat la ușis păr l-o trecut piști Prut. Iaca, de-amu, locur'li iera pustii. Ș'apui iel le-o dat loc rădzășîie că iera digeaba șă n'avé și fași cu dânsu. O făcut mazîli, o făcut rădzăș din tălharii șeia. Ș'apoi o

'ntrat boierii pe aișì. La Rădzăni o fost patru bătrâni ș'avé fiișticari partea lui. Da unu pisăni ș'o vândut partea lui Imandei. Da iel dac'o murit, s'o apucat di giudicată. Ș'ap'o ținut-o mult Rădzănii. Ș'o vinit unu Panaitachi ș'o scos-o dila Rădzăni și ne-o dat să nadel pi moșiia Rădzănilor.

Cigârleni — Același.

159

Tată-ńio o vinit din sus, dila granița Astrii, dintr'on sat Rachitna. Așă audzăm di tată-ńio c'o fugit, că-i fura Căzașii, că iera aproapi granița. Nu puté să-i prindă că fugé piști granță. O vinit oamini nu numa din Răchitna. Ii o fost di strânsură. Aișì ieara moșii stearpă, nu ieara ńică. De-acolo o vinit cu giti, să ierț, cu porc să ii lucra la boiresc că n'avé pomânt. Satu iera pi moșiia lui Mandei. Satu o fost mai mari, da s'o stricat, c'o scos Rădzănii moșiia, că iera satu o bâcată pi moșiia Rădzănilor. Boieriu să giudica cu Rădzănii. Uniori o scoté boieriu, uniori Rădzănii. Brazda moșii treșé pin țîntirim.

Ii cari o vinit aișea ieara răileni. O limbă di oameni, avé pi schinari cozî. Tata ńieu și cu mama grăié rusăști, railinești. Da grăié și moldovnești, că iel o vinit di pi aiurea și Moldoveni și s'o amestecat.

Cigârleni — Același.

160

Noi, când s'o iscat bătălia, pi noi ne-o năńit cu bani, câti o sută și dzăși carboavi pi an; cum iera, bani rusăști. Ne-o 'ncărcat din Binderi, din creposti, cu ordz, câti triidzăși di puduri. Am făcut noi o lună gimătati cu ordzu șeala. Ș'apu l-am lipădat piști Dunări dincolo di Berărești, on târgușor. Am trecut Dunărea pi la Vistoc. Dincolo mai diparti nu ni putem dușì, că iera lupta la Balcani. Ș'a nostru condrat o fost să șim șindzăși di vrâsti în urma bătălii. Iera și Ruș și Moldoveni iera. Ș'o luoat Bălcanu 'n postu Crășiunului, la Sântu Neculai di iarnă. Iera on omăt mari, o zăpadă! Turcu o fugit în Șipca. Rusu o suit cu mânuli tunur'li la deal. Moldovanu, Românu o luptat mai în sus dila noi, la Plevna.

Cigârleni — Același.

161

Am avut on prietin Ghiorghi la Ferăret. Ni vindé ordz, pâni. Iera român de a dunevoastră. Tari iara frumos târgu șeala! Di dădăori stroché cu apă ulițăli. Am fost la mănăstirea șei mari, un'i iera on clopot gios piști Dâmbița. Treșei piști podu Bogoșoai. Nu șădem mult, că noi înblam pi drumuri. Ni dușém la bătălii cu ordz, cu suhari, cu galeti. Încoași adușem moscali răniț. Îi dușém la bolniță.

Cigârleni — Același.

162

De aișea m'o luoată-mă și m'o dusă-mă la Chiu di necrut. Acolo m'o învățată-mă smotru și pi urmă m'o dus la bătălie la șasă Avgust, în dzîua di Probajni. Am vinit pi la Chișînău și pi urmă de aișea la Eș și la București. Aiși am stat două dzîli. Dunărea am trecut-o pi la Rusciuc pi pod di caicuri și caicur'li iera sprijîniti cu odgonu și legati di urș dați în fundu apii di ținé podu. Pi caicuri iera pusă scânduri. Când mergei, să 'ngropa; da 'nainti iera ca podu. Am trecut cu mari frică. Tari mult nărod s'o mai prăpădit atunși! Nicolai Alixandrovici răcné că să prăpădesc copchiii lui. Dac'am trecut Dunărea, ne-am dus în Târnova, ș'apoi pi la Uleana am trecut pi lâng'o mănăstire. Am tras cu căruțăli la mănăstiri ș'am stat de am băut rachiu. Acolo ne-am dusă-ni și iera on frig ca acu ia; acolo am săpat și ne-am făcut bordei. Da, când ni viné óceru să mergim la linii, lipădai bordei și stătei ca 'n vânt. Nu șădei mult, că nu putei răbda di frig. Am fost di trii ori în boi. Di două ori m'o rănit, da a triilea am scăpat teafăr. Când ni-o vinit să mergim la știc, iera omătu cât omu di mari. M'o logit după cap cu șticu, da la urechi cu glontili. Da, bodaprosti, că nu ni-o stricat nișî on os. Da ieu, când m'am întors cu pușca șă i-am dat ca cu șiomagu, acolo i-o crăpat capu. Da mulț iera! Ca furnișili din păduri.

Ialoveni — Vasile Mateuță, 85.

163

Manocbei dila Hănșești o fost caznașeistfa la Turc. S'o luoat ghinișor — audzăm din bătrâni — de a hi adivărat, de a hi minșiună, c'o 'ncărcat douăspreși hărăbăli di galbini di aur ș'o vinit la Hănșești. Aișea o făcut curț frumoasă, mai împotriva casălor împărătești. Acolo, dacă-i întra, în nijlocu lui, mori di foami, da nu mai poț să ieș. Părețîi îs numa di oglindă. O avut șă moșîi. Turșii, dac'o furat haznaua, o vinit și l-o cătat și l-o găsît. N'o putut să-i mai iei bani; da i-o luoat capu și l-o dus pi tipsîi ca pi capu lu Ion Botizătoriu.

Buțeni — Ilie Bunduchi, 70.

164

Din vremea bătrânilor audzăm că spuné că la Podu-Vizîrlui, la Apa neagră, o fost bătălie cu Turcu, cu Tatarii.

Aișea iera pustietăți. Aiși noi săntem posilenini. Nu săntem di șini știi și oamini. Ne-o dat la posîlenii. Audzăm că pi șei tălhari ăi dă. Ș'o vinit Turșii șă ne-o roghit. De al di Robu, de atâta li dzîc Robu, c'o vinit o mamă a lor, în vremea di mult, groasă dila Turc, c'o fost roabă.

Buțeni — Același.

165

Di când s'o trezît Buțănii, o apucat o fântână pi Rățoaia, pi Valea Galbinii. Îi dzîc fântâna Rățoaii șă-i apa neagră. Bătrânii nu țîn minti di când ăi făcută. Îi di pi vremea Tatarilor. Oaminii s'o apucat s'o curățâ, c'o fost on an săsitos. O săpat on stânjăn giumătati, aproapi la doi, ș'o dat ș'o scos șiotși, lână. Tătarii ori Turșii, șine aș fost, o astupat-o cu șiotși să nu bei Rușii apă, că izvoru numa cu lână poț să-l acoperi. Când săpa, o dat c'o prăjînă în colț. Când o scos prăjîna, o 'năbușît apa șă n'o mai putut săpa. Fântâna-i cu ghizdeli di slodun în patru colțuri. Toată vara curgi din fântână apă.

Buțeni — Petrea Dîru, 66.

166

Ne-am dus odată la provercă la Volosti. Șî la Galbăna iera oaminii vara 'n pantaloni șă disculț. Șă voischi-nacealnic ne-o făcut o leacă di zaneatîi. Apu întreabă pi Galbineni:

« Măi, d'apu fusti la tini, ori îi pantalon? » Ăl luoai di margina di gios ș'al rîdicai păr la brâu. Așa iera pantalonu di larg.

Molești — Andrei Munteanu, 50.

D A T I N I

167

CÂND ALEGI LOC DI CASĂ

Mai întăi alegi loc potrigit pintru casă. Înșibgi o cruși di lemn în mijloc șî legi on prosop la cruși. Te-apuși șî săchi timilia șî la colțuri pui câte-on păhar di undilemn șî câte-o mână di grâu. După șe-i ridicat căpriorii, pui crușea la căpriori. Când îi gata, de-amu, chemi preotu s'o sfințască șî fași să praznic. La praznic chemi neamur'li, măhalagii. Cân vin, spun:

— « Grâu șî undilemn să dei Dumnedzău la casa dunevoastră. Să trăiț, s'o odovăiț, s'o stăpâniț! »

Ialoveni — Vasile Mateuță, 85.

168

Plugăriia să dischidi în dzîua di Sfinț. Gospodariu gătești plugu ș'al ungi șeru cari tai brazda cu slănină sfințîtă șî să pornești la plug cu plugu pi crăcani. Iei ș'aprinz tămîi 'ntr'on hârb ș'atămâiez boii, plugu, ti pornești la plug șî dzîși: « Într'on șeas bun s'agiuti Dumnedzău ». Din urmă vin la deal sfinții copț, i-adușe on copchil ori fimeia. Înșechi brazda șî pui în coarnili plugului doi sfinț șî dzîși: « Dă, Doamni, mană pământului ».

Ialoveni — Vasile Ștefănucă, 53.

169

Cân faș punti, faș drum pi șeia lumi. Dacă ai punti, alegi o dzî cari să dă di pomană, o sânbătă morțască, iei șî ti duși la puntea șeia cu bâcati, cu lumânări, cu colași. Stai acoló la masă; șî, cari i-o poftit dânsu, îs di rând acoló, da cari să 'ntâmplă di trec, îi poftești șî-i pui di rând cu șiialanț. Șî li dă câte-on colac cu lumânare la toț di rând. Îi puni la masă. Asta-i pomană șî să chiamă că di altă lumi ari drum.

Ialoveni — Anica Vârlan, 64.

170

Sânbăta Rusaliilor, dimineață, șerghi lapti cu tocmagi ș'al pui în străchini nouă, pui câte-on covrig în lingură, câte-o lumânare șî ti duși șî li dai di pomană, di sufletu morților, la copchii, la șini, la cari potrigești că-s mai sărmani. Pi urmă faș praznic, ti pregătești di bâcati, chiemi mahalagii, ș'on om di pi drum, dacă să 'ntâmplă, îi pui la masă, li dai câte-on colac cu lumânări, cu strachină di lapti. Asta-i Sânbăta morților șî-s Rusalii.

Ialoveni — Nastasîia Ștefănucă, 50.

171

Adaudza după anu nou, fimeili să grămădesc la moașă, c'o legătură di fănină, c'o bâcățîcă di slănină, cu patru, șinși lei, o samănă pi moașă cu grăunții șî dzîc:

« Sănătatea noului, șî la anu cu sănătati! » Moașa li așadză la masă șî li dregi câte-on păhar di gin, puni bâcati ș'apui ieli dreg fiișticari butelca ii di gin. După și-o dres ginu, prind a cânta ș'a giuca. Dacă-i omăt, aduc o sanii, pun moașa 'n sanii ș'o trag pi uliță. Cân nu găsăsc sanie, aduc o alghie stricată, o corobană ș'o târii c'o frânghii. Fimeili râd, cântă, o mai cârligă. Așa-i di când lumea. Dacă vini șî te agiută la greu șel mari, apui trebui să ti duși să faș ahotă.

Ialoveni — Aceeași.

172

Adaudza, după Sântu-Ion, îi Domnica. Înainti vremi, cân trăié lumea mai ghini, să grămădeu fimeili la cari o chema Domnica șî be, mânca șî să vesălé. Să grămădesc, ca să deschidă zîlili di lucru.

Ialoveni — Aceeași.

173

De Andriu nu să lucrează 'n casă. Flăcăii șî fetili pun mână dila mână, fănină, curechi, fasuli, sămânță di cânepă, sămânță di bostan, gin șî să grămădesc la o casă șî fac Andriiu. Fac mâncari, învârtită, fasuli, julfă.

Julfa să faşi din sămânță di cânepă, din sămânță di bostan şî di mac. O prăjăşti ş'ap'o opăreşti în apă clocotită, o strecori pin sîtă. Pui dzăhăr şî turti cu dzăhăr. Flăcăii şî fetili mănâncă, beu, aduc şî țîgani şî gioacă. Cân închină păharu prăslăvesc pi Sântu Andrii ş'ăl roagă să dăi iarnă blândă.

Ialoveni — Aceeaşi.

174

În spri Sântu-Ghiorghi, sara, când vii dila deal, dila gii, aduşi iarbă ş'o pui pin casă pi gios.

Să puni şă răchită, dacă ai giti albi. Şică-i ghini di giti. Aşa am apucat din bătrâni.

Cigârleni — Maria Nour, 54.

175

În spri Sântu-Ghiorghi înşibgi salşi la poartă să margă gospodăriia ca salşia.

Nimoreni — Antoniia Miron, 63.

SUPERSTIȚII ȘI CREDINȚE

176

Pi sărbătorili Crăşiunului nu să lucrează 'n casă, nu să toarşe. Dacă perii, să nu strângi fuioarele păn după Botează. Să nu tai gura la cămeşă, că dacă tai şî ai vacă a făta, fată giţălu cu sămn şă fimeia, dacă-i groasă, faşe copchilu cu sămn.

O fimei o croit o gură di cămeşă pi sărbători ş'o făcut copchilu cu budza tăietă păr la nas. Dacă ai nevoi pi sărbători di lucrat, apui în dzîua di Crăşiun, dacă-i dzî di lucru, să 'nchipui lucru cari ai di făcut, să perii, să murui, să coş, c'apui nu-i nică.

Ialoveni — Lisaveta Poparcea, 66.

177

Spri Paşti gitili grăiesc în glasu lor şî omu li 'nţălegi. Da şeal cari le audi, nu mai mănâncă naf'ră 'n dzîua di Paşti, că moari.

Nimoreni — Mărioara Vutcaru, 62.

178

În spri Sântu-Ghiorghi pui tărâţă 'ntr'on căuş, ori într'o covăţîcă, prisări sari pi tărâţă 'n cruşi, o pui la steli pe o căsoaie, sus, şî dimineaţa te scoli păr a nu răsări soar'li ş'o dai vaşii s'o mănânşi. Să chiamă că dobândeşti mană.

Ialoveni — Nastasîia Ştefănucă, 50.

179

În spri Sântu-Ghiorghi ieu mana strigoaișili. Îi ghini să prisari mac pin 'pregiuru ogrăzîi, pintrucă-i mărunțăl șă n'ăl pot culegi să treacă 'n ogradă.

Nimoreni — Antoniia Miron, 63.

180

Săptămâna Rusaliilor nu să lucreadză acasă, nu să muruie, nu să toarșe. Unele fimei țăsă, da nu 'nvălesc pânza pi sul ; da o lasă păn marț după Rusalii, să nu le apuși Rusaliili. Cât țăsă toată dzîua, sara o dizvălătușești ș'o lasă slobodă. Săptămâna Rusaliilor să lucreadză numa la deal. Ńiercurea Rusaliilor nu să lucreadză nișî la deal, că-i Zbușiumu Rusaliilor. Atunși ti zbușiumă. On om s'o dus la prășît di Zbușiumu-Rusaliilor și l-o apucat Rusaliili la deal. Sara l-o adus legat în sat. O dzăcut v'on an, l-o mai dus la mănăstiri; ș'apu că tot o murit.

În Lunea Rusaliilor, când iesă ieli, de-amu, s'o dus la prășît on om ș'o fimei. De ńiază s'o culcat și l-o apucat pin gis Rusaliili. I se părę că trii fimei, înbrăcati în alb piști tot, ăl luoa la gioc, ăl întindeu, ăl trânteu. Și l-o munșit păn l-o trezît. Dacă s'o trezît, o spus fimeii și-o vădzut și di frică n'o mai lucrat.

Ialoveni — Nastasîia Ștefănucă, 50.

181

Cân țârii vrăghiili 'n lemni, fac a ploai.

182

Cân să scarchină găin'li 'n peni și ieu câte-o pană 'n clanț, fac a ploai.

183

Cân duc porșii pai la strog, fac a frig ș'a să schimbi vremea.

184

După și sfințăști soar'li, nu-i ghini să dai gunoiu afară, că-i rău pintru giti.

185

Cân vini șinevai din măhálă în casă mâncând, îi prisari șenușă pi pâni, să nu șii sfadă 'n casă.

186

Cân coși întăi pâni ori colași din fănină nouă, îi ghini s'arunși o bâcată di pâni ori di colac în fântână, c'apu să fași pânea.

187

Cân dai pânea ori plășintili 'n cuptiori și să 'ntoarși v'o una pi dos, apu să știi că-ț chică oaspiț.

188

Cân vedz cucoară 'ntăi, câti cucoară vedz, atâtea chișioare di grâu ai să ai la vară.

189

Cân împrumuț sîta, să n'o aduși noaptea 'napoi, că-ț chiorăsc găin'li.

Ialoveni — Toate dela Lisaveta Poparcea, 66.

190

Cân dă laptili 'n foc, prisări sari un' s'o vărsat laptili, c'apu nu crapă țâțâli vașii.

Nimoreni — Mărioara Vutcaru, 62.

191

Nu-i ghini să 'nprumuț sara botcală, că-i rău di giti. Dacă șă 'nprumuț, apui s'arunși o bâcățîcă 'n pod, c'apui nu-i nică.

Ialoveni — Nastasîia Ștefănucă, 50.

192

Pământu ari chișioari șă stă pe niști pești. Cân să nișcă peștii, să cutremură pământu.

Ialoveni — Aceeași.

193

Când ar să vii Antihârț, ar să vii cu naf'ră șă c'o cadă cu apă. Șel cu apa a să șii Antihârț. Șei păcătoș ar să alergi să bei apă să să saturi; da cari n'au păcati, ar să alergi la Dumnedzău să iei naf'ră. Da iel n'a să șii apă, da a să șii dohot; da lor o să li pai apă.

194

Antihârț când ari să vie, a să înbli c'on tablău ș'a s'ti scrii la legea lui. Ar să-ț dei șă bani ca să trăiești, să te legi cu cuvânt.

Popa Petrea ne-a arătat șă ștampila lui. Da nu-i ca a noastră; îi altfel. Antihârț îi diavolu cu chip di om.

195

Dumnedzău o făcut caru 'n casă șî n'ăl puté scoati pi ușă afară. Diavolu o șerut să-l scoată iel. Diavolu l-o rîsîchit, l-o scos afară șî l-o făcut la loc. Dracu îi mai dișteptă ca Dumnedzău.

196

Dracu o făcut șibotili șî Dumnedzău o făcut ochinșili. Du-ti la biserică șî n'ai să găsăști nișî on sfânt cu șiboti, da toț îs cu ochinși, că-s buni la Dumnedzău.

Ialoveni — Toate dela Vasile Mateuță, 85.

197

Potop a să mai șii, că sântem în anii aștia. Mai avem șăptidzăși di ani. Potop di apă n'a să mai șii; da a să chiai soar'li ș'a să șii 'ntuneric ș'a să șii potop di foc la două mii di ani.

Ialoveni — Vasile Vărache, 82.

198

Noaptea, dacă să duși omu un'iva și vedi o lunină pi la niedzu nopții cum iesă din pământ și să duși un'i o luninat și dacă iera lui arătată și dată pintru dânsu, dacă puni șeva, on suflet, atunși comoara iesă 'n sus din pământ, iesă la față. Săchi o leacă, șă găsăști o căldari ori o oală cu galghini. Dacă giurui on suflet din casă, ori îi sușești ochii, ori o mână. Omu șela nu-i întreg.

Ialoveni — Același.

199

La noi în sat o fost on om bogat din comori. O găsît trii comori: una 'n poartă, alta 'n beși, și una 'n hărman. Sî 'nbogățîsă di nu mai știe soma banilor. Da din bogățiia lui o rămas di l-o 'ngropat cu căușu. Iel o avut doispreși copchii și di unu nu o avut parti. Pi unu l-o 'mplut gierșii și l-o mâncat păn și-o murit. O fată i s'o spândzurat la scrânșiob. Iera la Pași. Fata iera din șeli mai vestiti în sat. Ie, acasă, o șerut ca la sărbători: « Tată, dă-ni v'o triidzăși di capiși să mă duc la gioc ». Iel o scos o carboavă din buzunari și i-o zvârlit-o: « Na-ț o carboavă, du-ti șă ti spândzură ». Ie o luoat carboava și s'o dus la gioc. Iaca, fata dac'o fost menită, s'o dus la gioc și flăcăii o chemau la gioc. Ie n'o vrut să să ducă și s'o dus să să dei 'n scrânșiob. Ie iera 'mbrobodită cu carsâncă șă bată vântu șă i-o aninat carsânca în osîia scrânșiobului șă, păn s'o scuborît gios, s'o gâtuit.

Părinții ii s'o dat la vrăjîtori și să vrajă. Țîgânșili spune: « Să fașiț din banii iștea jărtfă cât di mare că tot di geaba; că numa gimătati di șfert di să prinești la Dumnedzău, că-s din comori ».

Ii dădeu la mănăstiri, fășeu steaguri; ș'apu că tot di geaba. O sărășit di l-o 'ngropat cu căușu. Nu s'o ales nică din comoară.

Banii din comori n'aduc nișî on folos omului pintrucă-s giurați di Turși când i-o pus în pământ. Ii i-o giurat să nu s'atingă nimi di ii. Șimi s'a atingi di ii, să nu mai aibă parte.

Ialoveni — Nastasîia Ștefănucă, 50.

200

Cân coși colași în dzîua di agiunu di Crășiun, fași din aluat on colac ca on sfânt, al coși ș'al pui în cui și dzîși că-i crășiunu. Al țîi în cui păr la Sântu-Ghiorghi. Spui la copchii să n'al mănânși, c'așela-i crășiunu și nu

să mănâncă. Spri Sântu-Ghiorghi al pui într'o doniță cu apă, în donița cari mulgi vașili. Adoudza al pui în tărâță ș'ăl dai la vacă, la boi. Dacă fași așa, îs sănătoasă gitili piști vară, au mană.

201

Gioili după Paști să nu întri cu lucru în gii nișica-cum, c'apui bati giia chiatra. Nouă gioi. A patra gioi îi gioia mânioasă, nu să lucreadză nică. În vremea 'nainti nu lucra nimi nică, făș flăcăii gioc, înbla scrânșiobili ca la Paști. Oaminii șă fimeili șădé și prăgé.

202

Când îi dzî 'ntăi Mart, să nu tai cu farf'șili, c'apui tai gândașii giia, tai fasulili. La dzî 'ntăi Mart îi Trifu.

203

Cân s'întunecă luna ori soar'li, o mănâncă vârcolașii. Vârcolașii îs niști copchii șă, cân mănâncă soar'li, îi vedz cum înblă cu mânușițîli, să grămădesc.

204

Locu dila vacă, când fată vaca, îi ghini să-l dai pi pârau, c'apu cură laptili cum cură apa. Nu-i ghini să-l laș afară, că-l mănâncă cânii și-i chieri vașii laptili; da să-l îngrochi în pământ.

Ialoveni — Toate dela Nastasîia Ștefănucă, 50.

205

Când o născut fimeia, ardi lampa, noaptea, păr boteadză copchilu. Dacă stîngi lampa, s'aprochii diavolu șă fași rău copchilului, ăl schimbă, ăl ié pe a tău ș'aduși altu 'n loc, urît, stricat. De aiasta să spuni la copchii șei urît: « parcă-i di șei schimbaț ». O fimei o făcut și mâné cu moașa. Dormé și când s'o tredzît din somn, pi la ńiedzu nopții, o sîmțît c'o 'mblat diavolu pin casă ș'o ieșît pi ferestri, că dârdâié ferestrili. Fimeia scoală moașa și-i spune. Da moașa dzîși: « Fa; aista o fost diavolu ș'o vinit să-ț schimbi copchilu. Ia vedz îi copchilu tău? » Când s'o uitat, iera copchilu ii cari l-o născut, că n'o dovidit diavolu să-l iei, că s'o trezît.

206

Nu-i ghini să furi fimeia cât îi groasă, c'apu iesă copchilu cu sămn. Dacă-i fura, apui să dai la cur șei furat și să spui: « Cum nu i-i cur'lui ńică, așa șă copchilului să nu-i șii ńică ». O fimei a lui Isai a Lungului o furat dila tat-so o cofă di gin. Când iesă din beși, o prins-o, da ie, di rușîne, o pus mâna la obraz, can pi nas. Ie iera groasă ș'o născut copchilu, o fată c'on obraz roș, c'o bâcat' di nas ș'o bâcat' di frunti [roșie].

207

Fimeia 'ngreunată nu să cadi să să uiti la jîgănii, la om urît, șchiop, șiușit, oamini cu sămn, c'apu fași copchilu urât ca și dânșii.

Dacă să și uită, să-ș aducă aminti că-i groasă, șă nu-i nică.

Ialoveni — Toate dela Lisaveta Poparcea, 66.

208

Îi ghini să-ț dai di pomană, c'apu pi șeia lumi găsăști șe-i dat. Șel și ș'o dat on pom di pomană, ăl găsăști împodobit di altă lumi.

Vaca cari-i împutată, când o dai di pomană, pi șeia lumi stă cu donița cârligată și plină di baligă și vaca slabă și uscată și 'n iarbă păr în chiept.

Da șel cari o dă cu toată inima, pi șeia lumi o găsăști grasă, frumoasă, donița plină cu lapti.

Nimoreni — Antoniia Miron, 63.

209

O fimei o fost la Sântu-Munte. O plătit on maslin să-l aibă di șeia lumi, să șii iertată di păcati.

O vinit acasă și s'o lăudat cătri toț: « Iaca, ni-am cumpărat on maslin și de-amu îs iertată di păcati ».

Când colo, i-o vinit banii înapoi, trii carboavi, cum iera înainti. I s'o uscat maslinu ș'o agiuns-o din urmă banii, că s'o lăudat.

Dacă-i dat di pomană, să nu mai spui nimăruia.

Nimoreni — Aceeași.

DESCÂNTECE

210

DI ȘEI RĂI, DI POȘITURĂ

S'o sunicat,
S'o mânicat,
Marț dimineața
Nouă feti luninati
Cu nouă sucni 'nbrăcati.
Cu nimi nu s'o 'ntâlnit,
Și nimi 'n lumi nu le-o văzt;
Numa Maica Preșista din șeri,
Pi scări de argint s'o scuborît,
În cârjă di aur s'o sprijînit,
Pi dânsâli le-o 'ntrebat:
— Undi vă duși voi
Nouă feti luninati
Cu nouă sucni 'nbrăcati?
— Ni dușim să curățîm fântâna de [anin
Și marea di mărășiuni.
Maica Domnului o dzîs:
— Să nu curățîț fântânili de anin
Șă marea di mărășiuni.
Voi dușeți-vă la [numele vitei]
Ș'ăl curățîț di șei răi;
Că pi dânsu l-o găsît
Pin căscari,
Pin strigari,
Pin diochiu șel mari,
Pin sugetătură,
Pin poșitură,

Șă voi îl scoatiț
Ș'ăl răzăluiț,
Cu mâna dreaptă
Șî piști Marea Neagră-l zvârliț,
Șă iel să chiai,
Să răschiai,
Ca spuma di mari,
Ca roua di soari,
Să chiaie, să răschiaie.
Cu duh di maică te-oi sufla
Piști Marea Neagră te-oi arunca.

(Discânț în borș acru ori în gin alb. Chisădz două căpățâni di usturoi, strișî două ouă, iei pușioasă ș'o chisădz ș'apui li pui toati 'ntr'on șîp. Mai pui acoló șî buruieni di tălan ori antimoniu, amestișî ghini șî dai calului ori boului să bei. Apui mâi gita v'on șias).

Ialoveni — Ioana Lungu, 65.

211
DI SPĂRIET

S'o sunicat,
S'o mânicat,
Marț dimineața,
Pi cali,
Pi cărari,
Gras șî frumos;
Cofili o luat,
La marea s'o dus,
Apă din marea o luat
Ș'înapoi s'o pornit,
Șeas rău l-o 'ntâlnit,
În schinari i s'o pus,
Carnea i-o mășelărat,
Sângili i-o băut,
Fața i-o 'ngălbinit,
Puterea i-o luoat,
Șeas rău di moarti i-o dat.
Nimi 'n lumi nu l-o văzt.
Numa Maica Preșista din șeri,
Pi scări di argint s'o scuborît,
În cârjă di aur s'o rădzămat
Șî din gură l-o 'ntrebat:
— Tu [cutare] și ti văicăredz,
Cu glas mari păr în șeri,
Cu lacrâńi păr în pământ?
— Cum nu m'oi văicărá,
Șî m'oi ńișălá,
Că ieu m'am sunicat
Marț dimineața,
Pi cali,
Pi cărari,
Gras și frumos
Șî bun sănătos.
Cofili am luoat
Șî la marea am pornit,
Apă din marea am luoat,
Înapoi m'am înturnat,
Șeas rău cu spăriet m'o 'ntâlnit,
Șeas rău cu lichitură,
Șeas rău cu zburătură;
În schinari ńi s'o pus,
Puterea ńi-o luoat,
Șeas di moarti ńi-o dat.
— Tu nu ti văicăra,
Nu ti ńișăla,
La [cutare] ăi alerga,
Că ie știe a-l discânta,
Șî l-a scoati
Din cleștili capului,
Din fața obrazului,
Din auzu urechilor,
Din speti,
Șî din toati mădularili,
Șî din toati 'nchieturelili,
Șî din tălchili chișioarilor,
Șî din vârvu unghiilor;
Cu mătura l-a mătura,
Cu săgeata l-a săgeta,
Piști Marea Neagră l-a arunca.
Acoló să-i șii berea și mâncarea!
Șî tu să rămâi curat,

Ca auru strecurat,
Ca Dumnedzău sântu din șeri și te-o [lăsat
Și ca maică-ta și te-o făcut.

(Iei on șiot di mătură di la biserică ș'on cuțît di găsît. Legi mătura cu cuțîtu la on loc și mături pi șel bolnav pi schinari șă discânț. Discânț în trii dzîli. Mătura și cuțîtu li pui supt cap la șel bolnav).

Ialoveni — Aceeași.

212

DI STRÂNS, DI SAMCĂ

S'o sunicat,
S'o mânicat,
Pi cali,
Pi cărari
[Cutare]
Și l-o găsît strânsu șel mari,
Strânsu cu strânsoiu,
Samca cu sămcoiu,
Schinarea i-o stricat,
Cheptu i-o rîdicat,
Șălili i-o sfărmat,
Și 'n pământ l-o trântit,
Carnea i-o mășelărat,
Sângili i-o băut,
Fața i-o 'ngălbinit,
Ochii i-o 'mpaingenit,
Puterea i-o luoat,
Șeas di moarti i-o dat.
Nimi 'n lumi nu l-o văzt.
Numa Maica Preșista din șeri l-o [auzît,
Pi [cutare] l-o 'ntrebat:
Și ti nișăledz,
Cu glas mari păr ăn șeri,
Cu lacrăni păr ăn pământ?
— Cum nu m'oi văicăra,
Cum nu m'oi nișăla,
Ieu m'am sunicat,
Și m'am mânicat,
Pi cali,
Pi cărari,
Și la nijloc di cali
M'o găsît strânsu șel mari,
Strânsu cu strânsoiu,
Samca cu sămcoiu,
Schinarea ni-o stricat,
Cheptu ni-o rîdicat,
Șălili ni-o 'fărmat,
Șă 'n pământ m'o trântit,
Carnea ni-o mășelărat,
Sângili ni-o băut,
Ochii ni s'o 'mpaingenit.
— Tu nu ti văicăra,
Nu ti nișăla,
Că tu la [cutare] ăi alerga,
Că ie știe a-l discânta,
Și l-a bati,
Și l-a dizbati,
Din toati închieturelili,
Și 'n chiuă l-a chisa,
Piști Marea Neagră l-a arunca.
Acolo sî-i șii berea și mâncarea,
Și [cutare] a rămâné curat
Ca auru strecurat,
Ca Dumnedzău sântu din șeri și l-o [lăsat,
Ca maică-sa și l-o făcut.

(Discânț într'on păhar di rachiu ori într'o chiuliță. Acoló pui sînișcă di strâns. Mai iei ș'o cămeșă ș'o băsma și bați. Cân bați, dzîși:
« Bat și dizbat
Strânsu șel mari,
Strânșu șel nic,
Să nu rămâe 'n chept și 'n schinari,
Să nu rămâe nișî on chic ».

Copchilu bolnav înblă pimpregiuru chiuii di nouă ori. Asta 'n trii dzîli).

Ialoveni — Aceeași.

213

DI TĂTARCĂ

S'o sunicat,
S'o mânicat
[Cutari] la plug [ori alt lucru]
Cu nouă pluguri să ari,
Cu nouă sfredeli să sfredeluiască,
Cu nouă beschii să beschiuiască,
Cu nouă dălț să dăltuiască,
Cu nouă bărdz să bărduiască,
Cu nouă lopeț să iei s'azvârlă.
Cu nimi nu s'o 'ntâlnit,
Numa cu Maica Preșista din șeri;
Pi scări de argint s'o scuborît,
În cârjă di aur s'o rădzămat,
Din gură l-o 'ntrebat:
— Un ti duși tu, omule?
— Ieu mă duc la plug,
Cu nouă pluguri să ar,
Cu nouă sfredeli să sfredeluiesc,
Cu nouă beschii să beschiuiesc,
Cu nouă dălț să dăltuiesc,
Cu nouă bărdz să bărduiesc,
Cu nouă lopeț să ieu s'azvârl.
— Tu nu ti duși la arat,
Nișî la nică di sămănat.
Să ti duși la [cutare]
Și scoati tătarca dila dânsu,
Că pi dânsu l-o găsît
Pin căscari,
Pin strigari,
Pin giunghiu șel mari
Și i-o scoati din cleștili capului,
Din fața obrazului,
Din auzu urechilor,
Cu nouă pluguri o ară,
Cu nouă beschii o beschiuiești,
Cu nouă dălț o dăltuiești,
Cu nouă bărdz o bărduiești,
Cu nouă lopeț s'o iei s'o azvârli
Și s'o arunși piști Marea Neagră.
Acolo să-i șii berea șă mâncarea,
Și iel să rămâie curat
Și luminat,
Ca Dumnedzău sântu din șeri și l-o [lăsat
Și ca maică-sa și l-o făcut.

(Discânț când i să umflă cuiva mânuli, chișioarili, ori fața. Iei o tătarcă, o spargi, ș'o împli cu gin ori cu rachiu. Într'însa discânț trii dzîli cu sfredelu și dai bólnavului să bei. Dacă tătarca-i grabnică, iei o tătarcă și fași nouă găuri într'însa și împli cu gin și șerghi. Dai bólnavului să bei dimineața câte on păhar, îi dai la aniadză și sara. Și așa trii dzîli și-i treși).

Ialoveni — Aceeași.

214

DI STRÂNS

Strânsu mari pin poșitură,
Strânsu mititel pin strigari,
Strâns pin săgitătură.
Ieș strâns mari din grieru capului,
Din viderili ochilor,
Din audzu urechilor,
Din fața obrazului,
Din sfârcu nasului,
Din inimă,
Din supt inimă,
Din mață,
Din supt mață.
Și să rămîi omu curat și luminat,
Ca maica Domnului și l-o dat.

(Discânț în rachiu, în gin, în sînișcă di șei bună, nouă dzîli. Îi fași cruși în frunti, în chiept, în pălmi, în schinari).

Pojorâni — Vârvara Chihai, 66.

215
DI ȘEAS RĂU

Anin, anin,
Izmă de anin,
Un' ti duși?
— Pi cărarea lui Adam,
La fântâna lui Iordan,
S'o curăț di glod,
Di mătasa broaștii
Și di apă tulburi.
— Anin, anin,
Nu ti duși pi cărarea lui Adam,
La fântâna lui Iordan,
Că la fântâna lui Iordan,
S'o găsît nouă poporani
Ș'o curățît-o di glod,
Di mătasa broaștii
Și di apă tulburi
Și apă limpidi o izvorît.
Da du-ti la [cutare]
Ș'ăl curăță di șeasu șel rău,
Di vânturi răli,
Di trăsniti,
Di obrăsniti,
Di scăpărătură,
Di fulgerătură,
Di șias rău,
Di rană,
Di strigari,
Di frigari,
Di căscari,
Di diochi,
Di poșitură,
Di sugetătură,
Di diochiu șel mari
Și di rădășina tuturor răutăților,
Din toati 'nchieturelili,
Din sfârcu nasului,
Din fața obrazului,
Din auzu urechilor,
Din lunina ochilor,
Din inimă,
Și din supt inimă,
Din rândză,
Din orândză,
Din puterea mânurilor,
Din vârtutea chișioarilor,
Din suti di osîșoari
Din mii di închietureli.

(Șierghi isop — ăl cumperi di la sobor—, cristănească, avrămească, apărătoari și buruieni cu șinși degiti și torni pi bolnav).

Nimoreni — Mărioara Vutcaru, 62.

216
DI DRAGOSTE

Hadeț lenț
Cu ochii di șoim,
Cu trupu di domn
Și gura di cuc.
Șini di [cutari] s'o atingi
Di nieri s'a lingi.
Șini în urmă i-o călca
Și la dânsa s-o uita
Di dânsa s'a fărmăca.
Ieu mă duc în oamini,
În lumi și'n hoară
Și toț îs șioară și șioroi
Numa ieu îs om întri voi.
Ieu îs mândră mândrată,
Cu argint îmbrăcată,
Cu aur încălțată;
Când grăiesc,
Tăfti roșii croiesc;
Când râd,
Vărs mărgărint.
Da voi toț și toati
Ploșnițuscati,
În pod aruncati,
Di găini câcati,
Di lumi uitati.

(Să discântă cu « cămeșuică » di la copchil. Fata, când nu să poati

mărita, să spală cu apă discântată. Aduși ie apă di la nouă fântâni și spală bosuiocu și « cămeșuica » în apă.

Să discântă cu bosuioc și isop.

Fata, când să spală, spune:

Mă spăl di ură,
Di urășiune
Și di urîtu di pi lumi
Și mă curățăsc,
Și ca omătu mă albăsc.

Își fași cruși și be. Discânț duminică dimineața păr a nu răsări soar'li, supt icoani).

Nimoreni — Aceeași.

217
DI DIOCHI

Pasăre albă, cudalbă,
În șeri ai zburat
Trii chicături din coadă ț-o chicat:
Una di gin,
Una di venin,
Una di sângi.
Șei di sângi s'o 'ncruntat,
Șei di gin s'o 'mbătat,
Șei di venin o crăpat.
Așă să crăpi didiochiu dila [cutare].

(Sufli di trii ori pi cap și-i dăi să să speli cu apa 'n care-i discântat).

Nimoreni — Aceeași.

218
DI DIOCHI LA GITI

(Iei trii șiri di urdzîși ș'on bosuioc și dzîși într'o cană di apă):

Nierule, nierule,
Nu ti niera di Florica gițălușu cum [o sugi
Și Mărioara cum o mulgi;
Da niară-ti di șei șărpoaică,
Di cum șădi 'n apă șă nu crapă.
Așă să crăpi didiochiu dila Florica
Și Florica să rămâie curată,
Luminată,
Dila Dumnedzău cum o lăsat-o.

(Strochești cu apa gita șe-i discântat-o).

Nimoreni — Aceeași.

219
CÂND ÎI IE MANA VAȘII

(Pui niști tărâță 'n covățică, prisari sari 'n patru colțuri și pui covățîca la stele și dzîși:)

O ste,
Coste,
Două stele-costele,
Trii stele-costele...
Nouă stele-costele,
Surorile mele,
Noi ni culcăm și ni hodinim,
Da voi să nu vă culcați,
Să nu vă hodiniț,
Să vă dușiț la cânchii cu ierghili,
La dealur'li cu flor'li,
La pădur'li cu negur'li,
La văili cu apili,
La fântâna cu smântânili
Și la izvoar'li cu laptili,
S'aduși mana și hrana Florichii,
Sî vii vaca cu pulpili
Ca doniții
Și cu țâții
Ca mosoarîli;
Să-i șii brândza mari
Ca drobu șel di sari
Și untu galbăn ca șiara
Și dulși ca nierea
Și dzăru verdi ca iarba
Și limpidi ca apa.

(Dăi tărâța s'o mănânși vaca).

Nimoreni — Aceeași.

220

Preotu nu podvolești să discânt, că-s fimei bătrână. Preotu mă oprești:

— « Nu mai discânta, fa Vârvară, că iești bătrână! »

— « D'apui ieu, părinti, n'am videri, îs oloagă. Din și să trăiesc? »

Vin unili șă plâng: « Mă rog mătali! Mă tem c'a rămâni calic ». Că ii di strâns să strică. Vin șă din alti sati, că de-amu s'o vestit. Preotu mă 'ntreabă: « Și-ț dau? »

— « Îni dau câte-on căuș di făină di popșoi, di făină di grâu. Părali nu dau că-s scumpi. Preotu spuni:

— « Dacă-ț dau capișii, să dai jărtfă la biserică ».

Da ieu îi spun: « Cum să nu cred omu, că uniori n'ari nișii pi și sari să-ș iei ».

Știu să discânt di strâns, di carailâc, di orbalț, di năjît, di baghiț, di spăriet, di năjît vașili ».

[— Da de dragoste știi?]

— « Di dragoste nu știu, că-i păcat. Să spui la on preot, nu ti grijăști ».

Pojorâni — Vârvara Chihai, 66.

M A G I E

221

O babă fășé la o fată di ursîtă ș'o pus-o pi fată să stei 'n vatră să păzască. Ie s'o suit în pod c'on cuțît, c'on sfredel ș'o roată ș'o discântat. În vatră o chicat trii chicături di sângi. Cân s'o scuborît baba, o văzt șeli trii chicături di sângi ș'o dzîs: « Ei, draga mamii, nu-i sîngură; ari trii copchii ».

Babili cari discântă di ursîtă, șică li s'arată o broască, dacă-i sîngură; da când ari copchii, s'arată mai multi brosculiț.

Ialoveni — Lisaveta Poparcea, 66.

222

O fimei spună că ș'o făcut di ursît când iera fată mari. Când îi fășé baba, o vinit o șiopârlă a făta și cu doi pui după dânsa. Baba i-o dzîs: « Iaca, fa, ursîtu tău ari copchii și fimei groasă. Vrei tu să iei păcatu s'o ușid? » Fata o dzîs: « Ușide-o, că-i agiungi di când trăiești cu dânsu. Să mai trăiesc și ieu ».

Ie s'o măritat, că la omu șela i-o murit fimeia. Pi urmă s'o dus la on popă și s-o mărturisît și popa i-o spus: « Să fași o cămeșă di șeară și, dacă-i suferi să ardă cămeșa șeia pi tini, apui iești iertată di păcati ».

Alții i-o spus să facă nilostenii, să îmbli cât îi lumea di mari. Ie îmbla pin lumi și șeré și, și câșlega, fășé nilostenii. S'o călugărit la Ierusalim.

Nimoreni — Antoniia Miron, 63.

223

Cân ai șioarișî di șii mari în gospodărie, nu scăchi di dânșîi păn și nu-i duși la hotară. Să dizbracă fimeia cu chelea pi la niedzu nopții, să sui călari pi vătrari șă 'nconjoară di trii ori casa. Ie țărnă dila borta lor ș'o duși ș'o leab'dă la hotară 'n zori di zîuă. Cân să 'ntoarși, să nu grăiască da nișî să nu să uiti 'n urmă.

Ialoveni — Nastasîia Ștefănucă, 50.

224

La dzî 'ntăi di iarnă, spre Andriu, mânjăști în cruși cu usturoi pi la uș, pi la ferești, în dosu hornului, să nu s'aprochie lupchii di gospodărie.

Ialoveni — Lisaveta Poparcea, 66.

225

Dacă să scaldă omu 'n Vinerea sacă (Vinerea Paștelui), să duși șă să scaldă la pârău, la baltă, apu să spală di toati mâncărimili, di toati bubili și-i rămâni trupu curat piști vară. La noi în sat on moșneag di obdzăși di ani s'o dus în Vinerea mari cân să genești di dzîuă, s'o dizbrăcat cu chelea și s'o spălat. Dacă iel o fost bătrîn, o luoat on băiet să stei di margina pârăului să-l păzască să nu să 'neși.

Ialoveni — Aceeași.

226

Spri Sântu-Ghiorghi nu-i ghini să laș gitili acasă, că vin și li ieu mana. Ieli înblă cu sîtișca, cu săcultețu și cu donița pi la ungeru vașilor și vașili șelea nu mai au lapti păn și 'nțarcă. D'aiasta-i ghini să li duși la cânp să li păzăști.

On om s'o dus cu vașili la deal și s'o pus di pândă să li prindă. Pi la niedzu nopții vedi o babă c'o șîtișcă, c'on săculteț și c'o doniță. Înbla pi la ungeru vașii șă bolmoją niști vrăj. Iel o cunoscut baba, da nu i-o spus nică. Dzîși: « Ia să spun și ieu pi la ungeru vașilor cu căpestrili să văd șe a și » — că iera cu cai. Cum vrăją, vedi că 'nșepi să curi lapti din căpestri. Atunși s'o 'ncredințat iel di vrăjitoari ș'o vinit în sat, ș'o pârît-o la primărie ș'o zaconit-o.

Ialoveni — Aceeași.

227

În Sânbata Rusaliilor, pui pin casă iarbă, verdeață, la streș'nă crăngi di tei și di nuc. Li laș săptămâna Rusaliilor păr luni, după Rusalii. Luni dimineața, strângi tot, șă iarbă șă tei, li duși la fântână șă li torni v'o două cofi di apă, păr a nu răsări soar'li, să iasă Rusaliili, să să ducă din sat odată cu șireada. Tot luni scoț pi gard ș'on oghial roș și li alungi di tăt.

Ialoveni — Nastasîia Ștefănucă, 50.

228

Vara, cân nu plouă multă vremi șî-i sășită, flăcăii șî fetili să udă. Înbracă pe una cu verdeață, cu boz, cu lozîi ș'o poartă pin sat ș'o udă ca să ploai.

Prind ș'on pui di găină șă-l îngroapă di giu ș'ăl lasă cu clanțu afară să să roagi să ploai.

Ialoveni — Aceeași.

229

Cân să clădești o biserică 'n sat, rușîi leagă ploili. Li leagă să nu ploaî cât or clădi ii, să nu li strișî lucru.

On meșter ie pe ascuns trii cochileț, îi farmică șă-i dă într'o fântână părăsîtă. Cât îs legati ploili, parcă-i giurat. Plouă 'mpregiur, da deasupra satului șela nu plouă.

Ialoveni — Aceeași.

230

Oam'nii pun cap di cal în gard, că-i bun di fălcari. Când fac copchiî fălcari, să înflă pi la fălși; pălești la foc osu ș'apui al pui la fălși.

Într'o iarnă găsîsă pi copchii ș'apui numai cu atâta i-o 'ndreptat.

Pojorâni — Vârvara Chihai, 66.

231

Dacă fată mâța ori căță̆uoa șî strângi locu, chelea cari-s îmbrăcaț mâțîi șî pui în mâncari la cari ai șiudă ș'ti gândești să-i fași rău, apui așeala om să 'mbolnăgești. Îi stă 'n gât, în chept; nișî nu poati stuchi, nișî nu poati 'nghițî șî-i puti din coș parcă-i câni plouat. Îi vini să stupască, da că nu să rupi din gât.

O nevastă s'o dus în sat la o mahalagiță ș'așeia i-o pus bâcati șî 'n bâcati i-o pus plod di mâță, di câni, Dumnedzău știi, ș'o hrănit-o. Șî ie, dacă s'o dus acasă, o 'nșeput a stuchi șî nu puté nișî să stupască, nișî să 'nghită. Spuné: « Puti mătușîcă a câni plouat, când plouă cân'li, așa-ni puti niia din coș șî-ni vini să stupăsc șî nu să rupi. Mă trudesc noaptea ca di moarti. Așa hal am ieu! »

Ialoveni — Lisaveta Poparcea, 66.

232

Dacă să nești copchilu cu cămeșuică, apu copchilu șela-i cu noroc, îi norocșit pi lumea asta. Moașa rupi cămeșuica șî scoati copchilu; da cămeșuica o ie ș'o puni pe stiblă di bosuioc din coardă, di să usucă pelișioara șeia. Dacă-i baba meșteră, dă cămeșuica la fetili șeli mari di să spală cu

dânsa, o pun în lăutoari, c'apu au noroc, să mărită di grabă, mai ales fetili cari nu să pot mărita. Dacă trăiești copchilu șă-i fată, să spală și ie când îi fată mari.

Ialoveni — Aceeași.

233

Când fimeia fași dintăi, apui moașa-i dă lehuzăi o căpățână de usturoi ș'ăl țîni 'n sân trii dzîli păr și-o scaldă. Moașa dă usturoiu la feti, cari nu să pot mărita, cari-s bătrâni, să-l mănânși, c'apu să mărită. Aista-i ca on feli di năvalnic. Îi ghini să țîi lehuza căpățâna di usturoi în mână cât să trudești di fașiri. Moașa ăl dă la o fată și, dacă atingi pe on flăcău cu usturoiu, cum să trudești fimeia di fașiri, așa să să trudească flăcău după fată.

Ialoveni — Aceeași

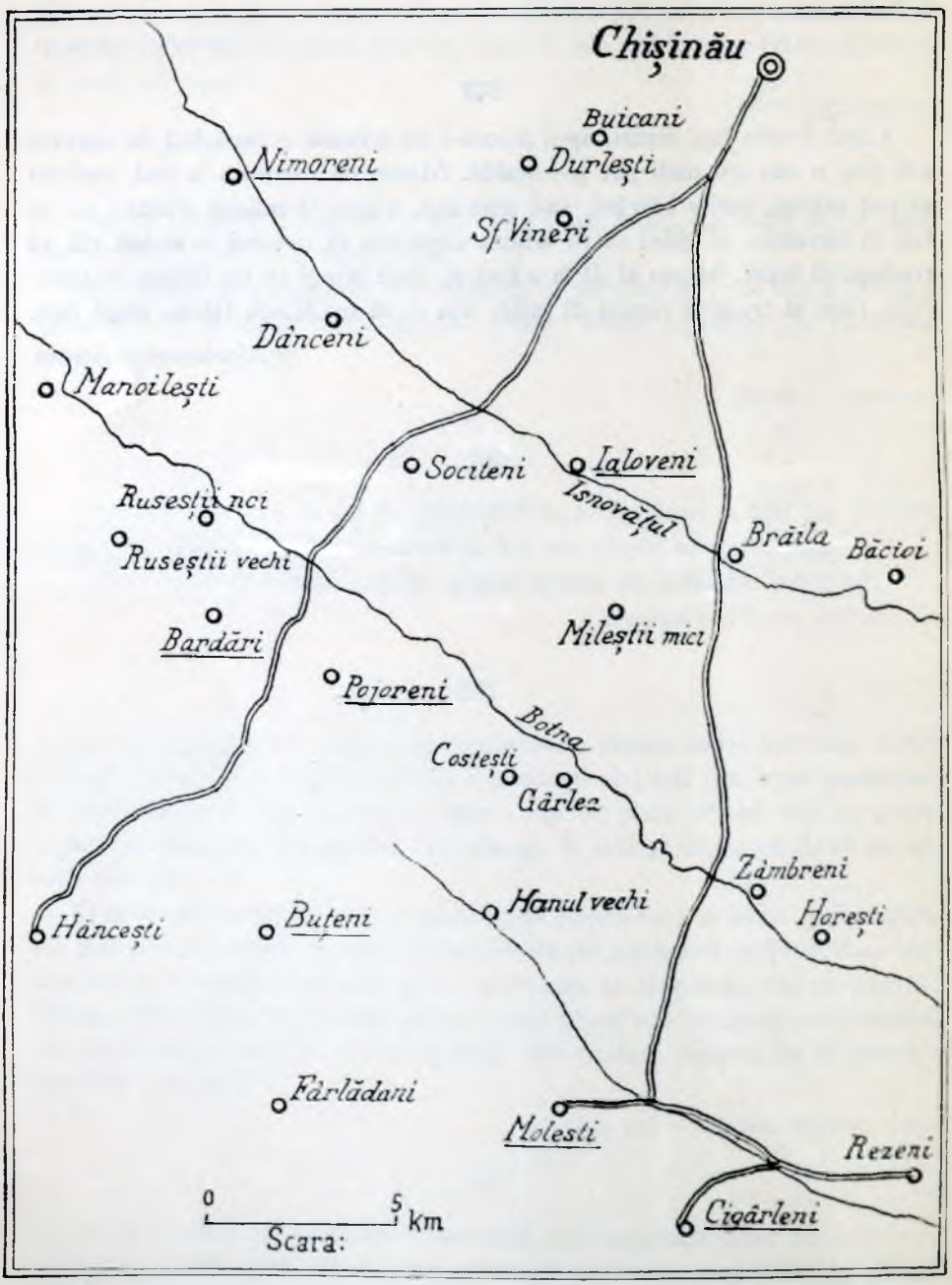

Harta regiunii cercetate
(Satele anchetate sunt subliniate)

GLOSAR [1])

abisni, -esc 143, *a răspunde, a lămuri, a-şi da seama.*
aclaz 17, *nume de plantă.*
afion 16.
ahotnic 139, *vesel, dispus, de acord.*
anin 210.
anină (drum de) 93.
apaos (p. 107), *vin amestecat cu untdelemn, cu care stropeşte preotul mormântul şi mortul înainte de a-l îngropa.*
ardzoi (p. 96), *iute, isteţ, plin de foc.*
avajănie (« Poftim două suti di lei dacă ñi-ai făcut avajănia iasta ») (Buţeni), *înlesnire, sprijin, bunătate.*
baie (iera tânăr can tot di baia duñitali) (Buţeni), *de aceeaşi vârstă.*
bagicori (De aiasta n'am dat faţa iasta di masă ca să n'o bagicorească (Bardări), *a murdări, a păta.*
bariz, -uri (p. 97), *broboadă de mătasă, vrâstată.*
Bălcan (dealu Bălcanului) 4, *nume de loc : Munţii Balcani.*
bărdui 213, *a tăia cu barda.*
bâcate (p. 92), *mâncăruri.*
bâtcă, -tşi 140, *bâtă.*
bedreag (a să da în) 142, *a se da în dragoste (ironic).*
Beşlega 2.
Binderi 160.
boghiţă (« o boghiţă di sari ») (p. 94), *sarea pe care o scoţi din solniţă cu vârful a trei degete.*
Bogoşoaii (Podu) 161, *Podul Mogoşoaiei din Bucureşti.*
boi, -iuri 162, *luptă, atac, războiu.*
bolniţă 161, *spital, dispensar medical.*
botcală, - li (p. 106), *drojdie ce se pune în pâne ca să dospească.*
buchet, -uri (p. 105), *floare de ceară albă pe care şi-o pun mirele şi mireasa în piept.*
bughet 84, *umflat, gras.*
buhui 3, *a mugi, a rage.*
bulihari 139, *gaie, vultur.*
burduz 125.
butelcă 171, *garafă, sticlă.*
buturaş 101.
calişesc 84, *sărac, fără nicio avere.*
camot, -uri (p. 99), *scrin.*
candursal 152.
canfet, -uri (p. 100), *bomboane.*
capică (p. 99), *copeică.*
caramică (p. 105), *bomboană.*
cărunt 150, (« cai cărunţ », « munţ cărunţ » (87), *sur, suriu.*
carsâncă, -şi (p. 98), *broboadă de mătasă cu ciucuri.*
cărăndaş 141, *creion.*
căstană, -ne 73, *specie de dovleac.*
caznaşeistfa 163, *hazna, casierie.*
cetăra (p. 99), *a ura.*
chicăţică 40, *cu picături, pestriţă.*
chilă 84, *măsură de 336 kg.*
chiras 49.
chişcuţa (calului) 4, *organe genitale.*
chită (de cânepă) (p. 102), *20 de fuioare.*
chiti 143, *a alege.*
chitonag, -naguri 71, *ţăruş cu care se face găuri în pământ pentru înfipt haracii.*
Chiu 17, *Kiev.*
cocovelniţă 128.
cleşti (cleştili capului) 212.
clocotişi (ploscă de) (p. 103).
comnată 143, *odaie, cameră.*

[1]) Cifrele indică unul din textele în care se găseşte cuvântul glosat. Cifrele între paranteze şi precedate de *p.* arată pagina în care se găseşte cuvântul în Introducere şi «Obiceiuri». Am mai trecut în glosar şi alte câteva cuvinte pe care le-am întâlnit când am adunat materialul, cu exemplificări de fraze şi localitate.

condrat, -uri 160, *contract.*
contaș 10, *haină scurtă până la brâu.*
cordică 84, *panglică.*
corobană, -ni 171, *albie stricată.*
corobană, -ni 84, *trăsură cu loitre cu speteze pentru cărat fân.*
coromâslă, -sle 5.
cotruță 84, *policioară între horn și perete pentru păstrat străchini, linguri.*
crășiun, -uri 200, *colacul ce se coace în ajunul Crăciunului ca să se păstreze până la Sf. Gheorghe când se dă în tărâțe la vite.*
crâjmă (p. 96), *pânză dela botez în care se învelește copilul când e scos din cristelniță.*
crâșmăreață 6, *în loc de crâșmăriță.*
creposte, -sti 160, *cetate.*
cudalb 47, *cu pete albe.*
cumpărătură (p. 91), *pământ cumpărat.*
cumpanie (p. 91), *petrecere, chef.*
curătură 10, *deal, povârniș acoperit cu vii.*
danț (p. 100), *dans ritual la nuntă când scot mireasa din casă și când intră în casă.*
dădăori 161, *de două ori.*

Dămbița 161, *Dâmbovița.*
desătină 156, 1 *ha.*, 2 *ari.*
discursare 22, *ceartă, mustrare.*
Doftonului, apa 150.
dohotniță (p. 95), *vas de lemn în care se păstrează păcură.*
drăgăni 139, *a desmierda.*
drege (ginu) (p. 93), *a împărți vinul la masă cu un singur pahar.*

faieton, -oane 143, *trăsură.*
fatire 157, *încartiruire.*
fățare 83, *arie.*
felezui 83, *a mătura paiele mărunte de pe arie.*
Ferăret 161, *Filaret.*

Galbăna 166, *sat în jud. Lăpușna.*
galeti 161, *turte de orz pentru hrana cailor.*
Garalimului (dealu) 83.
gârnati 40.
gâță (p. 95), *coadă, împletitura părului la fete.*
geliță 80.
geniță (din geniță vântului) 83, *de unde răsare vântul.*
Ghermani 3, *nume de loc.*
gicoli 47, *a viscoli.*
Gigiia 5, *nume de râu.*
goibăreață 103.
gonaș 149, *pândar, om însărcinat să stârnească vânatul.*
grijă (p. 107), *pomenirile ce i se fac mortului după înmormântare.*
griji (a să) 46, *a se spovedi.*
guturaș 101.

hăsă (p. 99), *pânză americă foarte subțire.*
hărman 199, *locul liber din jurul casei unde se păstrează iarna nutrețul.*
hodoroghiță (p. 106), *vas de scoarță de teiu în care se păstrează câlți, fasole, etc.*
hostropățu (p. 100), *nume de dans ritual la nuntă.*
hotară (la) 223, *locul unde se încrucișează mai multe drumuri în câmp.*
hotrocol 111.
hrincă (di pâne) (p. 94), *felie.*
huimăși (a să) (« O vinit ș'o huimășit nărodu cu steliu (schimbarea calendarului) ista »), (Buțeni) *a tulbura, a încurca, a dezorienta.*
huli 32, *a petrece, a bea, a chefui.*
hurduz 125.
ingineri 4, *în loc de ieniceri.*
irezii (p. 99), *flăcăii care duc darurile de nuntă ale miresii ; urătura pe care o spun la mireasă când îi dau darurile.*
iuft, -uri 49, *cizme « cu foi ».*
închefălui (a să) 138, *a se îmbăta.*
încrunta (a să) (« șei di sânge s'o 'ncruntat ») 217.
înduritor 94, *îndurător, binevoitor.*
îngospodări (a să) (p. 96), *a se căsători, a deveni gospodar.*
înhereza 87, « Și l-o 'ntrupat și l-o 'nherezat ».
înșibge 140, *a înfige, a implânta.*
învince (a să) 42, *a se certa, a se întrece.*

jămnă (p. 99), *colac înflorit cu lână roșie și busuioc (la nuntă).*

lăhancă (p. 105), *albie din doage în care se spală rufele.*
lătunoi 58.
legătoare (p. 98) *prosop cu care se înfășoară pe după gât și subțiori, la nuntă, rudele mirelui și miresii.*

leița (p. 101), *fem. dela « leu ».*
lenț 216.
lepros 151, *bubos, murdar.*
lipsi 79, *a izgoni, a depărta.*
Lozova 34, *sat în jud. Lăpușna.*

mahalagiu (p. 92), *vecin, locuitor din același cartier.*
măhală 57, *cartier, vecinătate.*
mampasică, -eli 22, *bomboană.*
mare 43, (« Mari-i rău omu strein »!) *tare, foarte.*
mă rogel 85, (« ia poftim mă rogel pân afară »).
matros 156, *marinar.*
mădulare 211.
mândișî 128.
mărunchi, -uri 83, *mâner.*
a maşelăra 211, *a tăia.*
mă-tin-că 40, *mă tem că, mi se pare că* (« Ieu, mă-tin-că n'oi giura »).
mâneși (p. 95), *pânza dăruită moașei la rodină când scaldă lehuza.*
mândrată (mândră) 216.
mlajă 71, *nuiele de lozie, de răchită, cu care se leagă via.*
modă 51, *broboadă albă de pânză subțire, tăiată în formă de triunghiu, cu care se îmbrobodesc femeile pe subt tulpan.*
modi (a să) 50, *a cocheta, a se îmbrăca frumos.*
moscal, -li 16, *soldat, militar.*
mură (sticlă) 68, *curată, limpede.*

nacealnic, voischi nacealnic 166, *conducător, șef, comandantul cercului de recrutare.*
nadel (p. 91), *lot de împroprietărire.*
nadelnic (p. 91), *cel împroprietărit.*
naslednic 196, *urmaș, moștenitor.*
necrut 17, *recrut.*
negoață 84.
ni 'nșălat 10, *ne 'nșăuat.*
ñier 218, mirare.
ñirticar 88, *cel care ia vama la o moară.*
ñișăl 137, *slab, infirm.*
ñișăla (a să) 211, *a se văieta, a se plânge.*
ñițăfloși (a să) 114, *a se apuca de mițe, a se flocăi.*

obrăsniti 215.
ocer, -ere 162, *rând, șirag.*
ochișăl 83.
odobaie 83.
odolemne (două lemne) 105.
oghidnic 141, *orb.*
ostrov 9, *închisoare, pușcărie.*
orândză 215.

padbor 84, *toc la cizme și la ghete.*
padnos 144.
pașcă (di țârnișî) (p. 106), *cutie (cu chibrituri).*
pânt'și 13, *pântece.*
păsățălu (p. 102), *dans ritual la « masa cei mare » (nuntă).*
pelivan, -ncă 47, *pehlivan.*
pervâi (pervâi gospodar în sat) (p. 91), *întâiul, fruntaș, gospodar fruntaș în sat.*
pisăne 158, *pe semne.*
poamă (p. 100), *struguri.*
pod (p. 106), *bucată de pânză cu colac și lumânare ce se dă de pomană mortului când îl duce la mormânt.*
podreașcic 143, *antreprenor.*
podvoli 220, *a învoi, a da voie, a permite.*
pom, -uri (p. 106), *pom încărcat cu covrigei, mere, pânză, ulcioare care se dau de pomană la mort.*
poporani 215.
posilenin 164, *colonist, exilat.*
prăgi 87, *a privi, a se uita.*
prăslăvi 173, (« Az îi Sânt Ilii ș'am vinit să ti prăslăvesc » (Buțeni), *a lăuda, a felicita.*
primai (giță) (p. 90), *specie de viță de vie.*
priom, -uri 16, *recrutare.*
privechi (p. 106), *priveghiu la mort.*
propi 12, *a opri.*
provercă 166, *verificare, control.*
pud, 156, *măsură de 16 kg.*
puhă, puhuliță 84, *biciu.*

rască 124.
rădzos 74, *cu raze.*
Rachitna 159, *sat în jud. Hotin.*
răilean (p. 91), *locuitor din raiaua Hotinului. Populația din raiaua Hotinului, colonizată în Sudul Basarabiei e cunoscută și astăzi sub numele de « răileni ».*
răspuns (p. 98), *obiceiu la nuntă.*

răsui 9, *a desemna, a picta, a sculpta.*
Răţoaia 165, *nume de loc.*
răzălui 210, *a face tot una, a nivela.*
rodină (p. 94), *obiceiu la naştere.*
roboci 193, *lucrător, muncitor.*
rus 229, *zidar.* În satele cercetate, zidarii sunt în majoritate Ruşi. I se spune rus unui zidar chiar dacă e Moldovean.
sâmcé (p. 107), *lama cuţitului.*
scârghi (a să) 146, *a se întrista.*
scuman 138, *suman.*
sîbiri 9, *închisoare.*
sîneţ 86, *iute.*
sînişcă 212, *albăstreală.*
slodun 165, *stejar.*
smotru 162, *instrucţie militară.*
somă 142, *sumă, total.*
spurcăciune 148, *animale mici a căror carne nu se mănâncă: şopârle, şoareci, mâţe, etc.*
staroste (p. 97), *peţitor.*
stroci 85, *a coase la maşină.*
strog 183, *cocină.*
sucni 210.
sud 35, *judecată, sentinţă, comisie de judecată, judecătorie.*
suhari 161, *pesmet.*
sunica (a să) 210.
svoboda (p. 91), *revoluţia rusească din 1917.*
şalincă (p. 97), *broboadă neagră cu ciucuri, tulpan.*
şărăban 65, *trăsură cu coş de scânduri.*
şcalic 56, *sticlă de rachiu de 1/4 litru.*
şerburi 152, *fierturi.*
şireadă (p. 97), *locul unde se adună flăcăii şi fetele duminica; adunarea lor.*
şinsti, *a bea vin, a împărţi vin cu păharul.*
Şipca 160, *oraş în Bulgaria.*
şiur (p. 107), *doisprezece colaci care se sfinţesc în biserică la înmormântare şi la oricare altă împrejurare când se dă de pomană sau e praznic.*
şîp 138, *sticlă, garafă.*
şleapcă 140, *şapcă.*
şoibăroi 103.
ştic 162, *baionetă.*

tăcla 138, *vorbă, glumă, poveste.*
tăfturi 83.
tăfti 216.
Târnova 162, *oraş în Bulgaria.*
tătarcă 213, *plantă asemănătoare cu dovleacul, cu fructul mic şi rotund.*
tipos 138.
tocmag 170, *tăieţel.*
toiag (p. 105), *lumânare lungă de ceară învălătucită în formă de roată. Se aprinde la capul mortului.*
tractir 143, *restaurant, birt, han.*
trivojî 52, *a tulbura, a deranja.*
turungiu 106, *roşietic.*
ţârnic (p. 106), *chibrit.*

văgzal 17, *gară.*
vidmă 52, *femeie rea la suflet.*
visterie 12, *gospodărie bine organizată.*
vişâitură (p. 99), *broderie.*
vişâvăi (p. 99), *a broda.*
voloste 166, *plasă, reşedinţă de plasă.*
vrăjmaş (p. 107), *drac.*

zacon 33, *pedeapsă, lege, judecată.*
zaconi 226, *a pedepsi.*
zăluzî 87, *a înebuni.*
zăpas (casă de) 157, *slobod, neocupat, liber.*
zăplaj 15, *gard de nuiele sau de spini.*
zătri 145, *a omorî, a nimici.*

P. V. ȘTEFĂNUCĂ